

श्री आत्मानन्द गणेशदा नमः ७

श्री

आत्मानन्द विजयजी

१३१

योग

मुनिराज श्रीरघुविजयजी महाराज

— ३ —

उपाधी प्रसिद्ध कर्ता,

श्री जैन आत्मानन्द राणा.

जायनगर

श्रीरघुविजयजी उद आत्मानन्द विजयजी १८९८

७२० श्री गणेश गणेश—आत्मानन्द

મસ્તાવન

उच्चैर्गुणैर्यस्य निनद्धमूल , सत्कीर्तिंशाखा विनयादिपत्रः ।

दानफल मार्गेण पद्मिजોજિ, જીવાચિરઆવકકલ્પવૃક્ષઃ ।

કાન્યાર્થ—ઉત્તમ ગુણો ડપી મન્નથુત રેઆઓ વડે જેનુ મૂળ ઘણું જ સુદૃઢ છે, જેને સત્પુરૂષોની પ્રશન્ના રૂપ શાખા છે, જેને વિનય વિગેરે પત્રો છે, જેને દાનરૂપ વૃક્ષ છે કે જે યાચકો રૂપ પદ્મિઓ વડે (નિરતર) ખવાય છે, તે આવક કલ્પવૃક્ષ ચિરકાળ જયવ તુ વતો (શ્રીમદ્ધીરવિજયની મહારાત્રકલ્પ દાદાપૂજા)

ભગવાન્ નાત પુત્રે મોક્ષના સાધન માટે જે પ્રકારના ધર્મો કરેલા છે તેમાં શ્રેષ્ઠ મુનિ ધર્મ, અને બીજા શ્રદ્ધા ધર્મ તેમાં પ્રથમ પાયારૂપ શ્રદ્ધા ધર્મ હોવાથી તેમજ તે મુનિ ધર્મથી સત્, અને સુસાધ્ય હોવાથી તેમજ દ્રવ્યરૂપ, મનુષ્યરૂપ અને યનિધર્મની પ્રાપ્તિ વિગેરેના ક્રમે કરી મોક્ષના સાધને આપનારા જેને નાભકારે તેને કલ્પવૃક્ષની ઉપમા આપેલી છે

આનો અપરૂપની ઉપમાને યોગ્ય ધર્મ વિગેરે વિના શક્ય શકતો નથી, સત્સંવેદક થવા વિના આત્મજ્ઞાનનો મહત્ત્વ નથી, આત્મજ્ઞાન શિવાય સમ્યક્ત્વ નથી, જ્ઞાન મતુર્ય કુગુરુજ્ઞાન પ્રાપ્ત ન થયું હોય તો પછી આવકના પચમ ગુણધાનની તો વાતજ શી કરી ? જેથી ભય પ્રાપ્તિઓએ સર્વવેદક મોક્ષના સત્તાઓ અને સ ગુણુ મેવન કરવું અને જડ ચતુર્યનુ અરૂપ સમગ્ર પોતાનું કર્મન્ય શુ છે તે વિચારવું, આમ વિચાર કરતા પુરુ મહારાજે બતાવેલા ધર્મુ આગધન કર

વાનુ પોતાની મેળે સમજાવે અને તેથી જ્યથીની સિદ્ધિને આપનારો ધર્મ શુદ્ધ મનથી જેમ આરાધવા યોગ્ય છે તેમ નિશ્ચય થયે

એના ઉત્તમોત્તમ બ્રાહ્મ ધર્મના તત્ત્વ સ્વરૂપને જાણનારો, તેમજ આત્માના શુદ્ધ યથાર્થ શુચિને પ્રતિપાલન કરાવનારો જાન્ય હોયને માત્ર મેદેલમા જવાને માર્ગ બતાવનારો આ અથ ખજેખર એક બામિયા તરિકે છે

આ લઘુ લેખમા નિરૂપણ કરેના નિરોજો યથાર્થ રીતે મનન કરી, તે પ્રમાણે વર્તવામા આવે તો જે જ્ઞાન વિષય પૂરુ હમાનુસારે આભારિક રીતે થયેનો ત્યાં તેને ઉત્તજક થવા વિના મેદેશે નહિ એટલુંજ નહિ પરંતુ આત્મિક કામચી આ આ મામા જ અનંત શુભ છે જે નિર્ભાવને પામેના કે તે આવિમાન પામતા મોક્ષશુભ મેળવવાને સદાયબુદ્ધ થશે

આર્કુન તત્ત્વજ્ઞાન કે તેનો પ્રાપ્તિ પશુ વિષય-વિભાગ એટલે નિષ્કામ ગદન છે કે તે એક મ ગા ૧ થ ૧ શકે તેમ નથી તેથી તેને ધરિત, દુઃખ, સગ, બોધક વિષયમા પૂર્વાચારોની પદ્ધતિને અનુસાર મુજમરીતે જમ ઉપગારી ગાન મુનિ મદારાજ શ્રી કર્પુર્ણવિજયજી મદારાજે લખ્ય હોવાના ઉપકાર માટે લખી તૈયાર કરો છે ઉક્ત મદારાજના લેખો-વિરો, અથો વજુજ સરન સુત્ર, બોધદાયક અને સર્વને સ્વામીર અર્થ પદ્ધતિ છે જે નિર્વિવા છે જે મદારાજ પોતાની જાણીને મેળે ભાગ આપે મોધદાયક અથો-વિરો લેખો લખવામા અર્પણ કરે છે જેને લઈને જૈન ગાય તેમ પી આભારી છે

આ અથમા અથમ સમકિત સરિત બાર મતનુ શુદ્ધ-સરન સ્વરૂપ બીજમા તે યેનાનો વિધિ-ગાદક નીજમા ગાના પાત્ર આપ્યો, સ્વરૂપ યોથામા આવેલી અગીસર પાંખાની હકીકત, પાવમામા શુ પ્રતુગત કુલક અને છેવ આવકના એકવીસ શુચિનુ વર્ણન જાન્ય ઉત્તમ રીતે લખવામા આવેનુ છે

આ અપેક્ષા અથ ઉક્ત મુનિગજના દાયથી લખાવેના, તેમજ ને ખાસ આરમપરો પી દોહ કેક જૈન બધુચીને પદન પાદન કરવાને અને તે પ્રમાણે જાણી સમજી આત્મકપાપુ-દેશવિરતિપણ પ્રાપ્ત કરવા માટે એક ઉત્તમ સાધન છે

શુક તત્ત્વના બનથી જાણવાને પામેલી આ સુ સ્થા અને તેને અંગે વિશાળ પ્રખ્યાતિ પામેનુ આ આત્માના પ્રકાશ માસિક પ્રતિ વર પોતાના કમલન આંકડાને નરી નરીન અતી ઉપોગી અને સુદ્ધ અથો મોટો મર્મ કરી ઉપદેશ દે છે-મદ આપ છે તેજ મુજબ આ નરમા વર્તની બેટ તરીકે આ ઉત્તમ લેખની યોજના કરવામા આવી છે અને તેના આત્મ અને બાહ્ય સ્વરૂપની સુદરતા પ્રવામા ઉદારતાથી નયનો વ્યય કરવામા આ થો છે

શેરેર જોનાના વતની અને ધર્મ અર્થે ધરો લાગે વખત મુળ્ય રહે-
 શેર કીકાભાઈ પુલ્લદ કે જેમની આવક તરીકે ઉચ્ચ કાસ્ટાઈ, ધર્મશ્રદ્ધા અને
 અસાધારણ ઉદારતા મુળ્ય, ભાવનગર અને ગોવા વિગેરે સ્થળોમા તેઓની હેવા
 તી નથી છતાં જામની અને જીવતી છે તેમની ધર્મ પરાયણ સુખતી માર્ક
 ઉજમખાઈએ પણ પોતાના પતિની હેવાની પછી તે સ્વર્ગવાસી શેર કીકાભાઈની
 ઉજમવન કીર્તિમા શ્રદ્ધ કરી છે, એટલું જ નહિ પરંતુ ઉક્ત આવીકા ઉજમખાઈએ
 પણ પોતાની હેવાતીમા પોતાની તમામ મીલકત સુધા માર્ગે વાપરવા માટે એક વીચ
 મરી દૂરડીઓને સુખત કરી હતી ઉક્ત આવીકા ઉજમખાઈની હેવાતી બાદ તેના
 દૂરડીઓએ વીનમા લખ્યા મુજબ એક રૂમનો જુલ જુલ ખાતે કમસર પોગ્ય
 બધ કર્યો છે અને કુ છે સરદુ વીચમા બીજી રૂમમા સાથે યાનખાતામા વાપર
 વાની રૂમમાથી ઉક્ત આવીકા ઉજમખાઈના અમરણર્થે આ આવકોપરોની અથ
 પ્રસિદ્ધ કરવામા સરદુ વીલના દૂરડીઓએ એક રૂમ ભેદ આપી છે જેથી તેઓને
 ધન્યવાદ થો છે

આ સ સારની મોહાતમક અમરુમાથી મુખત થવાને રાગદેવ ૩૫ અ તર મનને
 ફર કરી ઉપરામ જામમા સ્નાન કરવાને અને સંકલ્પ-વિકલ્પના અભાસથી અધ્યા
 ત્મ દશામા વર્તવાને ઇચ્છનારા આત્માઓ આ આવક ક પ ત૩-ક'પ વૃક્ષનો આ
 સ્વાલ લાઠ સદ્ગતિ અને પરપરાએ મોખના ભાજન બનો એ અમારી અ તરગ
 પ્રાર્થના છે

સરદુ અથની સુદિને માટે પૃથાયકિન અપલ કરવામા આ નો છે, છતાં
 પ્રમા -કે દ્રષ્ટિ દોષને લઈને કોઈ સ્થળે કોઈ જામની અખનના થઈ હોય, તો તે અમે
 મિત્રવાદુક્ત પૂર્વક કામા માનીએ છીએ.

આત્માન દ જીવન } શ્રી જૈન આત્માન દસ લા
 વીરસ વત ૨૪૩૮, આત્મ સ વત ૧૬. } ભાવનગર
 પંચાક કૃષ્ણ પચમી }

જાહેર ખબર.

જન તત્વાર્થ મય	તાબી લીપી (ગુજરાતી)	૧-૦-૦
જનતત્વાર્થ મય	દિવ.	૫-૦-૦
નવ તત્વનો સુદ્ધ બોધ		૦ ૧૦ ૦
દેવસિદ્ધિ પ્રતિક્રમણ સુત્ર		૦-૩-૦
જીવવિચારણા દીકા સાથે		૦-૬-૦
અગ્નિ તિમિર ભારકર મય		૨-૮-૦
૬ ડક્ટરિ દીકા સાથે		૦-૮-૦
જૈન ધર્મ વિશિષ્ટ પ્રત્યેક (બીજી આગતિ)		૦-૮-૦
પૂર્ણ સમ્રાટ [આ મારામત મહારાજ તથા મુનિ વચન રિજ્યજી કૃત]		૦-૮-૦
દસ મિનો [બીજી આગતિ-મુનિરાજ શ્રી દસવિજયજી કૃત]		૦ ૧૦ ૦
કુમાર નિહાર રાત્ર [સ રૂત કાળો બાપાનર સાથે]		૧-૮-૦
જન તત્વ સાર [મૂળ અને બાપાનર સાથે જૈન દિવ્યોમેશી સમગ્રવતાર મય]		૦-૬-૦
જોડકુ બાપાનર		૦-૨-૦
આત્મવચન સવનાવળી [મુનિ આત્મારામજી તથા વચન વિ ના સ્તવનો]		૦-૬-૦
મોક્ષપદસોપાન [ગુરુચાનકિલુ સ્વરૂપ-ચાતા ગ્પ]		૦ ૧૦ ૦
ધર્મ મિત્ર [મૂળ દીકા અને બાપાનર સહિત]	૩૧	૨-૮-૦
શ્રી તત્વ નિર્ણય આસ' મય [સુગ્રિહ આ મારામત કૃત]	૨૧	૫-૦-૦
કુરુત્તાવલી ગાયન પ્રવેશામ [ગનર બેદી પૂર્ણ સાગીયમ સાથે]		૦-૮-૦
બીમરાન વિસિમ		૦-૬-૦
જૈન બાલુ		૦-૫-૦
જૈનમત વૃક્ષ		૦-૮-૦
ધ્યાન વિચાર (મુનિ શુદ્ધિમાગરજી કૃત)		૦-૩-૦
પ્રત્યેક પુ પમાગ (બીજી આગતિ) મુનિમહારાજ શ્રોહ રાજિયજી કૃત.		૦-૧૪-૦
નવમાગ શીક		૦-૧૨-૦
તથા તમામ મુનિરાજોના ફોટોગ્રાફ મળશે.	પોષ્ટેજ જુદું.	
	શ્રી જૈન આત્માન દ સભા	
	બાવનગર	

“શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.”

જૈન ડોમમા અતી ફેલાવા સાથે પ્રખ્યાતી પામેલુ આ માસિક આ સભા તરફથી પ્રતિ માસે પ્રગટ કરવામા આવે છે તેમા આવતા ધાર્મિક, વ્યવહારિક, અને નૈતિક મળધી ઉત્તમ લેખોથી આપણી ડોમમા નીકળતા માસિકોમા આ માસિક ઉત્તમ પકિત ધરાવે છે જેને માટે વિદ્વાન સાધુ મુનિરાજો, જૈન વિદ્વાન ગૃહસ્થો, અને ન્યુ સપેપરો એક અવાજે વખાણુ કરે છે હાલમા તેનુ નવમુ વર્ષ ચાલે છે હરેક શ્રાવણુ મારાથી નનુ વર્ષ શરૂ થાય છે અને દરેક વર્ષ પૂર્ણ થતા પેહેલા એક નીન દ્રવ્યાનુયોગના વિષયથી ભરપુર બુક લગભગ દશથી અગીયાર ફારમ જેટલી મોટી ગ્રાહકોને ભેટ આપવામા આવે છે વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ ૧-૦-૦ બાહાર ગામવાળાને પોષ્ટેજના રૂા ૦-૪-૦ વધારે આપવા પડે છે તેના પ્રમાણુમા લાભ બહુ વિશેષ છે ગુરુભક્તિ નિમિત્તે હરેક જન બધુઓએ અવશ્ય ખરીદવા લાયક છે

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા,
ભાવનગર.

વિષયાનુક્રમણિકા

નંબર	વિષય	પૃષ્ઠ
૧	ભૂમિકા	૧
૨	સમક્રિત અથવા સમ્યક્ત્વ	૫
૩	ભારતવત્તુ સ્વરૂપ	૬
૪	ભારતવત્તની સંક્ષિપ્ત ટીપ	૬૩
૫	જ્ઞાનાદિ પાંચ આચારનું વર્ણન	૫૦
૬	શ્રાવકની અગીયાર પડિમાનો અધિભાર	૫૫
૭	શુદ્ધાનુરાગ કુલક	૬૨
૮	શ્રાવક શુદ્ધ વર્ણન	૬૭

શુદ્ધિ પત્રક

પૃષ્ઠ	પાત્રી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૧૨	૨૨	દીપો	દીપો
૧૫	૨૨	કવમ	કલન
૨૦	૪	વિષય	વિષમ
૩૦	૪	નિર્દોષવાવ્યાપાર	નિર્દોષવાવ્યાપાર
૩૦	૨૨	ઓલાહ	ઓલાહ
૫૭	૧	કાયોત્સર્ગ	કાયોત્સર્ગ
૬૪	૧૨	સણુ ભાગ	સણુભર
૬૪	૧૭	૧૮	
૬૮	૧	પરીણમે	પરીણમે
૬૮	૫	ધન	ધન

ૐ

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

શ્રાવક કલપતરુ.

સમકિત મૂળ શ્રાવકના દ્વાદશ વ્રતોનું વિસ્તારથી સ્વરૂપ.

અથવા

હેતુ સહિત સમકિત મૂળ શ્રાવકના બાર વ્રતો યથાશક્તિ
સમજ સાથે અગીકાર કરી યવાવિધ પાળવા
તેમજ અન્ય યોગ્ય જનોને તેમા ઉત્સાહિત
કરવા માટે વ્રત ગાઈડ.

[ભૂમિકા]

અનાદિ ઈર્મ બંધનવડે જીવને અનંત સસારમા
પરિભ્રમણ કરતા જન્મ, જરા અને મરણ મળી
તેમજ આધિ વ્યાધિ અને ઉપાધિ મળી અનંતા-
નંત દુખ મહન કરવા પૂર્વક બહુ ઠંડો અનુભવ
કરવો પડે છે, તેનાથી ભગ્ય (યોગ્ય) જનોનું રક્ષણ

કરી તેમને ઉચ્ચ પ્રકારના મુખનો અનુભવ કરાવી અનુક્રમે અક્ષય-
અજરામર મોક્ષપદ પમાડવા પરમ ઉપકારી શાસ્ત્રકારોએ સિંહનાદ
કરીને વધુ છે કે—

“ યુદ્ધેઃ ફલ તત્ત્વ વિચારણ ચ, દેહસ્ય સાર વ્રત ધારણ ચ,
વિત્તસ્ય સાર કિલ્પ પાત્ર દાન, વાચઃ ફલ પ્રીતિ કરં નરાણામ્.”

ભાવાર્થ—દશ દ્રષ્ટાંતે દુલ્લભ મનુષ્ય જન્માદિક વિશિષ્ટ સા
મગ્રી માથે શુભ ભુદ્ધિ પામ્યાનુ ફળ એ છે કે “ આપણે કોણ ?
આપણી મૂળ સ્થિતિ કઈ ? આપણી વર્તમાન સ્થિતિ કેવી છે ? ક્યા
કારણથી આપણી સ્થિતિ કંદેડી થઈ પડી છે ? તે કેમ સુધારી શકાય ?
આપણે શુ ઈર્ત્ય છે ? વિગેરે વિગેરે આ માને ઉપકારી બાબતોનો
જ્ઞાત ચિંતથી વિચાર કરી લેવો.

ચિન્તામણિ રત્ન ઈર્તા પશુ દુલ્લભ આ માનવદેહ પામ્યાનો
સાર એ છે કે “ ત્યાં સુધી જતા અવધ્યા આવી પહોંચી નથી, વિધ
વિધ વ્યાધિઓએ પોતાનું બળ જમાવ્યું નથી, અને ઈર્દિયો ક્ષીણ
થઈ ગઈ નથી, ત્યાં સુધી સ્વાધીનપણે દેહનું દમન કરી ઉત્તમ
પ્રકારના વ્રત નિયમ પાળવા પુરતો પ્રયત્ન કરી લેવો.

નિર્ધન લોકો જેની રાતદિન જ ખના ક્યા કરે છે તે લક્ષ્મી પૂર્વ
પુખ્તના યોગે પામી ઉદાર દિલથી ફળ-ખડલાની ઇચ્છા રાખ્યા વગર
દેવળ પરમાર્થ દાવે તેનો શુભ સ્થાને-જ્ઞાનદાન, અભયદાન, પ્રમુખમા
યા દીન-દુ ખી જનોનો ઉદાર કરવામા અથવા તેવાજ કોઈ પણ પર
માધના કાયોમા વિવેકથી વ્યથ ઈરવો એજ પુણ્ય પનોતી લક્ષ્મી
પામ્યાનુ ખરૂં ફળ છે વળી મરેળા તેનો શુભ ઉપયોગ કરી લેવામા
ન આવે, વિલગ કે વાયદા કરવામા આવે તો જીવને પાછળથી
પસ્તાવુ જ પડે છે કેમકે તેની સ્થિતિનો કસો ભરૂંસો નથીજ જોતા
જોતામા લક્ષ્મી હંતી ન હંતી થઈ જાય છે માટે મરેળા ચેતવુ
જોઈએ, અને વચન શક્તિ (સામર્થ્ય) પામ્યાનુ ફળ એ છે કે જન
સમુદાયને પ્રીતિકર-હિતકર થાય તેવું મિષ્ટ-મધુર સત્ય વચ
નજ બોલવુ અતે “ સત્યનોજ જય થાય છે ” એ વાત સદાય
સ્મરણમા તાજીજ રાખવી ગમે તેવા ભય વિગેરે કારણ પ્રાપ્ત
થયા છતાં નિર્ભયપણે સત્યનીજ ટેક રાખવી, એજ ઉત્તમ જી-
વ્હા (વચન શક્તિ) પામ્યાનુ ઉત્તમ ફળ સમજવુ.

જે અષ્ટાંગ યોગ સાધનથી અનેક પ્રકારની સિદ્ધિઓ તેમજ લાભો યાવત્ મોક્ષ પર્યંત મહા ફળની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે તે અષ્ટાંગ યોગ સાધનમાં પ્રથમ પદે યમ અથવા મત આવે છે અહિં સા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અક્રિય-નતા એ પાંચ યમ અથવા જૈન શૈલીથી બોલતા પાંચ મત કહેવાય છે સમારથી વિરક્ત થયેલા યોગી પુરૂષે ઉક્ત પાંચ મનોને યથાર્થ ગીતે મ પૂર્ણ પાળી શકે છે, તેમજ નિયમા-દિકોનો પણ દ્રઢ અભ્યાસ કરી શકે છે, પરંતુ જેઓ મમાર સબંધી આરભ સમારભથી હળુ છટી ચડતા નથી તેવા બહુઓ ધાડે તો પોતાના કટ્યાણુને માટે ઉક્ત મતાદિકને સ-ર્વથા નહિ તો કેટલાક અશે આદરી-પાળી શકે છે એમ અશથી આદરવામાં આવતા ઉક્ત મતો પાંચ આણુમત અથવા સ્થુલમતના નામથી ઓળખાય છે, તે ઉપરાંત ઉક્ત અણુમતોને ગુણકારી હોવાથી બીજા ત્રણ ગુણુમત અને ચાર શિક્ષામત પણ પાળવામાં આવે છે તેમજ મળીને શ્રાવકના બાર મત કહેવાય છે

સદ્ગુરુ સમીપે સ્વકર્તવ્ય મ બંધી સાગી ગીતે મમજ મેળવવા નમ્રભાવે શ્રવણ કરે, શ્રવણ કરેલ વિષયનો વિવેકથી વિચાર કરે, અને યથાશક્તિ તેને ક્રિયામાં મૂકે, તે પરમાર્થથી શ્રાવક કહેવાય છે સ્વશક્તિ અનુમારે મત-પ્રતિજ્ઞા આદરી, તેને પ્રાણની પેરે યત્નથી પાળનાર શ્રાવક પવિત્ર જિન આજ્ઞાનો આરાધક થઈને અત્પ કાળમાં ઉત્તમ સામગ્રી યોગે સ્વપુરૂષાર્થ ફેરવી અનુક્રમે શુદ્ધ ચા રિત્રના બળે સકળ કર્મનો ક્ષય કરી પગ્મ પદ-મોક્ષનો ભાગી થઈ શકે છે, તો પછી સ્વર્ગાદિક સ બંધી પ્રાપ્તિ ગિરુ મુખ્ય તો કહેવું જ શુ ? આટલી પ્રસ્તાવના ઉપરથી ગૃહસ્થને પણ સ્વઉચિત મત નિયમા દિક નિપુણપણાથી સદ્ગુરુ સમીપે નમ્રભાવે મમજ આદરવા, અને તેમને પ્રાણની પેરે પાળવા બહુજ જરૂરનું છે એમ મહેજે સમજી શકાશે

ઉક્ત મત નિયમોનો યથાર્થ લાભ લેવા ઇચ્છનાર બહુઓ પ્રથમ અનાદિ મિથ્યાવાસના (મિથ્યાત્વ) નો પરિહાર કરી શુભ વાસના

રૂપ સમ્યક્ત્વ અગીકાર કરવાની અન્યત જરૂર છે સમ્યક્ત્વ મૂળ
આવક યોગ્ય ખાર પ્રતોનુ નવરૂપ તથા તેનો નિધિ પચાગક, આવક-
પ્રગતિ, ધર્મરત્ન, અને ધર્મગિદુ પ્રમુખ અનેક ઉત્તમ શાસ્ત્રોમા
સવિસ્તર સમન્વવામા આવેલ છે, તેમજ ઉપામક દશાગ નામના
સાતમા અગમા ઉત્તમ દશ આવકોનો વિસ્તારથી અધિકાર કહેવો
છે વિસ્તાર રૂચિ જનોએ વધારે વિસ્તારથી અધિકાર લ્યાથી જોઈ
લેવો અત્ર તો અપ રૂચિ-મદ બુદ્ધિવાળા જીવોના અનુમદ માટે
તેમને ઉક્ત કથ્યાણમરી પ્રત નિયમ તરફ આકર્ષવા માટે જ હિંમ
કરેલો છે તેવા શુભ ઉદ્દેશથી કરવામા આવેલો અમારો પ્રયામ મફત
થાય એમ અત કરપુથી અભિવધી અપ્રલેથી પ્રસ્તાવના આટોપી
હવે મુળ ગ્રંથ ઉપર આવશુ

સમકિત અથવા સમ્યક્ત્વ

મણે રાગ દ્વેષ અને મોહ પ્રમુખ મમસ્ત દોષોનું ઉન્મૂલન કરી સકળ (અનન્ન) ઈર્મમળને દાણી મહા અતિશયધારી અરિહત પદ પ્રાપ્ત થયું છે, તે દેવાધિદેવનેજ આ ભવ મમુદ્રનો ખાર પામવા માટે શુદ્ધદેવ તરીકે માનવા સમ્યગ્-જ્ઞાન, જ્ઞાન અને ચારિત્રરૂપ અતિ ઉ

ત્ત્વળ રત્નત્રયીનું અહોનિશ મેવન કરતા જેઓ નિર્દોષ મોક્ષમાર્ગમા પોતે પ્રવર્તે છે અને નિરપૃહપાને અન્ય યોગ્ય જનોને મદાય આપી તેમા પ્રવર્તાવે છે, તેવા નિઝથ-સાધુ મુનિરાજ જ આ ભવ મમુદ્રને પોતે તરવાને તેમજ બીજાને તારવા મમર્થ હોવાથી માતા પિતાદિક કરતા અત્યંત ઉપકારી બાણી સદ્ગુણ તરીકે તેમનેજ અવ લખવા યોગ્ય છે તેવાનુદ્ધ મહુગુણ રાસ આદરી ઈર્ષ્ય લબ્યાત્માઓ તરી ગયા છે તીર્થંકર, ગણધર પ્રમુખ પ્રમાણિક પુરુષોએ પ્રત્યેક દાન, શીલ, તપ અને ભાવના લક્ષણ અથવા સમ્યગ્-જ્ઞાન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર લક્ષણ ધર્મજ લબ્યજનોને દુગતિથી બચાવી સદ્ગતિ આપવા મમર્થ છે એમ મમલુ અનન્ય વ્રદ્ધાકર ગુણ પ્રેમથી ઉક્ત ધર્મનું આરાધન કરી લઈ સ્વમાનનભવ મદ્ધ કરશે એજ પૂર્વ પુણ્ય યોગે પ્રાપ્ત થયેલ સકળ મામત્રીનું માર્થરૂપાનું છે પૂવોક્ત ગુણ દેવ, ગુરુ અને ધર્મ ઉપર અનન્ય પ્રેમ બલિતથી અનાદિ મિથ્યાવાચના રૂપ મિથ્યાત્વ નાશ પામે છે, અને ગુણ વાચના રૂપ સમ્યક્ત્વ પ્રગટે છે સમકિત રૂચિ જીવ સ્વકલ્યાણાય નીચેની ગાથાનું મદાય રંગન કરે છે

“ અરિહતો મહ દેવો, જાવજીવ મુસાહુણો ગુરુણો,
જિન પન્નત્ત તત્ત, ફય સમ્મત્ત મત્તે મહિયં ”

અથવા શુદ્ધ દેવ, શુરૂ, અને ધર્મનો જેમા મારી રીતે સમાવેશ થયેલો છે એવા નવપદ રૂપ નવકાર મહામત્રનો તે મહાય જાપ કર્યા કરે છે ઉક્ત મહામત્રનો પ્રભાવ અચિન્ત્ય જાણી કોઈ કોઈ મહાતુલાવો તેનો નવલક્ષ (૯ લાખ) જાપ સ્થિરતાથી ગણે છે અથવા તો શ્યામોશ્યાસમા તેનું જ રટન કરે છે મહામગાળકારી નવકાર મનાદિકનો પ્રમાદ રહિત જાપ કરવાથી શુભ અભ્યાસ યોગે તેમનું સમાધિ સુક્ષ્મ મરણ થવું મળે છે તેથી તેવો અભ્યાસ બહુ જરૂરનો છે

ઉક્ત સમ્યક્ત્વની રક્ષા તેમજ પુષ્ટિ માટે લબ્યજનોએ નીચેની નિયમાવળી લક્ષમા રાખવી

૧ શુદ્ધ વચ્ચાદિત ધારણ કરી શ્રી જિનેશ્વર લગવાનને ભેટવા નિયમસર જવું, અને વળી બની શકે ત્યાં સુધી જ્યણા (જીવરક્ષા) પૂવક શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરી ઉત્તમ દ્રવ્યો (પૂજાપગરણ) મેળવી શ્રી જિનેશ્વર દેવની નિકાળ પૂજા-અર્ચા પણ કરવી ત્યાં નજીક દેરા મર પ્રમુખનો યોગ ન હોય ત્યાં ઇશાન કોણ તરફ શ્રી સીમધર પ્રભુ સન્મુખ રહી સ્થિરતા પૂવક સ્તુતિ-સ્તોત્ર સહિત વિશાળ ચંત્યવ દન કરવું અથવા નવપદ (સિદ્ધચક્ર) પ્રમુખની સ્થાપના સ્થાપી અતર લક્ષ રાખી નિત્ય નિયમ માનવવે

૨ આખડ ઉત્તરાસલ ગામ્રમુખ પાશ્વ અભિગમ માનવી, શ્રી સદ્ગુરૂનાદશનવ દનાયે તેમજ બની શકે ત્યાં સુધી ધર્મદેશના માલગવા, મત, પચ્ચખાપ કરવા, તેમજ સામાયક, પોષધ, પ્રતિક્રમણાદિક ધર્મ કરણી નિવૃત્તિથી કરવા નિયમસર જવું અને ત્યાં અતિઆદરપૂર્વક શુરૂ મુદ્રા સામીજ દ્રષ્ટિઆપી, વિક્યાદિત પ્રમાદ પરિહરી મધ-સાધર્મિત સમુદાય સાથે અપૂર્વ જ્ઞાનાદિક ગુણોનો અદ્ભૂત લાભ લેવો

૩ આપણી ધર્મ વૃત્તિ સદાય મતેજ રહે, તેમા આખી આવવા ન પામે તેટલા માટે સાવધાનપણે નિત્ય નિયમ પાળવા ઉપરાંત પર્વ દિવસો અને ક-ચાણક દિવસોમા વિશેષે કરીને તીથયાના પૂજા પ્રભા

વનાયોગે દાન શીલ તપ અને લાવના પ્રમુખ શુદ્ધ ધર્મની વૃદ્ધિ કરવી સ ધ-માધર્મિક જનોની યથાયોગ્ય લક્ષિત કરવી તેમજ આપણી ધર્મ કરણીના અતરંગ હેતુ મમજી લક્ષ રાખી વિધિ સહિત તે પ્રેમપૂર્વક કરવા દિન દિન ખપ કરવો.

૪ ધર્મરત્ન પ્રકરણમા શ્રી શાન્તિમૂરિજીએ કહેલા અ ક્ષુદ્રતાદિક ઉત્તમ ૨૧ ગુણો આપણામા સ પૂર્ણ ખીલી નીકળે, ક્ષુદ્ર-તાદિક દોષ માન સમૂળગાદ્દર થઈ જાય, તેમજ શ્રી હરિભદ્રસૂરિજીએ ધર્મખિન્દુ પ્રમુખ ગ્રંથોમા સ્પષ્ટપણે બતાવેલા માર્ગાનુસારીપણાના ઉપ લક્ષણો (સત્ય, પ્રમાણીકતા, નમતા પ્રમુખ) જેમ આપણામા સ પૂર્ણ આવી શકે તેમ રાત દિન લક્ષ રાખી સરલ અકુટીલ વ્યવહાર સેવવો.

૫ પૂર્વાચાર્ય રચિત સમ્યક્ત્વ મિત્રગીના આધારે મહો પાઠ્યાય શ્રી યોગોવિજયજીએ કરેલ સમક્ષિતની ૬૭ ખોલની સઝાંચ મારી ગીતે અથ સહિત અવધાગી મમજિતને શોભાવનારા કા રણો સહાય સેવવા અને મલિનતા કરનારા કારણો મહાય તજવા પુરતી કાળજી રાખવી જેમ જેમ ઉલટલર ખ તથી તેનો અભ્યાસ કરવામા આવશે તેમ તેમ આત્મામા સ્વભાવિક ગુણોની પ્રાપ્તિ થતીજ જશે, અને અનુક્રમે ઉત્તમ પાત્ર લક્ષણોવાળું શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ ગળાહળાતું આત્મામા પ્રગટ થશે.

૬ ૧ શમ, ૨, મવેગ, ૩ નિરોદ્ધ, ૪ અનુઠ પા અને ૫ આસ્તિ ક્તા આ પાત્ર તેના ઉત્તમ લક્ષણ છે તેનો હરહમેશ મારી રીતે અભ્યાસ રાખવો તેમા પ્રમાદ એટલે ગફલત કરવી નહિ.

(૧) અપરાધી છવનુ પણ અતરથી અણુહિત નહિ ઇચ્છતા બની શકે તેટલું તેનું હિતજ થાય તેમ આપણા મન, વચન અને કાયાનો સહઉપયોગ કરવો અને કરાવવો.

(૨) દુનીયામા દેખાતા દેવતા પ્રમુખના મુખ પણ ક્ષણુલ ગુર ખાણી તેવા સુખને પરિણામે અમાર સમજી તેમા રતિ કર્યા વગર દેવળ મોક્ષના શાશ્વત સુખમાજ પ્રીતિ નોહવી.

(૩) હર્ષ તથા મદાગરે દેવતા પ્રમુખના મુખ પણ ક્ષણુલ ગુર ખાણી તેવા સુખને પરિણામે અમાર સમજી તેમા રતિ કર્યા વગર દેવળ મોક્ષના શાશ્વત સુખમાજ પ્રીતિ નોહવી.

લેખી, પ્રાપ્ત સુખ હુ ખમા સમભાવ રાખી મ સાર બ ધનથી મુક્ત થવા તીન અલિવાવા રાખી

(૪) દીન-દુ ખી અનાથ જનોને યથોચિત અન્ન વસાદિકની સહાય કરવા રૂપ દ્રવ્ય દયા અને ચોચ્ય છોડેને ધર્મના માર્ગે ચડાવી કાયમ માટે તેમને હુ ખ મુક્ત કરના રૂપ ભાવ દયા મદાય દીક્ષમા ધારવી અતર લક્ષથી કરવામા આવતી ઉભય દયા, હિતકારીજ છે

(૫) મવથા નગ દ્રેષ વર્જિત મર્જન મર્વદર્શી જિનેશ્વર ભગવાને જે જે અમૃત વચન કહ્યા છે તે મનયા સત્યજ છે એવી અચળ શ્રદ્ધા અત્યંત આદરથી મેવની યુક્ત છે

(૬) પવિત્ર જનસામનને દીધાનનાર, જિન આજ્ઞાને અખંડ ધારનાર અને સમગ્ર ગુણના માધાર રૂપ શ્રી તીથકર ભગવાનને પદ્ય માન્ય, શ્રી ચતુર્વિધ મધનુ ખૂ પ્રિમયા વાત્સલ્ય કરવું પ્રમુની પવિત્ર આજ્ઞાને પ્રાણની જેમ પાળનાર માધુ, લાઘવી, શ્રાવણ, શ્રાવિકા રૂપ શ્રી મધનો જેમ અબ્યુદય થાય તેમ લક્ષ રાખી પ્રવતવું

(૭) અનાદિ મિચ્છાત્વ કષાય, પ્રળાપ પુરુષાચ વગર ટાળી શકાય નહીં માટે અનંત હુ ખનાય- તે હોયોને દૂર કરવા મર્વ સામ ચ્ય ફેરવવા ચુકવું નહીં, અને ચિંતામણી રત્નથી પણ અધિક સુખ દાયક મમ્મકંત્વ પામી તેને પ્રાણની જેમ સાચવવું પરંતુ મૂર્ખની જેમ તેને પ્રમાદથી ગમાવી દેવું નહીં કેમકે સમક્તિ સહિતજ સકળ ધર્મ કરણી-નત નિયમ પ્રમુખ મોક્ષદાય- થઈ શકે છે

સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ મત.

(પ્રથમ અણુમત.)

ક્રમ અને બાહર ત્રસ અને સ્થાવર એમ બે પ્રકારના પ્રાણીઓ છે તેમનો અતિપાત એટલે નાશ કરવો તે પ્રાણાતિપાત કહેવાય છે જીવહિંસા એ તેનું બીજું નામ છે તે થકી વિરમણ એટલે જીવ હિંસાનો ત્યાગ કરવો, એ પ્રથમ મત છે મુનિરાજ તો તેમને સંપૂર્ણ પાળી શકે માટે તેમનું તે મત મહામત કહેવાય છે ત્યારે ગૃહસ્થ ક્રકત તેને અશનીજ પાળી શકે છે માટે તે અણુમત કહેવાય છે ગૃહસ્થથી પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિ રૂપ સ્થાવર જીવોની સર્વથા રક્ષા થવી ગણ્ય નથી તેથી તે ત્રસ જીવોની જ રક્ષા કરી શકે તેમા પણ વિશેષે કૌન નિરપરાધી જીવનીજ રક્ષા કરી શકે છે તે પણ ગૃહસ્થ સબધી આરભ સમારભ વ્યાપાર વ જીવ તેમજ આપધ ભેવજના પ્રમગ દાણી ક્રકત ધરાદા પૂર્વક તે ત્રસ જીવોને હણવાની બુદ્ધિથી નહિ હણવાનો નિયમ પાળી શકે છે આવી રીતે ગૃહસ્થ બહુ તો મુનિરાજની અપેક્ષાએ ક્રમત સર્વા પક્ષાનીજ દયા પાળી શકે છે પરમાર્થથી જોતા તો મુનિરાજની દયા અનંતી છે

હેતુ—‘સર્વ જીવો જીવિત ઇચ્છે છે કોઈ મનસ કચ્છતા નથી એમ મમજીનેજ મુનિ જનો ઘોર પ્રાણિવધનો સર્વથા ત્યાગ કરે છે’ જીવવાની લાગણી સહુને સરખી છે તેથી કોઈના ક્રિમી પ્રસ હરી લેવા જેવું કોઈ ઉગ્ર પાપ નથી તેમજ સર્વથી બંધ પ્રાણ બચાવવા જેવું બીજું ઉત્તમ મુકૂત નથી તેથી કેવળ પ્રાણીક વ્યવસ્થાવ નહિ ધારતા મૈત્રી યા સમાન ભાવ જ ધારવો જોઈએ હું બી જીવોને

હુ ખેંદર કરવા યથાશક્તિ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ તેમજ 'સર્વ' જીવ મદાય તન્માર્ગ સેવી સર્વથા સુખી થાઓ. 'કોઈ કદાપિ હુ ખી ન થાઓ.' એવી ઉત્તમ ભાવના સદાય દીલમાં રાખવી જોઈએ એવી ઉત્તમ ભાવનાથી તેમજ ભાવનાનુમારે શુભવર્તનથી આપણુ અતઃક રણ અત્યંત ઉદાર, દયાળુ અને નિર્મળ અને છે તેથી આપણે સહેજે ઉત્તમ ધર્મના અધિકારી બનીએ છીએ.

સાર—ઉપથી હકીકતથી સમજી શકાય એવું છે કે આપણે આપણા પ્રાપ્ત મમાન પરના પ્રાણુ લેખવા આપણા કટિપત સ્વાર્થની ખાતર કે પ્રમાદ વશ બની કોઈ પણ પ્રાણીની ત્રાજણી હુ ખાય તેવું અકૃત્ય કરવું નહિ પરનિદા-પારજા અવર્ણવાદ બોલવાથી સદતર દૂરજ રહેવું કોઈની ઉપર ફેડું કલક ચઢાવવું નહિ જ્યારે જ્યારે પરને પીડાકારી કાયનો પ્રસંગ આવે ત્યારે અતરમા વિચારવું કે 'જેવું આપણું ને હુ ખાય તેવું સહુને થાય' એમ સમજી કોઈના પ્રત્યે પ્રતિકૂળ વર્તન ચલાવવું નહિ સાથે એમ પણ મમજી રાખવું કે જેવા કઠોર પરિણામથી જીવ પાપ કર્મ કરે છે તેવું જ માહુ ફળ તેને પરિણામે ભોગવવું પડે છે પાપ કરતા જીવ પાણુ વાળી જોતા નથી પછી જ્યારે ફળ ભોગવવાનો વખત આવે ત્યારે લમણે હાથ દબાવે છે તેથી જાની પુરૂષો કહે છે કે 'તમે કર્મ કરતાજ વિચાર રાખો, કેમકે કરેલા કર્મ પ્રમાણે તેવું ફળ તમારેજ ભોગવવું પડશે તેમા શુ થાઈશે નહિ માટે ચેતો!' તેમા પણ ઉભય લોક વિરૂદ્ધ સાવ જાતના મહાવ્યસનો તો પ્રથમ પહેજ તજવા જોઈએ 'માસ, મદિરા, ગિકાર, ચોરી, જુગાર, પત્ની, અને વેશ્યાગમન, એ સાત ભુડા વ્યસનો જીવને ધોરાતિથોર નરહમા ખેંચી જાય છે માટે તે અવશ્ય તજવા અને માપપૂર્વ મિત્રાદિ સગા ધીઓને પણ સમજાવી તજાવવા પ્રયત્ન કરવો.

કુમારપાણ ભૂષાળે પોતાના વિશાળ શક્ત્યમાથી ઉક્ત સાત વ્યસનો સદતર દૂર કરાવ્યા હતા, 'તો' સહુ મનુષ્યનોએ અસ્વગૃહમાથી તો તે તે વ્યસનોને મદતર દૂર કરવા સુક્તાજ છે

ક્ષણિક અને કલ્પિત સુખ કે સ્વાર્થની ખાતર નરકાદિકના અનંત દુખ જોણ સમજી લોગવવા ખુશી હોય ? નજ હોય દરેક વ્યક્તિ અનર્થવારી જાણી તેને જલદી દૂર કરવા પૂરતી ઢાળજી રાખવી જોઈએ સ્વહિત આહનારે તેમા પ્રમાદ કરવો ઘટિત નથી પ્રથમ અહિંસાન તને પાળવા ધૃષ્ટનાર સદ્ગૃહ્યે બની શકે તેટલે દરજે વ્રમણવોની રક્ષાપૂર્વક પૃથ્વી આદિક સ્થાવર જીવોની પણુ બનતી રક્ષા કરવા ઢાળજી રાખવી જોઈએ મહા આરભ સમારભ બનતા સુધી વર્જવા જોઈએ મધ, માખણ, ગરિભોજન, બોળ નથાણુ, પીઠળ, રીંગણુ, પચઉદુ બર પ્રમુખ ખાવીશ અભક્ષ્ય અને આદુ, મૂળા, ગાજર, ગળો, લમણુ પ્રમુખ ખત્રીશ અનંતકામનો અવશ્ય ત્યાગ કરવો જોઈએ પાણી પણ ગળ્યા વગર પીવું કે વાવરવું ન જોઈએ દરેક ખાખત જ્યપ્તા (જીવ રક્ષા) મહિત કરતા પ્રથમ વ્રતની શુદ્ધિ અને પુષ્ટિ થાય છે ખીજા બધા વ્રતો પણ અહિંસા વ્રતની પુષ્ટિ માટેજ છે તેના પાચ અતિચાર સમજીને તજવા એમ સર્વ વ્રત આશ્રી અવ્યમેવ મમજી લેવું

—૦૦૦—

સ્થૂલ મૃપાવાદ વિરમણ વ્રત.

(ખીજું અણુવ્રત.)

કે ધ, માન, માયા, લોભ, ભય કે હાસ્ય યોગે મોહવશ જીવ જૂઠું બોલે છે તેનો સર્વથા ત્યાગ કષાયરહિત મુનિ-મહાત્માજ કરી શકે છે તેથી તેમણે સત્ય વ્રત મહાવ્રત કહેવાય છે ગૃહસ્થ-શ્રાવક તે સુજળ સર્વથા મત્ય વ્રત પાળી ન શકે તેથી તેણે વ્રત અણુવ્રત કહેવાય છે જ્યારે વ્યવહારમા પણ અતિ હાનિકારક એવા પાચ-

૧ કન્માલીક (કન્યા મળધી મગપણુ વિવાહાદિક પ્રસંગે જૂઠું બોલવું)

૨ ગવાલીક (ગાય બેસ પ્રમુખ ચોપગા બાનવર મળધી લેવડદેવ ડમા જૂઠું બોલવું)

- ૩ ભૂમ્ય-નીક (ખેતર, વાડી, ગૃહ, હાટ, વખાર પ્રમુખ ભૂમિના મ-
ળ યે જૂઠું બોલવું)
- ૪ થાપણ મોમો (આપણા ઉપર વિધાન રાખી બીજાએ મૂકેલી
થાપણનો ઇનકાર કરવો)
- ૫ ફેડી માખ (ઇન્સાફની કોર્ટમાં કે બીજા તેવાજ પ્રસંગે ખોટી
સાક્ષી ભરવી)

એ પાત્ર મોટા જુદાજા અવશ્ય તજજ્ઞ યોગ્ય છે પરમાર્થ દૃષ્ટિથી જોતા તો શુદ્ધ દેવ ગુરૂની આજ્ઞા-વિરૂદ્ધ આપ મતિથી ઉત્સૂન જ્યન તેમજ ઉત્સૂન (શાસ્ત્ર વિરૂદ્ધ) વતન પણ અવશ્ય પરિહરવા યોગ્યજ છે ભવ ભીડ યા પાપ ભીડનું એ ખાસ કલવ્ય છે મુ નિ-મહાત્માઓને તો કષ્ટે કષ્ટે તેવા લક્ષની ખાસ જરૂર છે

હેતુ—અમત્યનો અનાદર જરી અત્ય હિત મિત ભાષણ કરના રતો વ્યવહાર ઘણો મરવ થઇ શકે છે તેના ઘણા વિખો મહેને દૂર થઈ જાય છે ગમે તેવી મુશીબત વેડીને પણ સત્યની ટેક સાચવી રાખ નાર અતે જ્ય કમળા વે છે મત્યવાદીનો સહુ કેઈ નિધામ કંઈ છે દેવ દાનવ પ્રમુખ પપ્પ તેને સહ ચમૂત યાય છે પોતાનું વચન પાળવા મુદ્ધિહિર પ્રમુખ વીર પુરૂષોએ બહુ બહુ કષ્ટ સહ્યું છે પરંતુ છેવટે તેમનોજ જ્ય થયો છે શ્રીમાનુ કાલિકસૂરિજીએ પ્રાણાત ઉપમર્ગ જણયા છતાં મત્યની ટેક છોડી નહિ તો તેમનો યશવાદ મવત્ર પસરી રહ્યો છે અને વસુગંજાએ કેવળ દામિવ્યતાથી અમત્ય યા મિશ્ર ભા પણ કયુ તો તેથી તેના બહુ ખૂર હાલ થયા તેના અન્યાયથી દેવતાએ તેને મિહાસન ઉપરથી નીચે પાડી લોહી વમતો કરી લીધો, જેના પ રિણામે તે મરીને નરક ગતિમા ગયો સત્ય સ્વભાવિક વચન સાકર કે અમૃત જેવું મિષ્ટ અને સુખદાયી નિવડે છે ત્યારે કૃત-અસત્ય વચન વિષા કે વિષ જેવું કેવળ મનિષ્ટ અનર્થકારી થાય છે જેણે દીર કે અમૃતનું પાન કયુ હોય તેને હવાહલવિષનું પાન કયુ કેમ ગમે ? સત્યવાની મવન મહાર પામે છે ત્યારે અસત્યવાદી સદમયા

ફતરાની જેમ જ્યાં ત્યાં અપમાન પામે છે—અસત્યવાદીનો કોઈ ક્યાઈ વિશ્વાસ કરતું નથી

માર—આ લોક તેમજ પરલોક સઘળી સુખ મ પત્તિ ધન્યનાર દરેક શખે ઉત્તમ પ્રકારના સત્યનાજ ધોરણે ચાલવું શ્રેષ્ઠ છે સત્યની દૃઢ ટેક રાખનાર જગતમા વિશ્વાસ પાત્ર બની મોટી પ્રતિષ્ઠા પામે છે તેમજ વ્યવહારમા પણ તેને ઠીકી મુશીબત નડતી નથી વળી સત્યના પ્રભાવે ઉઘી આટ બધાં જવાથી વ્યાપાર વણજમા સારી કમાણી કરી પૈસે ટકે પણ તે મુખી થાય છે પ્રિય અને હિત ઠર મત્ય વાણી વહનાર જીવ પવિત્ર ધર્મનો અધિકારી બને છે સત્યના પ્રભાવે શત્રુ પણ મિત્ર થઈ જાય છે મતલબ કે કોઈ પણ મત્યવાદીનો પરાભવ ઠીકી શકતું નથી ખરી આપત્તિ વખતે સત્યવાદીની પૂરી કસોટી થાય છે તેવે પ્રસંગે વળી સુવર્ણની પેરે મત્યવાદીની અધિક શુદ્ધિ થાય છે શાસ્ત્રકાર કહે છે કે ‘સત્ય-ધર્મની ખાતર પ્રાણ તજવા સારા પણ પ્રાણ અર્થે (સ્વાર્થની ખાતર) મત્ય-ધર્મનો કદાપિ ત્યાગ કર્યો નહિ ’ મત્યનેજ અવલગી એવી ઉત્તમ ટેક સાચવનાર સજ્જનોનું જ જીવિત સફળ ગણાય છે, એમ મમજી શાણા માણુ સોએ અનાદિ કૂટ અભ્યાસથી ચાલી આવતી અસત્ય બોલવાની ટેવ તજી દઈને પવિત્ર સત્ય પ્રત પાળવા પૂરતો અભ્યાસ પાઠી, તેવીજ પ્રતિજ્ઞા આદરી, જીવિત પર્યંત ઉક્ત નતનું અવશ્ય આરાધન કરવું જોઈએ તેથી પોતાને, કુટુંબને, જ્ઞાતિને યાવત્ સમાજને પણ ઘણાજ ફાયદો થશે જેમ માહા અવગુણની માહી અમર બીજને થાય છે તેમ સારા સદ્ગુણોની સારી અમર પણ અન્યને તેવી રીતે થાય છે સમાજનું ભલું ઇજનારે સમાજના અગ્રભૂત પોતાનેજ પ્રથમ સન્માર્ગમા સ્થાપી પોતાનું, પોતાના સ્વજન કુટુંબનું તેમજ પોતાની જ્ઞાતિ પ્રમુખનું બની શકે તેટલું ભલું કરવા ખત રાખવી જોઈએ જો એમ ન કરીએ તો સમાજ સુધારાની ઈચ્છા આકાશ પુષ્પની જેવી કેવળ ઠપના માત્રજ હોવાથી નકામી છે ‘Charity begins at home’ એ ઇંગ્લેજ કહેવત વિસરી જવી જોઈએ નહિ વળી કહેવાય છે કે ‘સાચને આચ નહિ ’ મત્ય વચનજ જીવને મહજ સોહાય છે

અસત્ય બોલતા અત ડરણ પણ ના કહેતુ હોય તેમ જણાય છે અ
સત્ય બોલતા મનમા શક-સ જોય આવે છે તેજ જણાવે છે કે
શુદ્ધ અત કરણને મલ્ય વગર ખીજુ કશુ કયતુજ નથી તેમ છતા
મૂર્ખ માનવીઓ જૂઠ બોલીએક જૂઠાણાની ખાતર સે કઠો કુચુકિતઓ
કરી 'તે મન્ય છે' એમ સાબીન કઠવા અજ્ઞાન વશ મથે છે-અ તે
પણ 'હુ કહુ છુ સત્ય' એમ દલીલ ડરે છે વળી એવી બાજગડ-
માથાકુટ કરતા જૂઠ બોલનારના મનમા કઠાય પસાયો થાય છે તો તે
ખીજુ વખત વિચારીને બોલે છે પરતુ જૂઠ બોલવાથી મામાનો વિ-
શ્વાસ ઉઠી જાય છે તેથી તે કઠાય ફરીને સાચુ જ બોલે તોપણ તે તેનું
માય માયુજ જાય છે માટે મહદય (શાહુ) માણસોએ પ્રથમથીજ
સત્ય બોલવાની ઉત્તમ ટેવ પાડવી અને તેવી ટેવને ટેકથી નભાવી રા
ખવામા ગફલત ડરવી નહિ સત્યવાદીને ન્યાયસર-પ્રમાણિકપણે વર્ત
વાની પૂરી જરૂર રહે છે તેણે જરૂર પડે તેટલુ જ હિંતાહિંતનો વિચાર
કરી પ્રિય-મધુર મત્ય વચનજ ઉચ્ચરણુ નેધએ

રથૂલ અદત્તાદાન વિરમણ પ્રત

(ત્રીજું અણુપ્રત)

અદત્તા એટલે કોઈએ નહિ હીધેલુ તેનુ આદાન એટલે
અહણુ કરતુ મતલબ કે પરાધ વસ્તુ ધણીની રત્ન વગર પોતાની
મેળે લઈ લેવી, એ તેનો મામાન્ય અર્થ છે ગૃહસ્થ પ્રાય ઉક્ત અર્થ
અનુસારે રથૂલપણેજ પ્રત પાળી શકે છે મુનિજનો તો શુદ્ધ દેવશુ
ફની અનુમતિ જેમા ન હોય તે વસ્તુ તેમજ તેમની અનુમતિવાળી
વસ્તુ પણ જેના કળમમા હોય તેની અનુમતિ ન હોય તે વસ્તુ તથા
તેની પણ અનુમતિ હોય છતા જે વસ્તુ મણવ અથવા મિશ્ર (તદન
નિર્જીવ ન હોય તેવી) હોય તે મળે તોપણ ગ્રહી શકે નહીં મુનિ
જનોનુ આનુ દુધર (કહણુ) પ્રત ત્રીજા મહાપ્રત તરીકે ઓળખાય

છે, તેની અપેક્ષાએ ગૃહસ્થનુ સ્થૂલવ્રત અલુપ્તન કહેવાય છે તેમા ગૃહસ્થે યોગી સબધી નીચેના નિયમો ખામ લક્ષમા રાખી પ્રમાણિ કપણુ આચરવુ જોઈએ. તેથી તેને વ્યવહારમા બહુજ સુલભતા અને સુખશાંતિ પ્રાપ્ત થાય છે અને તે નિયમોનુ ઉલ્લંઘન કરનારને અનેક પ્રકારની અલુચ્ચિતી આક્રમી આવી ઉભી થાય છે કે જેના પરિણામે પોતે તથા પોતાના કુટુંબાદિક ખરાબ થાય છે અને છેવટે તેને નીચી ગતિમા પણ જવુ પડે છે

ત્રીજા વ્રતના રક્ષણ માટે

ખામ લક્ષમા રાખવા યોગ્ય નીતિના નિયમો.

- ૧ કોઈનુ ખાતર ખાણુ નહિ તેમજ બીજા પાસે પડાવવુ નહિ
- ૨ ચોરાઉ માલ જાણી જોઈને લેવો નહિ તેમજ તેવો મંકેત કરવો નહિ.
- ૩ ડોઈની ખોવાએલી, પડી ગયેલી કે વિનગી ગયેલી વસ્તુ છુપાવવી નહિ
- ૪ હાણુ ચોગી ઠરવી નહિ, તેમજ તેમ કરવા બીજાને ખોટી ગિખામણ દેવી નહિ
- ૫ કૃડા કાટલા માન માપા ઠગી પરવચન કરવુ કે ઠરાવવુ નહિ
- ૬ પારકી થાપણુ ઓળવવી નહિ તથા તેમ કરવા ડોઈને ખોટી સલાહ આપવી નહિ
- ૭ કોઈની લાય-રૂપવત લેવી નહિ તેમજ લેવરાવવી નહિ
- ૮ આપણામા વિશ્વાસ-લડ સો રાખનારો જ્ઞાપિ વિશ્વામઘાત કરવો નહિ
- ૯ માતા, પિતા, પુત્ર, મિત્ર, કે કલમ (સી) માથે કઠાઈ કરવી નહિ
- ૧૦ રાજની આજ્ઞાનુ ઉલ્લંઘન ઠરી ન કરવાનુ ઠમ કરવુ નહિ
- ૧૧ વ્યાપાર વણુજમા દગો ફટકો કરવો નહિ, મરણ વ્યવહાર રાખવો

હેતુ—પ્રમાણિતપણે ઉપર મુજબ વ્યવહાર મેવનાર ઉત્તમ પ્રકારની ઈજ્જત આખરૂ મેળવે છે ચાવત રાજમાન્ય પાણુ થાય છે અને માર્ગાનુસારીપણાના લક્ષણ ધારવા વડે તે પવિત્ર ધર્મનેા અધિકારી થઈ જતે સદ્ગતિ પામે છે તેથી વિરૂદ્ધ વર્તનાર—અનીતિ—અન્યાયન મેવનાર આ લોકમા અપજ્ઞશ—અપમાન પામે છે અને વખતે રાજ હડને પણ લોગવે છે તેમજ કેવળ આર્ત રાદ્રધ્યાન વશ ઠમોતે મરીને મહા માઠી ગતિને પામેછે

સાર—જે ગૃહસસારમા ઠઈ પડુ સુખી થલુ હોય, લક્ષ્મી પ્રાપ્ત નરવી હોય, પ્રાપ્ત થયેવી લક્ષ્મીને ટકાવી રાખવી હોયતેમજ પુનઃ યોગે પ્રાપ્ત થયેની લક્ષ્મીના લાહો લઈ સદ્ગતિ માધવી હોય તો સમગ્ર કુટુંબપટ પરવચન હજો ફટકો તણુ દઈ કેવળ ન્યાય નીતિથી નરલ વ્યવહારનુજ મેવન કરો ! થોડુ કે ઘણુ જે ઠઈ ન્યાયના માર્ગે મજે તેવી સતોષ રાખો! અનીતિથી ઘણુ મેળવવાનેા ખોટો લોભ તણુદો એવો ખોટો લોભજ જીવને દુર્ગતિમા લઈ જનાર છે જે પોતાના પુન્યમા નથીજ તે કોટિ ઉપાય કરતા પણ ઠકાપિ મળી શકવાનુ નથી અને જે લવાટમા લખાવેલુ છે તે અનીતિ નહિ સેવતા કેવળ ન્યાય નીતિથીજ ચાલતા સહેજે મળજે તેથી લક્ષ્મી માટે પણ ન્યાય મુખજ ઉદમ સેવરો યુક્ત છે સતોષીનેજ ખરૂ સુખ છે પુણીયો શેઠ જેવો સુખી હતો તેના અનતમા અશે પણ મમ્મલુ શેઠ સુખીયો ન હતો મમ્મલુ એક સતોષી ત્યારે બીજો મહા લોભી હતો પુણીયો થોડામાથી પડુ થોડુ ધર્મ માર્ગે વાવરવા ઇચ્છતો અને મમ્મલુ જેનુ તેનુ પણ લેવા ઇચ્છતો પરિણામે એકની સદ્ગતિ અને બીજાની મહા માઠી ગતિ થઈ બીજુ વળી ચાર કયાય કરીને જેમી ગકતો નથી, ચાતિથી ખાઈ શકતો નથી તેમજ નિરાતે ઉઘી શકતો નથી તેનુ મન ચકડોળે ફર્યાજ કરે છે તે કાગડાની જેમ ખોટો લાગ શોધનોજ ફરે છે કોઈ વખત ફાવી જાય છે તો કોઈક વખત વગર લાગની કોટડી (જેલ)મા અને જ્વલિત તો ઠાળા પાલીએ (દેશનિઝલ) કે થમના મદિરે ઇચ્છા વગર

પ્રયાણ કરે છે આવા દૃષ્ટિ મધ્યાખ્ય નજરે પડે છે તે-જે
શાણુ માણુસે તેવા અપલક્ષ્ય થકી પાછા ઓસરવું જોઈએ અને તેવી
કુટેવને મદાને માટે છોડી દેવી જોઈએ અનીતિથી મેળવેલું ધન વધારે
વખત ટકતું નથી પણ ચોડાજ વખતમા આગલા ધનને પણ માથે
લઈ અલોપ થઈ જાય છે વળી અન્યાય-દ્રવ્યથી મતિ મલીન થાય છે
અને મલીન મનથી ખર્ચેલું ધન કળીભૂત થઈ શકતું નથી, ત્યારે
ન્યાય-દ્રવ્યથી મતિ સુધરે છે-નિર્મળ થાય છે, શુભલાવના મુકુરે છે,
અને શુભ લાવના યુક્ત કરેલી દાનાદિક ઠરણી મઘળી લેખે થાય છે
તેનાથી પુણ્યાનુભવી પુણ્ય બધાય છે, જેના પરિણામે જીવ સદ્ગતિ
માધી શીઘ્ર મોક્ષપદનો પણ અધિકારી થઈ શકે છે ઉપરની હકીકત
ઉપરથી સાફ સમજી શકાય છે કે અનીતિ એ અને આપદાનોજ
ધોરી માર્ગ છે ત્યારે ન્યાય-નીતિ એ ઉત્તમ સ પદા પામવાનો અક-
મીર ઉપાય છે હવે જે તમને ગમે તે માર્ગ અગીકાર કરો ! તમને
મુખ ઈષ્ટ છે કે દુઃખ ? તમે સદ્ગતિ આહો છો કે દુર્ગતિ ? તમે
ધર્મ આહો છો કે અધર્મ ? જો મુખ, સદ્ગતિ અને ધર્મનીજ આહના
કરતા હો તો તો અન્યાય-અનીતિરૂપ હિમ જોરને હિમ કુવામા ફેંકી
દો અને ઉત્તમ પ્રકારની પ્રમાણિકતારૂપ અમૃતનુજ આન્વાદન કરો
તેનાથી તમને મર્વ પ્રકારે મુખ શાંતિ પ્રકટશે અને તમારૂં સદાચરણ
દેખી-નીહાળી, તમારા સત્તાન, કુટુંબી, શાંતિજનો પમુખ અનેક સ-
દાચરણી બની મુખ શાંતિના ભાગી થશે. આથી વધારે ઉપકારક
બીજું શું હોઈ શકે ? નિશ્ચય દૃષ્ટિથી વિચારતા તો સ્વલાવથી વિરૂદ્ધ
વિભાવ પ્રવર્તન કરવું તેને બીજા ગખ્દોમા જોલિયે તો સ્વશુભ પ્રતિ
બધક જડ વસ્તુનો આદર કરવો અને એમ કરવાથી રાગ દ્વેષ અને
મોહાદિક વિકાર વશ બની કમનીવર્ગણાઓ આત્મસાત્ કરવી તે અ-
દત્તાદાનજ કહેવાય તે વાત લક્ષમા રાખી બનાદિ કૃત અભ્યાસ વા-
ન્વા જેમ બને તેમ ખતથી પ્રમાણિકપણાનું ઉત્તમ ધોરણ આદરવું
પ્રમાણિકપણે વર્તનાર સત્યરૂપજ ચતુર્થમનુ પણ યથાથ એવન
કરી શકે

સ્વદારા સંતોષ અથવા સ્થૂલ મૈથુન

વિરમણ મત.

(ચતુર્થ અણુમત.)

દેવ, મનુષ્ય અને તિયચ મળધી કામભોગની તૃપ્તિ તથા સંતોષ મતોષ વૃત્તિ બન્ની-વિષય વિકારને વશ નહિ થતા તેને સ્વ વશ કરી લેવા, તે લાભ હુકર ધર્માત્મનિ મહાત્માઓ તેમા વિજય મેળવે છે ઉત્તમ પ્રકારના જ્ઞાન કે જ્ઞાનીના આવગનથી નાધુ પુરુષો યથાર્થ જ્ઞાતયથ પાળી શકે છે મન વચન અને ઠાયાની નિકરણુ શુદ્ધિથી જ્ઞાતયથ પાળવુ તે અતિ હુકર મહામત કહેવાય છે તે મહાનતની અ પેક્ષાએ ગૃહસ્થનુ સ્વદારા-મતોષ નામનુ મત અણુમત કહેવાય છે તેમા મુખ્યપણે સ્વસ્ત્રી શિવાય દેવ, મનુષ્ય અને તિયચ મળધી વિષય લો ગમે યથાયોગ્ય લાગ કરવો પડે છે અનાદિ વિષય વામનાનુ જોર મદ પાડવા માટે તેમ જરુ બહુજ જરુરુ છે મત નબ કે સ્વદારા મતોષ યા સ્વપતિ મતોષ મતથી સ્વસ્ત્રી કે સ્વપતિ શિવાય મમન્ સ્ત્રીવર્ગને પુરુષે સ્વમાના મદ્ય લેખનો જોઈએ અને મમન્ પુરુષવર્ગને સ્ત્રીએ સ્વપિતા મમાન લેખનો જોઈએ તેમની મ ગાતે ઢોપિણુ બતની કામચંદ્રાથી સદતર દૂર રહેવુ જોઈએ તેમજ મન અને વચનને પણ બનના મુધી કબજે રાખી નિર્વિકાર રાખવા જોઈએ સ્વસ્ત્રી કે સ્વપતિના મળધમા પણ બની શકે તેટલી સંતોષ વૃત્તિ રાખી કામભોગમા થતી અતિ આસક્તિ વર્જવી જોઈએ તેમા પણ જ્યામુધી સ્ત્રી પુરુષ યોગ્ય સમન્ કલામા કુશળતા મેળ વવા અભ્યાસ કરવાનો હોય ત્યામુધી પ્રથમ વયમા પુન પુની ઉભય માવ નિવકાર રહે તેજ ધણ છે ઉમર લાયક થયા વગર પુન પુત્રીના પરિણયનથી પરિણામ પ્રાય માફ આવતુ જ નથી ઠાચી વયના પુન પુત્રીના સંબંધ જોડવાથી તેમની આત્મ ઉન્નતિમા અનેક અતરાય ઉભા થાય છે, તે વાત માતપિનાદિક વડી ન જનોએ લક્ષમા રાખવીજ જોઈએ તેવીજ રીતે કબજ, વૃદ્ધ વિવાહ પ્રમુખથી થતી પારાવાર હાનિ

પણ વિચારવી જોઈએ એક દર લાભાલાભનો વિચાર કરી સ્વપરિહિત
આચરણ જોઈએ

હેતુ—અનાદિ અવ્યાપ્તી દૃઢ રૂઢ થયેલી વિષયવાચના એક-
એકનિર્મૂળ થી મુન્દેલ છે, પરંતુ તેને મદ કરવા શાસ્ત્રકારોએ બતા-
વેલ માર્ગ જો વિષેકથી આદરવામા આવે તો તે વિષય વામના ધરી
મહે છે આટલા માટેજ સ્વદારા કે સ્વપતિ મતોપવ્રત એવન ઠરણ
મતુ જરૂર છે એ વ્રતના પ્રભાવથી સ્વદારા કે સ્વપતિ શિવાય
તમામ શ્રી પુરુષો પ્રત્યે અન્યથા થતી કામવૃત્તિ સ્વતઃ શમી જાય છે,
અને મોટે મતોપ વૃત્તિમા વધારો થાય છે કહ્યુંપણ નિયમ વગર
પશુની પેરે મર્વન મુલકળપણે કામભોગ એવનાર અનેક પ્રકારની આ-
પદાઓ પામે છે પેમે દેડે ઘમાઈ જાય છે, આખરના ઢાંચરા થાય છે,
રાખદ ઠ પામે છે અને કવચિત્ ઠમોતે મગી માકા ધ્યાનથી દુર્ગતિમા
જાય છે જે મતોપ વૃત્તિવાળા છે તે બહુ મુખી થાય છે જગતમા
તેમનો જશવાદ ગવાય છે, દેવતા પાુ તેમને સદાયબૂત થાય છે અને
અતે શુભ ભાવ યુક્ત કાળ રૂઢી મદગતિ પામે છે મુનિમહારાજની
પેરે મન વચન અને કાયાની ત્રિકરણ શુદ્ધિથી મર્વથા બ્રહ્મચર્ય
પાળવા અમમર્થ જનોએ ગૃહસ્થાશ્રમમા પાપ રહી એક પત્નીવ્રત
કે એક પતિવ્રત દૃઢ રીતે પાળી, બની શકે તેટલી મુશીલતાથી મ-
તોપવૃત્તિ એવવીજ જોઈએ જે મુશીલ શ્રી સ્વપતિને સ્વમદાચરણથી
સતોપ ઉપજારી ધર્મકાર્યમાં સદાયબૂત બને છે 'તે ધર્મ પત્ની' કહેવાય
છે તેવીજ રીતે એક પત્નીવ્રત એવનાર પતિએ પણ સ્વગ્રીને મદર્ત
નથી મતોપ પમાડી તેને દૈવક રીતે ધર્મકાર્યમાં સદાયબૂત થવું જ
જોઈએ આ પ્રકારની શ્રી પતિની દૃઢ તરફ પૂગતુ લગ આપી જેમ
પૂર્વની પ્રજા મુખી હતી તેમ મુખી થવા ઇચ્છનાર દૈવક શ્રી પતિએ
અન્યાય પાુ સ્વકર્તવ્ય તરફ પૂગતુ લગ આપવું જોઈએ તત્ત્વદ્રષ્ટિથી
તપાસના શ્રી પતિનો મ યોગ-મ બધેએવાજ ઢોઈશુભ હેતુથીજ નિર્મિત
થયેલ છે તેના ગેરઉપયોગ કરના- શ્રી પતિ પરિવામે મુખી થઈ
શમ્તાજ નથી જૂઓ 'વિષય તૃપ્તાને વશ થઈ મીતા જેવી
મહા સતી ઉપર ફડી નજરથી જોનાર અને તેને અપહરી

જનાર રાવણના કેવા હાલ થયા ? અને એક પત્નીવતને અખડ પાળી રાખનાર રામચંદ્રનો અતે કેટલો ઉદય થયો ? આ શિવાય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અનેક સત્તા અને સતીઓના પવિત્ર દૃષ્ટાંત બહુ જ મનન કરવા યોગ્ય છે ગમે તેવા વિષય સંયોગમા પણ તેમણે પોતાના ગ્રીવવતને કેવી દૃઢતાથી માચવી રાખેલ છે ? એ વાત ખાસ લક્ષમા રાખી દરેક સ્ત્રી ભરતારે સુગીલવા સેવવાની પ્રબળ ઇચ્છા રાખવી જોઈએ ફુનીયામા રહેતા ફુર્જનો ગમે નેવી લાલચો બતાવે તો પણ પોતાના પવિત્ર ગીલવતથી એક રચ માત્ર સખલિત થવું નહિ પોતાના પવિત્ર વતને અખડ રાખી પ્રાણનો ત્યાગ કરવો પણ શાસ્ત્રકારોએ વખાણ્યો છે કેમકે શીવાદિક ઉત્તમ વ્રત એજ અતરંગ પ્રાણ છે ખીજ તો કેવળ બાહ્ય પ્રાણજ છે ઉત્તમ વ્રત રૂપી અતરંગ પ્રાણને ગુમાવી જે જીવે છે તે જીવતા છતાં પણ મુવાજ જાણવા અને ગીવાદિક ઉત્તમ વ્રતને અખડ-અખાધિત રાખીને સ્વપ્રાણને તજે છે તે મુવા છતાં પણ જીવતાજ જાણવા કેમકે આ લોકમા તેમના ઉત્તમ ચરિત્રથી અખડ કીર્તિ પસરેછે તેમજ તેમના પવિત્ર ચરિત્રનું અનુકરણ કરી અનેક ભવ્ય જનો આત્મ સુધારણા કરે છે, અને પગિણામે પરલોકમા પણ ઉત્તમ પ્રકારની સુખ સ પદાને સહેજે પામે છે અપાર મહિમાવાળા શીતાદિક ઉત્તમ વ્રતના પ્રભાવે અગ્નિ પણ શીતળ થઈ જાય છે, વાઘ પણ બકરી જેવો (ગરીબ) થઈ જાય છે અને સાપ પણ કૂલની માળ રૂપ થઈ જાય છે જુઓ ! શીલના ઉત્તમ પ્રભાવથી સુદર્ગન શેઠની રાણી તૂટીને મિંહાસન થઈ ગયું ! સિતા જેવીના શીલના પ્રભાવથી મહા અગ્નિ પણ જળ રૂપ થઈ ગયો મતલબ કે ઉત્તમ પ્રકારનું શીવ ચિંતામણી રત્નથી પણ અધિક મૂલ્યવાળું—અચિત્ત રૂપને બાપવાવાળું જાણી ભવ્ય સ્ત્રી પુરુષોએ અધિક આદરથી સેવન કરવા યોગ્ય છે

સાર—જો સમસ્ત આપનો અવ કરવા અને સ પૂર્ણ સ પદા સ્વાધીન કરવા ઇચ્છતા હો તો હે ભગ્યજનો ! તમે ઉત્તમ શીલ રત્નનું જ અહોનિશ આદરપૂર્વક સેવન કરો ! પરસ્ત્રીને સ્વમાતા, સ્વભગિની કે સ્વપુત્રી, તુલ્ય અને પરપતિને સ્વપિતા, સ્વબ્રાતા, કે

સ્વપુત્ર તુલ્યજ લેજો ! તેમના તરફ ફરી નજરથી જોવાનું પણ તણ દો વિષયસુખ સેવતા તો મુગ્ધ જનોને મીઠા લાગે છે પરંતુ પરિણામે તે ક્રિપાકના કૃણની જેમ પોતાના ત્રિય પ્રાણનો પણ વિભોગ કરાવે છે પ્રાપ્ત મુખ-મામગ્રીમા અમ તોષ રાખી જે અજ્ઞાન જીવ અધિક સુખની ઇચ્છાથી પરત્વી, કુલાગના, વિધવા, વેશ્યા કે વૃદ્ધ, કન્યાદિઠમા ગમન કરે છે તે બાપડા, જેમ પતંગીયા સુખપ્રુ દ્વિથી દીવામા જ પલાઈને બળી મરે છે તેમ પોતાના દુર્લભ પ્રાણાદિ પુન્યમામગ્રીનો હાથે કરી વિનાશ કરી દુર્ગતિમા જઈ દુખી થાય છે પરત્વી ગમનાદિક અકાર્યના આવા માઠા વિપાક જાણીને ચતુર જનો તેનાથી અદતર દૂર રહી સ્વદારાસ તોપાદિ ઉત્તમ મતને યથાવિધ પાળવા ઉદ્યમ કરે છે અથવા યથાવિધ ઉદ્યમને શુ અ સાધ્ય છે ?

ઉક્ત ઉત્તમ મતના અર્થી લાઇ ખંડેનોએ નીચેની નિયમાવલી લક્ષમા રાખવી

૧ જ્યાં પશુ, પડડ (નપુ મક) કે બાર લોઢો કામક્રીડા કરે તે સ્થળે જવું નહિ

૨ કામવિકારની વૃદ્ધિ કરે એવા પુસ્તક વાચવા નહિ તેમજ તેવી વાત કરવી નહિ

૩ કામક્રીડાતુ રમરણુ થાય તેવા આમન પ્રમુખ સેવવા નહિ

૪ મનોહર સ્ત્રી પ્રમુખના અગોપાગને નીરખી નીરખીને જોવા નહિ

૫ જ્યાં કામ પીડિત સ્ત્રી પુરૂષોના આર્તસ્વર મળજાતા હોય ત્યાં વધારે થોભવું નહિ

૬ પૂર્વે અજ્ઞાનપણે જે જે કામક્રીડા કરી હોય તેને ફરી ફરી યાદ લાવવી નહિ

૭ કામવિકાર જાગે એવા રમકસવાળા પદાર્થ (ખનતા સુધી) ખાનપાનમા લેવા નહિ

૮ રસકસ વગરના પદાર્થ પણ ઉચિત ઉપરાત અધિક પ્રમાણમાં લેવા નહિ

૯ શરીરની એવી વિભૂષા કરવી નહિ કે પરિણામે શીલમતને હાનિ પહોંચે

૧૦ કારણેકે વગર કારણે ડોઢના ઘરમાં એકાકી પ્રવેશ કરવો નહિ આમ જરૂર કારણે જવું જ પડે તો બહુજ સાવધાનપણે વર્તવું, જેથી મ્વમતને ડાઘ ન લાગે

૧૧ પોતાની સ્ત્રી સાથે પણ એક શય્યામાં સુવાની ટેવ રાખવી નહિ

૧૨ હસાક્રિયા કે કુદરત વિરુદ્ધ વર્તનથી નાહક વીચનો વિનાશ કરવો નહિ

આ વિગેરે નીતિ-ધર્મના નિયમોનું પાલન કરનાર ઉક્ત મતને યથાવિધ આરાધી શકે છે

તત્ત્વ દૃષ્ટિથી જોતા તો શબ્દ, રૂપ, રમ, ગંધ અને સ્પર્શરૂપ પાચે ઈંદ્રિયોના વિષયોમાં વર્તતી કામભોજની લાલસા નીવારવાથીજ ઉક્ત મત યથાર્થ આરાધાય છે એટલે કે તે તે અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ વિષયોમાં ઉદાસીનતા ધારી-રાગ દ્વેષમાં અલિપ્ત રહેનાર દોઢક મહાશય મા ઉત્તમ મતને યથાથ આરાધી શકે છે તે વાત ખાસ લક્ષમાં રાખી પૂર્વોક્ત મર્યાદા મહિત આ ઉત્તમ મતને આરાધવાનો ઉદ્યમ સફળ થાય છે તેમજ હવે પછીનું પાત્રમ્ અણુમત પાળવા પૂરતું બળ પણ આવે છે

સ્થૂલ પરિગ્રહ પ્રમાણરૂપ

(પાત્રમ્ અણુમત.)

મોહ મમતા જોગે ધન ધાન્યાદિક વિધવિધ વસ્તુઓનો સંગ્રહ કરી રાખવો તે બાહ્ય પરિગ્રહ અને મિથ્યાત્વ કષાયદિક દોષોનું પોષક કરતું તે અવ્યવસ્થિત પરિગ્રહ જાણવો તે બંને પ્રત્યક્ષ પરિગ્રહનો

સાર—‘તૃષ્ણા જેવો ટોઈ પ્રબળ વ્યાધિ નથી અને સતોષ સમાન કોઈ ઉત્તમ સુખ નથી’ એ સૂક્ત વચનો મહાય સભારી રાખવા યોગ્ય છે. દાન, લોગ અને નાશ, એ ત્રણ ગતિજ લક્ષ્મીની કહી છે જે દાનાદિકમા તેનો યથાચોગ્ય ઉપયોગ કરવામા આને નહિ તો છેવટે તેનો નાશ તો થાયછેજ એમ વિચારી પ્રાપ્ત લક્ષ્મી પ્રમુખ સારા હોત્રમા વાવી તેનો લ્હાવો લેવો યોગ્ય છે અને અપ્રાપ્ત લક્ષ્મી પ્રમુખ માટે મયાદા મૃદી અતિ લોભવશ પાપાદશ ઠરવા પાપ સુક્ત નથી સ્વમયોગ વિચારી ઉક્ત મતનુ સેવન કરનાર ઉપર જોડેલી રીતિ નીતિ આદરી શકે છે તો તે સહજ સતોષ વૃત્તિથી અવશ્ય સુખી થઈ શકે છે પરમાર્થ દૃષ્ટિથી વિચારતા તો પર વસ્તુમા મૃદા-મમતા જોધાય તેજ પરિગ્રહ છે, એણે સમજનારા તત્ત્વજ્ઞાની મહાત્માઓ તો સ્વદેહ ઉપર પણ મમતા તજી દે છે તેઓ તો સ્વદેહાદિક જડ વસ્તુથી પણ જેટલો સ્વપર ઉપજાર સિદ્ધ થાય તેટલા પૂરતીજ તેની સભાળ રાખે છે તેઓ અજ્ઞાન જનોની પેરે પરવસ્તુમા નહામી મમતા બાધી રાખી નાહજ દુખી થતાજ નથી તેઓ સચો જિજ્ઞાસુઓની ક્ષણભ્રમ શરતા સારી રીતે સમજી શકે છે તેથી તેવી પુદ્ગલિક વસ્તુમાથી પણ જે કાંઈ માગ જે ચી શકાય તે જે ચી લઈનેજ મતોષ માને છે, અને તત્ત્વથી સુખી પણ તેઓજ થઈ શકે છે પુદ્ગલિક સુખના આશી ઇદ્રાદિક પણ તત્ત્વથી સુખી નથીજ ત્યારે કેવળ નિદોષ વૃત્તિને લજનાર નિરુપદી સુનિ મહાત્મા પરમ સુખી હોય છે કેમકે સકળ દુખના બીજભૂત મૃદા-મમતા તેમનો ટાળેલી હોય છે ઉક્ત અતિ અગત્યની વાત લક્ષમા રાખી સતોષ વૃત્તિ ધારવા અને અસતોષ વૃત્તિ વારવા પચમ અણુમતમા જ નતો ઉદમ ઠરવો અત્યંત હિતકારી છે તે માટે નીચેના નિયમો લક્ષમા રાખવા

૧ સ્વસાધન અનુકૂળ સયોગાદિક દેખી દીર્ઘદૃષ્ટિથી મિથર ચિત્તે સાધ્ય રાખી ધન ધાન્યાદિક પરિગ્રહણ જૂડ જૂડ કે સમુચ્ચય પ્રમાણ કરતુ અને તેનુ વારવાર સ્મરણ કરતુ

૨ નિયમિત દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવા માટે ન્યાયથીજ ઉચિત

પ્રવૃત્તિ કરતા પ્રારબ્ધ યોગે અધિક લાભ મળે તો તેનો વરત સદ્વ્યય કરી દેવો

૩ નિયમ ઉપરાત દ્રવ્યનો લાભ થયો હોય તો તે લોભ કે મમતાવશ બની કોઈ બીજા મળ ધી પ્રમુખના નામે ચઢાવી દેવારૂપ કપટ કેળવવું નહિ પરંતુ ઉદ્વસિત ભાવથી અધિક લાભ થાય તેવા સુસ્થાને તેનો વિવેકથી વ્યય કરી દેવો, તે પણ સ્વર્કર્તવ્ય સમજીનેજ (માન પાનની ઇચ્છા રાખ્યા વગર)

૪ પ્રાપ્ત થતા કે થયેલા દ્રવ્યનો ગેર ઉપયોગ થવા નહિ દેતા બચેલા કે બચી રહેતા દ્રવ્યનો ઉદાર દીલથી પોતેજ સદુપયોગ કરી લેવો

૫. દ્રવ્યના લોભથી નહિ કરવા યોગ્ય પાપ આરભ સેવવા નહિ

૬ ન્યાયથીજ દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરી તેમાંથી જેટલું દ્રવ્ય સ કૈંકાણું સમજીને ખર્ચાય અને તે પણ જથ્થા કીર્તિના લોભ વગર, તે-ટલું જ લેખે સમજવું

૭ પોતાનું રજેલું કે બાપદાદાનું મળેલું ધન પોતાનું માની લેવું, એ કરતા તેમાંથી જેટલા અશે મમતા ઓછી કરી સ્વહસ્તે મ દ્રવ્ય થાય તેજ પોતાનું લેખવું મુબ્ત છે

૮ વગર જરૂરના જમણવાર પ્રમુખ આડબરી કાર્ય કરવા કરતા સ્વપરનું અધિકાધિક શ્રેય થાય તેવા અતિ અગત્યના સગીન કાય કરવાજ લક્ષ રાખવું

૯ એક કોડી માત્ર સાથે લઈ શકાય તેમ નથી વળી લક્ષ્મી પ્રમુખ આજે છે અને કાલે નથી, એમ વિચારી કૃપણતા દોષ દૂર કરી સ્વપર શ્રેયાર્થે સારે રસ્તે લક્ષ્મી પ્રમુખનો જીવતા જીવતા સદ્વ્યય કરી લેવા ચક્રવું નહિ

૧૦ ઓછી આયવાળાએ મોટી સ પદાવતની સત્કરણી જેથી સદા ખુશી થાવું, તે પોતાનું ભવિષ્ય સુધારવાનો ઉત્તમ ઉપાય છે, નાહક મનમા ખેદ ન કરવો

૧૧ પુણ્યવત સતોષી જનોએ સીદાતા સ્વસાધર્મીઓને સુખી
ઠરવા દરેઠ પ્રયત્ન કરવો

દિગ્ વિરમણ્યવત.

(પ્રથમ ગુણ્યવત.)

પ્રોક્ત પાત્ર અણ્યવતોને ગુપ્તારી જે નણુ ગુણ્યવત કહ્યા છે તે માહેણુ પ્રથમ દિગ્વિરમણ્યવત એવન કરવા ઇચ્છનાર ગૃહસ્થે ચાર દિશા ચાર વિદિશા અને ઊર્ધ્વ અધ એમ દશે દિશે વ્યાપારાદિ નિમિત્તે જવા આવવાનો અમુક નિયમ બાધવો જોઈએ તેના ચાકસ નિયમ કરી ઉઠા હડતુ ઉઠા ધન કરવુ નહિ એટલે કે એક દિશાને મંદોષી બીજી દિશાને વધારની નહિ, એ વિગેરે તેના બધા અતિચાર વર્જવા

હેતુ—પૂર્વે કહેવાઈ ગયું છે કે દરેક મન નિયમ લેવાનો. અતરંગ હેતુ અહિં સા નતની પુષ્ટિ માટેજ છે જ્યા ત્યા કરી મર્યાદા વગર કેવળ મોહ મમતાને વશ ઠેકાણે ઠેકાણે હરાયા ઢોરની પેરે ભટ ઠનાર અનેક છુપોતુ ઉપમર્દન કરે છે એવી રીતે કલ્પિત સ્વાર્થથી છુપોતી થતી પારાવાર હિંસા અટકાવવી, એ આ મતનું પર્યોજન ॥ પવિત્ર શાસનના હિત પ્રમુખ ઉત્તમ ઉદ્દેશથી ગમે તેટલે દૂર જવા આવવામાં ક્ષાયદોષ સમાયેવો છે તેથીજ મુનિજનો પ્રતિગ્રધ રહિત વિચરી શકે છે તે વાત લક્ષ્મી રાખી ઉક્ત મતનો ખપ કરવો યુક્ત છે, ઉક્ત મતને યથાવિધ આરાધનાર ભોગોપભોગ વિરમણ્ય મતને પણ એવી શકે છે

ભોગોપભોગ વિરમણપ્રત.

(બીજી ગુણપ્રત.)

લોજન વિલેપન પ્રમુખ જે વસ્તુ એકજ વખત ઉપયોગમા લઈ શકાય પછી તે નકામી થઈ જાય તે ભોગ અને વસ્ત્ર, આભૂષણ, સ્ત્રી, ઘર પ્રમુખ જે વસ્તુઓ અનેક વખત ઉપયોગમા લઈ શકાય તે ઉપ ભોગ કહેવાય છે તે સજાથી બની શકે તેટલી મર્યાદા બાધી વર્તવું તે બીજી ગુણપ્રત છે

હેતુ—ગમે તેવા અને ગમે તેટલા ભોગ ઉપભોગના સાધન મેળવી તેનું સેવન કરતા જીવને તૃપ્તિ વળતી નથી તેથી નવનવા અધિકાધિક ભોગ ઉપભોગના સાધન મેળવવા મુખની ભ્રાતિથી જીવ મથન કરે છે અને તેમ કરતા નાહક અનેક અનપરાધી જીવોનો મહાગ થાય છે તેથી અજ્ઞાન જન્યને તેવી જીવ વિરાધના વર્જવા યોગ્ય છે અને તેટલા માટે ઉક્ત પ્રત મળાથી નિયમ અતિ આવશ્યક છે

સાર—મુખે સ્વનિર્માદ પૂર્વક ધર્મ સેવનવટે પરજીવ મળાથી પશુ હિત સધાય તેટલા માટે મમજ પૂર્વક ઉક્ત ભોગ ઉપભોગનો નિયમ કરી તે યથાવિધ આરાધનો યોગ્ય છે

ઉક્તપ્રતનું આરાધન કરવા અર્થી જનોએ નીચે બતાવેલા નિયમો લક્ષમા રાખી ઠાળજી પૂર્વક તેનું પાલન કરવું યોગ્ય છે નિરતર નીચેના ભોગોપભોગ મળાથી ૧૪ નિયમો લક્ષ પૂર્વક ધારી તેનું ઉલ્લઘન ન થાય તેવું લક્ષ રાખવું

- ૧ સચિત્ત—બીજવાળા રણ, કૂલ અને ધાન્ય પ્રમુખ (અપગ્નિન્વ) ખાવાનું પ્રમાણ કરવું
- ૨ દ્રવ્ય—જૂદા જૂદા સ્વાદનો અનુભવ થાય તેના ખાવા પીવાના પદાર્થોનું પ્રમાણ કરવું
- ૩ વિગર્હ—દૂધ, દહીં, ઘી, તેલ, ગોળ અને તળી તાવી (કણક) વિગરોનું બને તેટલું પ્રમાણ કરવું

- ૪ ઉપાનહ—પગરખા તથા ગોળ પ્રમુખ પગે પહેરવાનું બની શકે તેવું પ્રમાણ કરવું
- ૫ તબોલ—પાન, મોપારી, એલચી, લવીંગ વિગેરે મુખવાસનું પ્રમાણ કરવું
- ૬ વસ્ત્ર—પહેરવા એઠવા ચોખ્ખ વસ્ત્રો ઉપયોગમાં લેવાનું પ્રમાણ કરવું
- ૭ કુસુમ—ગુપ્ત, ફૂલેલ, અતર પ્રમુખ સુધવા ચોખ્ખ દ્રવ્યોનું પ્રમાણ કરવું
- ૮ વાહન—ગાડી, ઘોડા, ભેડ, વદાણ, રેવડે પ્રમુખ સ્વાગીનું પ્રમાણ કરવું
- ૯ શાયન—જેના ઉપર બેસી કે સૂઈ શકાય તેવા પાટ, પત્તન, માથા, તળાઈ, ગાદી પ્રમુખનું પ્રમાણ કરવું
- ૧૦ વિલેપન—ચઠન, બરામ પ્રમુખ શરીરે ચોપડવા ચોખ્ખ દ્રવ્યોનું પ્રમાણ કરવું
- ૧૧ બ્રહ્મચર્ય—મન વચન કાયાથી સવધા કે દેશથી દિવસે કે રાત્રે પાળવા નિયમ રાખવો
- ૧૨ દ્વિશિ—દિગ વિરમણ નામના છઠ્ઠા વ્રતમાં કરેલા નિયમનો અન્ન સંલેપ કરવો
- ૧૩ રનાન—આખા શરીરે મવ રનાન અને હાથ પગની શુદ્ધિરૂપ દેશ રનાનનું પ્રમાણ કરવું
- ૧૪ ભક્ત્રા—ભોજન (ખાનપાન) સબંધી સુખે નિર્વાહ થાય તેટલું પ્રમાણ કરવું
- અવ્યાસ યોગે જેમ જેમ સતોષવૃત્તિ વધતી જાય તેમ તેમ વસ્તુઓનો સંલેપ કરવો તેમજ આગળ કહેવામાં આવતા ૫૬૨ કર્મોદાન પૈકી બધાનો કે બને તેટલાનો ખાસ ત્યાગ કરવો
- ૧ ઈગાલ ક્રમ—ઇંટ, ચૂનો પ્રમુખ પકાવવા કરવી પડતી બધીઓ પ્રમુખનો (વ્યાપાર) ત્યાગ કરવો

- ૨ વન કર્મ—ખેતી વાડી કરવાનો તેમજ વન ટપાવવા સળધ કંદા-કટ લેવાનો ત્યાગ કરવો
- ૩ સાડી કર્મ—રથ, ગાડી, રેકડા, ઝિગરામ પ્રમુખ તૈયાર કરાવી વેચવાનો ત્યાગ કરવો
- ૪ ભાડી કર્મ—પૂર્વોક્ત વસ્તુઓ તૈયાર કરાવી તેના ભાડા ખાવાનો ત્યાગ કરવો
- ૫ ફેાડી કર્મ—દાડુ વિગેરે ચત્તોની મહાયથી જમીનના પેટ ફેાડવાનો ત્યાગ કરવો
- ૬ દત વાલિજ્ય—હાથીદાત પ્રમુખ પાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો
(કેમકે તેવા વ્યાપારથી તે નિમિત્તે મગતા હાથી પ્રમુખ નીચ કાર્યને ઉત્તેજન મળે છે)
- ૭ લખખ વાલિજ્ય—લાખ, શુદ્ધ પ્રમુખ પદાર્થો જેમા જ તુઓ ચોટી પડે તેવા વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો
- ૮ રસ વાલિજ્ય—મધ, માખણ, (ધી, તેલ,ગોળ) પ્રમુખ રસ વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો
- ૯ વિપ વાલિજ્ય—અફીલ, વછનાગ પ્રમુખ ઝેરી વસ્તુઓના વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો
- ૧૦ કૈશ વાલિજ્ય—પશુ પખીઓના વાળ, લિન અને પીંછા વિગેરે વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો
- ૧૧ યત્ર પીલણ કર્મ—મીલ, છન, મચા, પ્રમુખથી થતા મહા આશલ વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો
- ૧૨ નિજાછન કર્મ—ઘોડા બળદને ખાતી કરવાનો તથા જે કરવાથી ખીજાને ત્રામ ઉપજે તેનો ત્યાગ કરવો
- ૧૩ દવ દાન—ખેતરમા કે વનમા કે કોઈના ગૃહાદિકમા અગ્નિ મૂકવા મૂકાવવાનો ત્યાગ કરવો
- ૧૪ સર દદ વક્ષાવ શોષણ કર્મ—દ્રહ મરોવર કે વળાવના પાણી શોષણ કરવાનો ત્યાગ કરવો

૧૫ અમતી પોષણ કર્મ—કૌતક પ્રમુખથી ઘાતકી જનવર કે નીચ મનુષ્યેને પાળવાનો ત્યાગ કરવો

ઉક્ત કર્મોદ્ધાન મળથી મહાપાપ વ્યાપારનો જનતા મુખી મર્વધા પ રિહાર કરી બીજા કોઈ નિદોષ યા વ્યાપારથી ન્યાયનીતિપૂર્વકજ આ લુલિકા અયાવવી ઉચિત છે થોડા પણ ન્યાયયુક્ત દ્રવ્યથી જીવને પ રિણુમે જેવો ફાયદો થાય છે તેનો ફાયદો અન્યાય યુક્ત ઘણા દ્રવ્યથી પણ થવો સંભવિત નથી, એમ સમ્યગ મમજી સ્વધર્મ મર્યાદાનુ પા લન કરવા પૂરતુ લગ રાખવુ યુક્ત છે કેમકે પરમાર્થ દષ્ટીથી જ્ઞતા તો સમ્યગ્ જ્ઞાન દશન ચારિ । રૂપ નિજ ગુણનોજ ભોગ કર્તવ્ય છે, એવી ઉત્તમ નિષ્ઠા રાખનાર અનય દડ વિરમણ મનને પપ મુખે સેવી શકે છે

અનર્થ દડ વિરમણવત

ત્રીજુ ગુણવત (૮)

જેમા પોતાનો, પોતાના કુટુંબ પ્રમુખનો સ્વાર્થ—હિત હેતુ સમાયેલો ન હોય તેવા નકામા અનર્થકારક પાપ આચરણથી દડાણુ, તે અનર્થ દડ કહેવાયછે તેવા અનર્થ દડથી વિરમણુ, એ મુગ સદ્ગુણથી જીવિત કર્તવ્ય છે

હેતુ—અનર્થકારી પાપ ઉપદેશ, પાપ વિચાર અને પાપ આચરણવડે પોને અવશ્ય અપોગતિ પામે છે એટલુજ નહિ પણ તે અનર્થ પર પરાથી અનેક મુગ્ધ જનોની પણ અપોગતિ થાય છે તેથી તેનો પરિહાર કર્તવ્યજ છે

સાર—જેમા આપણુ કે આપણી એાલદ વિગેરેનુ કશુ હિત સમાયેતુ નજ હોય પણ ઉલટુ પરિણામે અહિતજ હોય તે અનર્થ નક કાય કરવુ દીર્ઘદષ્ટિ કર્મજ પસદ કરે ? નજ કરે. તે તો પોતાથી બની શકે તેજુ સ્વપર હિત સાધવામાજ સદાય સાવધાન રહે એજ ઉચિત છે

ઉક્ત નવનુ પાલન કરવા ઇચ્છનાર સદ્ગૃહસ્થે નીચેની બાબતો વર્જવી ઉચિત છે

- ૧ બ્યા સ્વવીર્યવિનાશક કામ ચેષ્ટાનુ જ પ્રધાનપણુ હોય તેવા નાટક ચેટક
- ૨ જેમા ઉન્માર્ગ ઉપદેશ હોય જેથી જીવો અવળે ગમે દોરવાઇ જાય, તેવા પુસ્તક ભાષણ પ્રમુખ, નિષ્કાગ્નુ-નિષ્પ્રયોજન વાગજાળ-મુખરીપેડા-મિથ્યા જલ્પ
- ૩ વિદૂષકની પેરે લોકોને હામાવી મારવામા આવે એવા જલસા પ્રમુખ
- ૪ જેની મહાપત્રી અનેક અનપગધી જનોનો મહાર થાય તેવા શસ્ત્રાદિક
- ૫ મામ ભગલ, મહિરાપાન, આખેટક કર્મ (શિકાર), જૂગાર, ચોરી, પરસ્ત્રીગમન અને વેશ્યાગમન પ્રમુખ અનિષ્ટ-ઉભયલોક વિરુદ્ધ વ્યમનો, જેમા ક્રમાઇ પડવાથી પોતાના તથા પરના જાનમાલા-દિકની ખુવાગીજ થાય છે તે, તથા બાવીશ પ્રજારના અલક્ષ્ય અને બત્રીશ પ્રજાગના અનતજાયનુ ભક્ષણ, જેથી નિષ્ઠારણુ અનેક અ-લક્ષ્ય જતુ પ્રમુખનો મહા-થાય છે ઉત્ત એકાત અહિતકાળી વસ્તુના ત્યાગ માવે પૂવ શાષ્ટ પુરૂષોએ પ્રાણી વર્ગના હિનને માટે તે તે મતના રક્ષણ માટે ઉપયોગી નાણી જે-એ અતિચારે જાણાવ્યા છે તે તે સૂક્ષ્મ જુદીથી જાણી વિચારીને તજવા અવશ્ય ખપ કને. નગર ગાંભીર ડાઇ દુગતિમા પડાય તેમ ન ઝરણુ વળી જેથી મન્યવહાર મરવ થાય અને પરિણામે મુખે ધર્મ માધન પણુ મધાય તેવી ઉચિત પ્રવૃત્તિ મેવવા નિશ્ચિન મુગ જનોએ લક્ષ રાખ્યા ઝરણુ કેમકે પ્રાય શુભ મામત્રીનો લાભ લહીને જની શકે તેટલો પરમાર્ય માધીલેવોએજ માર છે આવા ઉત્તમ લગવાળા મજાજનો આગળ કહેવાતા શિક્ષાત્રનોને પણ મુખે મેવી શકે છે

સામાયકવ્રત. (પ્રથમ શિક્ષાવ્રત) (૯)

સમભાવ—રાગ દેવનો અભાવ અથવા મર્વ જીવ વર્ગ ઉપર મમાન ભાવવાળી બુદ્ધિનો અનુભવ જેમા યાય, તેનું નામ પરમાર્થથી સામાયક કહેવાયછે. આવા ઉત્તમ લક્ષ્યપૂર્વક પ્રતિદિન સામાયકનો અભ્યાસ કરવો યોગ્ય છે. શ્રુત સામાયક, સમક્રિત સામાયક, દેશ વિરતિ સામાયક અને સર્વવિ તિ સામાયક, એમ સામાયક ચાર પ્રકારના કહેવા છે. તેથી ઉત્તરોત્તર અધિકાધિક લાભ મળવેછે. શ્રુતજ્ઞાનના પ્રભાવથી અપર (જડ ચેતનનું) સ્વરૂપ યથાર્થ મમજી શકાયછે, અને તેથી પરવસ્તુ માથે લાગેવી પ્રીતિનું બળ ઓછું થઈ આત્મબળ પ્રગળાવવાની ઇચ્છા વધતી જાય છે, જેથી અસ્થાને જોડેલી ખોટી મધ્યા દૂર થઈ શુદ્ધ દેવાદિક તત્ત્વમા રૂચિ પ્રીતિ રૂપ મધ્યા પ્રગટ થાયછે.

એવી રીતેસમ્યગ્ જ્ઞાન અને શ્રદ્ધાના પ્રભાવથી વૈરાગ્ય વૃદ્ધિ પામતા અનુક્રમે દેશ વિરતિ અને મર્વ વિરતિ રૂપ સામાયકનો પણ લાભ મળી નકે છે. એવ વિરતિ સામાયક જીવિત પર્યંતનું હોય છે અને દેશ વિરતિ સામાયક ઓછામા ઓછું જો થયી પ્રમાણનું હોયછે. મતવળ કે મતધારી આવકે પ્રતિદિન નિયમસર ઉત્ત સામાયકનું સેવન કરવું જોઈએ.

હેતુ—જ્યાસુધી સામાયક આહરી આવક મમતા રમમા ઝીલે છે ત્યા સુધી તે સાધુ સમાન લેખાયછે. એટલા માટે આ તમાર્થી આવકે જાને તેટલી વખત ઉકલ સામાયક જાનનું સેવન કરવું જરૂરનું છે.

રાગદ્વેષ—જ્યાય યોગે જે જીવ ત્રિવિધ તાપથી તરેવા હોય તેમને આ સામાયક મતનું સેવન અમૃત સમાન શીતળાતા આપે છે. કેમકે તેમા શનુ મિત્ર ઉપર અદવા સમસ્ત જીવો ઉપર મમાન ભાવ રાખવાથી રાગ, દ્વેષરૂપ હુલ્લ વિકારો સહેજે શર્મ જાય છે.

સાર—એમ મૂકમ જુદીથી સમજી ઉક્ત સામાયક વ્રતનું પ્રતિ
દિન નિયમમર મેવન કરવા સનન પચત્ન કરવો ઉચિત છે કહ્યું છે કે
કાંઈએક ગૃહસ્થ લાખો ગમે ખાડી જેટલું સુવર્ણનું દાન દે, તોપણ તે
સાગ દેવાદિક વિકારને ચમાવી દેનાર ઉત્તમ સામાયક વ્રત પાલનારની
તોયે આવી શકે નહિ દાનાદિક ધર્મકરણી જો મદ રહિત નમ્ર
ભાવે પરમાર્થ જુદીથી કરવામા આવે તોજ કંઠ્યાણુકાગી થઈ શકે છે
સામાયકનું સ્વરૂપ સમજી ઉક્ત વ્રતનું પાલન કરનારે મુખ-કુખ,
માન-અપમાન, તેમજ સ્વજન-પરજન ઉપર સર્વત્ર સમભાવ રાખતા
શિખવું જોઈએ સમવૃત્તિથી ચવાયમાન કરવા કોઈ દેવાદિક ગમે
તેટલા ઉપાય કરે તોપણ તેથી ઠગવું ન જોઈએ એવીજ રીતે આગ
ળના શિક્ષાવ્રત પૈકી દેશાવગાસિક અને પોષધમા અખંડ સ્થિરતા-
સમભાવ રાખવા આશ્રી પૂરતું લક્ષ રાખવું સામાયક વ્રતને યથાવિધ
આરાધના ઇચ્છનાજે નીચે લખેલી ગિણામણે લક્ષમા રાખી તેના
પૂરતો અમલ કરવા મતત પ્રયત્ન કરવો

૧ સામાયક લેતા દેવ ગુરુ સાક્ષીએ મન વચન અને કાયાથી
પાપ બ્યાપાર તજવા જે પ્રતિજ્ઞા કરવામા આવે છે તે બરાબર લક્ષમા
રાખી તેમા કોઈ મને સ્ખલના ન આવે તેવી પૂરતી કાળજી રાખવી

૨ જ્ઞાન, ધ્યાન, પ્રમુખ, જેના આલબનથી મન વિશેષે ઠરી
સ્થિર રહે, તે આલબન સામાયક સમયે અધિકપણે સેવવા ચીવટ
રાખવી

૩ એક પણ પણ નકામી વિઠ્યા પ્રમુખ પ્રમાદ સેવવામા ગમા-
વવી નહિ

૪ સામાયક મ જ્યા તરફ વધારે લક્ષ નહિ રાખતા ઉક્ત સામા-
યક જેમ અધિક સ્થિરતા પૂર્વક શુદ્ધ થાય તેમ તે સામાયકના ગુણ
તરફજ લક્ષ રાખવું

૫ સદ્ગુણની મગીષેજ સામાયક કરવાનો જોગ ન બને ત્યારે
ઉત્તમ ગુરુના ગુણનો જેમા અગેપ કરવામા આવેલ હોય તેવા
૫

સ્થાપનાચાર્ય સન્મુખ રાખી તેમની મમજ્ઞ નિશ્ચયપત્રે સ્વકર્તવ્ય કર્મ કરવું

૬ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર પ્રમુખ આત્માના સ્વભાવિક શુભુદય છે, એમ નિશ્ચય ધારી રાખી તે ને મદ્દુશ્લો પ્રગટ પ્રાપ્ત કરવા ઉત્તમનુ યથ શક્તિ પાલન કરવા મદ્દાય ખપ કર્યો કરવો

ગુરુ નિષીઠી નામાયકનનુ મેવન કરનાર દેશાવગાસિક અને પાનધાદિ નનને પા. આરાધના સામ્યગાળી બની નક છે

દેશાવગાસિકમત.

(બીજી ગિદ્દામત) ૧૦

છઠ્ઠા દિગવિરમપ નામના પહેલા શુભમતમા દેશપ્રદેસ સર્વન દરવા દરવા માટે રાખેની વધારે છટ આ મતમા મહોપી લેવામા આરે છે તેમજ બીજા શુભમતમા જણાવવામા આવેલી ૧૪ નિયમોની યાદીનો આ મતમાયથાર્થ ઉપયોગ કરવામા આવે છે અને એવો નિયમ મેઘડીથી માટી પ્રકર, જિનમ, માન કે વર્ષ પયત પા. ધારી ગકાય છે તેમા ઘણો લાભ નહેવો છે

હેતુ-જેમ મર્ષ કે વીંછીનુ ચિન્તુ વિષ મન પ્રમુખના બળથી ઉતારી અમુક ભાગમા આપી દેવામા આરે છે, તેથી બીજો બધો ભાગ નિવસ બની જાય છે, તેવી રીતે મોડળા મન, વચન અને કાયાથી થતી અનેક પ્રજારની પાપ ક્રિયાની રાત્રી આ નતના પ્રભાવથી રોકી દેવામા આવે છે, તેથી બહુ ભાગે ભાગની પાપ ક્રિયાનો રોધ થઈ જાય છે માટે ધર્મોર્થી જનેએ ઉત્તમ નતનુ મેવન કરવું બહુ જરૂરનું છે

મારે—આ માનવજે પ્રમુખ ગુણ નામગ્રીનો જોગ મળવાનો સાર એ છે કે ન્યુધિમગ્રવી હિનાહિન, તત્વાતત્ત્વ, ઉચિતાનુચિત પ્રમુખનો માટી રીતે વિચાર કરી સ્વહિનજાટી તત્ત્વનો સ્વીકાર કરવો અને સ્વપર અટિનજાટી અનુચિત માર્ગના ત્યાગ કરવો જે ભવ્ય જનો માની શુભ તર પામીને સ્વહિનાદિનનો પૂરનો ખ્યાલ ઠગી હિત

માર્ગનું પ્રમાદ રહિત સેવન કરે છે, તેઓ પ્રાપ્ત સામગ્રીને મફત કરી ઉપાર્જન કરેલા સુકૃત યોગે લવાતરમા એથી અધિક શુભ સામગ્રીનો ભેગ પામીને અદ્ય ઢાળમા અને અત્પ શ્રમે આત્માનું કલ્યાણ સાધી શકે છે પરંતુ જે મોહ મૂઢ માનવો કૃત્યાકૃત્યના ઉચિત વિવેક વગર મધની પેઠે અનાદિ ઢાળથી પરિચિત થયેલા ઉન્માર્ગનું જ સેવન કર્યા કરે છે, તે બાપડા પામર પ્રાણીઓ પ્રાપ્ત સામગ્રીનો જેર ઉપયોગ કરી હુકૃત યોગે માઠી ગતિનેજ પામે છે એમ સમગ્ર મુજ જનોએ અદ્ય પરિશ્રમે જેમા અથાગ લાલ મળી શકે એવા આદેશાવગામિક મનમા અધિક ઉન્માળ થવું જેટલા મમય સુધીનું ઉક્ત મત માધ્યુ હોય તેટલો વખત પાપ તર્યનો પરિહાર કરી કેવળ શુભ કર્યમાજ પ્રવૃત્તિ કરવી સુક્ત છે આ વાતને લક્ષમા રાખી દેશાવગાસિક્રમન સબધી આજ તાલ (દન આમાયક કરવા ૩૫) ચાલતી કદિમા ઉચિત સુધારો કરવો ઉક્ત નતના ખપી જનોએ નીચે ટાકેલી શિખામણુ ધ્યાનમા રાખવી

૧ સ્વમ યોગાનુમાટે જે મર્યાદાથી ઉક્ત મત આદરી મકાય તેનું પાલન કરવા માટે ઉચિત મર્યાદાનું ઉત્લઘન થઈ ન જાય તે પારવાર લયમા રાખવું

૨ મન અગીઠાર ત્યાં પાદ વિષમ મ યોગો ઉપચિત થાય તો તેથી કરી જઈ મહા કરેલા મતનું વિરાધન નહિ કરતાં મહાનું કરવા નિયમોનું યથાર્થ પાલન કરવા પોતાનું મ પૂણ બળ-વીર્ય મારવું

૩ જેમ જેમ નતથી થતો કાયદો અનુલવમા આ રી સ તોષ-વૃત્તિ વધતી જાય તેમ તેમ અવિર ઉત્પાદ લર અધિક લાભાર્થે તેમા અધિક પ્રવૃત્તિ કરવી એવા ઉ માઠી ધર્મકચિ જનો પોષધ મતનું પણ યથાવિધ પાલન કરી શકે છે

પોષધવ્રત

(ત્રીજી શિક્ષાવ્રત.) ૧૧

જે ગુણ કંટાળીથી જ્ઞાન દર્શન અને ચારિ । પ્રમુખ આત્માના
સ્વભાવિક ગુણોને પુષ્ટિ મળે તેને મદ્યુષ્ઠોની ભારી ખીલવણી થાય
તેને તત્ત્વ જ્ઞાની પુરૂષો પોષધ કહે છે એવી આત્મ પુષ્ટિ કરવાનું
અતિ ઉત્તમ કામ મુસાધુ પુરૂષો સદાય કયા કરેછે તેવી ઉત્તમ કરણી
ખની શકે તો સદાય કરવી ચોગ્ય છે, પરંતુ વ્યવહારની ઉપાધિઓને
હીધે ગૃહસ્થોથી સદાય તેમ ખની ન શકે એ મુમ ભવિત હોવાથી
દરેક અદ્યત્તી, ચતુર્દશી પ્રમુખ પર્વ દિનસે ગ્રાહ્યવ્રતે તે અવશ્ય કર્તવ્ય
છે દેશથી અને મવથી ઉક્ત પોષધ વ્રતના ચાર પ્રકાર કહેલા છે

૧ દેશથી (અમુક અંગે) અને સર્વથી આજ (ખાન પાન) ત્યાગરૂપ પોષધ

૨ " " " શરીર સંગ (દેહશોભા) ત્યાગરૂપ

૩ " " " વહન્ય (નિમગ્નશીન) પાનવા રૂપ

૪ " " " પાપ વ્યાપાર તજવા રૂપ

ઉક્ત ચારે પ્રકારના પોષધ એકી સાથે ઉક્ત પર્વ દિવસે નિયમિત વ
ખતેવિધિ પૂર્વક આદરી તેનો અખડનિર્વાહ મળે તેવા વિવિધ મયોગોમા
પણ કરવો, એ શ્રાવકનું ત્રીજી શિક્ષાવ્રત છે તેમા આહાર પાણીનો
સર્વથા ત્યાગ કરી ન શકે તે પ્રાસુક (અચેત) જળાનુજ પાન કરે
તેમ પણ ખની ન શકે તો છ વિગયોનો જેમા મર્વથા ત્યાગ કરવો
બેઠાએ તેવું આયજિન કરે અથવા છેવટે નીવી કે એકાશન (એક
વખત ઉચિત લોજન) પણ કરી શકે, તે દેશ થકી આહાર ત્યાગ રૂપ
પોષધ કહેવાય છે અને મવ પ્રકારના આહાર પાણીનો સર્વથા ત્યાગ
કરી આત્મ સાધનમાજી હીન થાવું, તે મવ પોષધ છે બાકીના ત્રણ
પ્રકારના પોષધનું તો તેની સામે મવથા પાલન કરવામા આવે છે
ઉક્ત પોષધ વ્રત યોગે બહુધા બીજી ઘણી ઉપાધિ ધરી જવાથી
આત્માના સ્વભાવિક જ્ઞાનાદિક ઉત્તમ ગુણોનું પોષણ કરવા ભણી
ભવ જનોનું લક્ષ સહેજે બેચાય છે અને એજ ખરૂં કલ્પ છે

હેતુ—જીવની અનાદિ વિષય વાસના ઓછી કરવા આ વ્રતનું
યથાવિધિ પાલન અતિ ઉપયોગી છે તેના દ્રઢ અભ્યાસથી અનાદિ
વિષય વાસના બહુધા ક્ષીણ થઈ જાય છે

સાર—એમ સમજી સતોષી શ્રાવકોએ અષ્ટમી, ચતુર્દશી
પ્રમુખ પર્વ દિવસે તો જરૂર પોષધ વ્રત અગીકાર કરી તેને યથાર્થ
રીતે પાળવા મતત ઉદ્યમ કરવો જોઈએ આનંદ, કામદેવ પ્રમુખ
ઉત્તમ શ્રાવકોએ ઉક્ત વ્રતનું એવું યથાર્થ પાલન કરેલું છે કે તેમના
તે વ્રતની શ્રી વીર પરમાત્માએ સ્વયં સ્વમુખે પ્રશંસા કરી છે
માત સ્મરણીય તે મહાનુભાવોનું દૃષ્ટાંત લક્ષ્મી રાખી મનજન પુરૂષોએ
ઉક્ત વ્રતને યથાસ્થિત પાળવા પરતી ઠાળજી ગખવી ઉચિત છે
પોષધ વ્રતનું આરાધન કરવા ઇચ્છનારે નીચે ટાકેલી વાત લક્ષ્મી રાખવી

૧ ઉક્ત પોષધ વ્રત મહાશુદ્ધ સમીપે (મહાશુદ્ધનો જોગ ન હોય તો
સ્થાપનાચાર્ય મમીપે) જેમ અને તેમ વેલાસર સર્વ ઉપાધિને ટાળી
નિશ્ચિતપણે વ્યાર પ્રહર ઠે આ ૭ પ્રહર પર્યંત (શક્તિ અનુસારે)
અગીકાર કરી વિકથાદિત મર્વ પ્રમાદ તણને જ્ઞાન ધ્યાનમાજ તત્પર
થઈ રહેવું

૨ પોષધનો નિયમિત મમય પર્પ થાય ત્યાં સુધી ચિત્તની સ્વસ્થતા-
સ્થિરતા સારી રીતે જાળવાઈ રહે તેવા ઉત્તમ આલબન એવ્યા
કરવા

૩ ઉક્ત વ્રતની અવધિસુધી કોઈ કુવિકલ્પ ન આવે તેવી ઠાળજી
રાખવી. કદાચ કોઈ કુવિકલ્પ આવ્યો તો સદ્ વિચારથી તેને તરત
દૂર કરી દેવો

૪ જેનાથી પૂર્વોક્ત વ્યારે પ્રકારનો પોષધ એક્રી સાથે નીચમસર
બની શકે તેવા સંયોગ ન હોય તેણે તે દરેક પ્રકારમથી સુખે બની
શકે તેવા ગમે તે પ્રકારને પણ યથાશક્તિ પાળવા ચૂકવું નહિ એટલે
કે જ્યારે ઉક્ત પોષધ વ્રત સંપૂર્ણ રીતે પાળી ગયાય તેની મિથિતિ ન
જણાય ત્યાં પણ યથાશક્તિ વપ, ગીલ પ્રમુખ બની શકે તે બનાવીને
આત્મ શુભનું પોષણ કરવા ચૂકવું નહિ વળી તે વ્યાર પ્રકારમાથી

ગમે તે અને ગમે તેવા પ્રમાણમા વ્યવસ્થિત અને ઉત્પાદના પ્રમાણમા દેશથી કે સવથી અનુકૂળતાએ પોષધનો અભ્યાસ કરવો સુલભ પણ છે ઘણું કરીને એ નિયમને અનુસરી જેમ કેટલાકે લેય જનો બીજા, પચમી, અષ્ટમી, એકાદશી, ચતુદશી અને પૂર્ણિમા પ્રમાણસ્યા યોગે યથાશક્તિ તપ કરી મચેત જ્ઞાન પાનનો ત્યાગ કરે છે, મામાયક દેશાવગામિક પ્રમુખનુ મેવન કરે છે, પાપ આર લનો ત્યાગ કરે છે અને મથુન ક્રીડા-ઠામલોગનો પણ જનતા સુધી પરીહાર કરે છે, તેમ મહુ સુખ લાઇ જહેનોએ સ્વહિત મમજને યથાશક્તિ તે દિશામા ઉચમ કરવો

૫ જેનાથી દેવયોગે તેમથી ંગુ બની શકતુ ન હોય તેમણે જે લગ્યજને, ઉક્ત દિશામા યથાશક્તિ ઉપમ વસ્તા હોય તેમને જનતી મહાય-ઉત્તેજન આપવુ, તેમના મદ્વર્તનની અનુમોદના કવી અને તેવી રૂઢી ભાવના રાખવી, પરંતુ જ્ઞાપિ પણ તેમની નિંદા કે દેહના કરવા પ્રવૃત્ત થાવુ નહિ

આ ગ્રીતે મહાય સાવધાન રહેનાર સદ્ ગૃહસ્થ અતિથિ સ વિ ભાગ મતનુ પણ આરાધન કરવા ભાગ્યશાળી થઇ શકે છે

અતિથિ સાવભાગ વ્રત.

(ચતુર્થ શિક્ષાવ્રત) ૧૭

અતિથિ એટલે જેને આત્મ માધન કરવામા બીવકુલ આજ્ઞામ નથી સદાય સાવધાનપણે વ્યવસ્થિત માધવામાજ જે ઉજમાજ રહે છે તેવા મહાત્મા મુનિજનોને નિદોષ આહાર પાણી લક્ષિતલાવથી આપીને પછી પોતેજમણુ, તેનુ નામ અતિથિ અ વિભાગ ઉદ્દેશાય છે ઘણું કરીને એ પ્રમાણે બની ગડે તો મહાય એ મત મેરવા ચોગ્ય, છે પણ તેમ બની ન શકે એનુ દોષ તો પૂરોત્ત પોષધ નનના પારણે, તે અવશ્ય કર્તવ્ય છે જ્ઞાત્ય તેના મહાત્મા મુનિવરનો જ્ઞાન ન મળે તો

ભોજન કરવા પહેલા થોડો વખત રાહ ભેરી અને જો દેવયોગે તેવા મહાત્મા મુનિવર આવી ચઢે તો તેમને સદ્ભાવથી નિર્દોષ આહાર પાણી પ્રતિલાભીને જિનેશ્વર પાસે નરેય ટોફીને નેમજ સ્વશક્તિ અનુમારે મુશ્રદ્ધાવાનુ વ્રતધારી શ્રાવજને પણ જમાડી અને દીન દુખી જનોને યથોચિત આપી પછી પોતે ભોજન કરવું ઉચિત છે

હેતુ—મુપાત્રને વિવેકથી પોષતા પોતાનામાજ સાગી પાત્રતા મારે છે એટલે કે જેઓ રત્નીનથીના ધારક મુનિવરને ઠેવળ નિષ્કામ વૃત્તિથી (મોક્ષ વગર બીજી દોષ પણ ઈજા તણને) ઉદ્ધમિત ભાવે નિર્દોષ દાન દે છે તેઓ પણ સદ્ભાવ યોગે તેવાજ ઉત્તમ ગુણો પ્રાપ્ત કરવાની યોગ્યતા મેળવે છે સ્વમાધર્મી જાધુઓની ભક્તિ પણ એવાજ ઉત્તમ આશયથી કરવી યુક્ત છે તેમને ઉચિત મહાય જી ઉચી હુદ્દે આપવા, તે ભક્તિનુજ પન્નિામ છે

સાર—પાત્રાપાત્રના વિવેક વડે પાત્ર દાનનો અતિશય મહિમા તરી મુક્ત જનોએ તમા અધિક આદર કરવો ઉચિત છે એવા મુપાત્રનો લાલ ઘણું કરીને ઉત્તમ—મનિઘ કુળવાળાનેજ થઈ શકે છે તેમા પણ મુનિજનો પોતાના મયમ માર્ગને જાઘડ ન આવે એવો નિર્દોષ—પ્રામુઠ અહાર મળે તોજ તે શ્રદ્ધાપુ કરે છે, નહિ તો શ્રદ્ધાપુ કરતા નથી રાજપિંડ, યચ્ચાત પિંડ પ્રમુખનો તેમને નિષેધજ હોય છે તેથી અન્ય અનિઘ કુળમાજ તેઓ પ્રતિજઘ રહિત નિર્દોષ આહાર પાણી પ્રમુખની ગમેપણા કરે છે અને જો ગમેપણા કરતા તેવાજ નિર્દોષ આહાર પાણી પ્રમુખ મળી આવે છે, તો તે સ્વ સયમના રક્ષણ—પોષણ માટે શ્રદ્ધાપુ કરે છે એવી દુષ્ટર સાધુ વૃત્તિનુ ઠેવળ આત્મ કલ્યાણાર્થે મતન મેવન કરનાર મુમાધુરૂપ મતપાત્રની પ્રાપ્તિ તો જો પોતાના મુખ્યતા અકુર જાન્યા હોય તોજ થઈ આવે છે એમ મમજી શ્રદ્ધાવાન મુશ્રાવજાએ તેવા ઉત્તમ પાત્રનો યથાવિધ લાલ જેમ અને તેમ આદર પૂવડ લેનો ઘટે છે રાજપિંડ, શ્રદ્ધાપુ કરવાનો મુનિજનોને નિષેધ હોવાથી ભગ્તચક્રવર્તી પ્રમુખ મહારાજાઓએ તેમજ કુમારપાળ પ્રમુખ ભૂપાળોએ ઘણીજ ઉદાગ્રતાથી

સ્વસાધર્મી બધુઓની સેવા ભક્તિ કરવા પોતાથી બનતું કંઈ હોય તે ઉદાર પ્રવૃત્તિ અઘાપિ પયત અવિનિર્જન ચાવી આવતી જણાય છે તો પણ તેમા ઘણા ભાગે ભેદએ તેવા તત્વજ્ઞાન-વિનેઝની ખામીથી ઘણા બધા સુધારો કરવાની જરૂર છે જે સ્વધર્મી બધુઓ ધધા રાજગારે ઘસાઈ ગયા હોય તેમને ઉદારતાથી યોગ્ય આશ્રામન આપી સારી લાઈન ઉપર ચઢાવવા સ્વ શુદ્ધિભળ વાપરતુ બહુજ જરૂરતુ છે વર્તમાન કાળના કફેડા મ યોગો ભેતા વિવેકથી સ્વધર્મી બધુ ઓને સહાય કરવામા એટલે વ્યવહારમા સુખી થઈ તેઓ પવિત્ર ધર્મનુ પ્રેમથી મેવન કરી શકે તેમ સુયોજના કરવામા પોતાના તન મન ધનનો મહુપયોગ કરવો બહુજ જરૂરનો છે ભે પોતાના સાધર્મી બધુઓ સહુ વાતે સુખી હશે તો પવિત્ર જિન શાસનનો ઘણોજ ઉદાત વર્તાશે એ વાત લક્ષમા રાખી ઉક્ત ઉત્તમ મનતુ પાવન કરવા યથા શક્તિ પ્રયત્ન કરવો ઉચિત છે

ઉક્ત મતને યથાવિધ આસપવા ઇન્નારે નીચેની શિખામણો લક્ષમા રાખવી

૧ વીતરાગ પ્રભુ ડી પવિત્ર આજ્ઞા પાળવા પૂરતુ લક્ષ રાખનારા મહાત્મા મુનીશ્વરોજ 'અતિથિ' ઢહેવાય છે અને એવા મહાત્માઓને ઉદાર ભક્તિથી નિર્દોષ અન્ન પાન, વસ્ત્ર, પાત્ર, ઔષધ લેવજ, તેમજ તેમને વસવા માટે અનુકૂળ મ્થાન પ્રમુખ આપવા તેજ સુપાત્ર દાન ઢહેવાય છે તેવા સુપાનનો લાભ મળે તે આપણા અહોભાગ્યનીજ નિશાની સમજવી સહુ કોઈને એવો ઉત્તમ લાભ મુલમ નથી

૨ ઉત્તમ અતિથિ યોગ્ય ઉચ્ચ પ્રકારની રહેણી જેનાથી પાણી શકાતી ન હોય તેથી જેઓ પોતાનામા શુણ્ણના ન્યૂનતા ભેદ ઉત્તમ મુનિજનોની ખસા દીલથી પ્રશન્ના કરતા હોય તેમજ યથાશક્તિ પોતે પણ મયમનો ખપ કરતા હોય અને શુદ્ધ માર્ગ ભવ્યજનોને બતાવતા હોય તેવા સાધુ જનોનો અનાદર નહિ કરતા તેમના શુભ પરિણામ તરફ લક્ષ રાખી પવિત્ર શાસનના હિતની ખાતર તેમને પણ આદર સહિત પ્રાસુક આહાર પાણી પ્રમુખ આપી પોષવામા હિતજ સમાયેલુ સમજવુ

૩ જેઓ પોતાનામા શુભુનો ગ ધ પશુ ન હુ છતા સદ્ગુણી ઉત્તમ સાધુજનોની નિંદા, હેલના પ્રમુખ કરવામાજ ગણધ માનતા હોય તેમજ સ્વાર્થવશ મુઘ્ધ જનોને ઉન્માર્ગ દેશના દધ અવળે રસ્તે દોરી જતા હોય તેવા વીતરાગ આજ્ઞાના લોપક કેવળ નામધારી સાધુને કદાપિ મુપાત્ર લેખવા નહિં તેમને પોષવા તે અસતી પોષણ તુલ્યજ સમજવુ તેજ વેષ વિડળક સાધુ કરતા નિષ્કપટપણે શ્રાવક યોગ્ય મત અગીકાર કરી જે તેનું યથાવિધ પાલન કરે તે કોટિગણુ લાભદાયક અને વ ખાલુવા યોગ્ય છે નિર્દલ મનાચગ્લુથીજ શામનની ઉન્નતિ છે તે વગર યોગ હમામથી લોકોમા પૂજવા મનાવા માટે કે સ્વાર્થવશ લોઠ રજન અર્થે સાધુનો ઉત્તમ વેષ-મુદ્રાધારી મુઘ્ધજનોને ધર્મના અને હગવાથી તો સ્વપરને મ માર વૃદ્ધિરૂપ અનર્થ રૂળજ થાય છે, તેથી તેવુ કાય અત્યત નિષ્ઠ છે એમ સમજી સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી જનતી વ્યાસ કરી તેવા દ લી જનોના પાસલામા પડતા સ્વપરનો ગચાવ કર્યો એજ શ્રેયસ્કર છે પવિત્ર શામનની રક્ષા કે ઉન્નતિનો એજ ઉન્નમ અભીષ્ટ માર્ગ જણાય છે

૪ દીન હુ ખી અનાથ, જેમને દેખી સહેજે દયાળુ માણસોને દયા આબ્યા વગર રહેજ નહિં તેમને યથાશક્તિ ઉચિત સહાય કરવાનો શાસ્ત્રશૈલ્યે નિષેધ કરેલો નથીજ એટલુજ નહિં પરંતુ દીન હુ ખી અનાથને દેખી તેમના હુ ખ ફર કરવા યથાશક્તિ ઉદમ સેવવારૂપ અનુકંપા બુદ્ધિને તો શાસ્ત્રશૈલ્યે સમક્ષિતનુ ખામ લક્ષણુજ ઝહેલુ છે

૫ મુસાધુ જનોની જની શકે તેટલી તેમની અનુકૂળતા અનુ સારે સેવા ભક્તિ સ્વર્ત્તવ્ય સમજીનેજ કરવી તેમા આપણે કોઈને કંપાદાર કરતા નથી એમ સમજી રાખવુ તથા તેમની કોઈ ગીને આશાવના કરવી નહિં આશાવનાથી મહત્તર દુરજ રહેવુ કેમકે કહ્યુ છે કે "મુનિરાજની જની શકે તેટલી આરાધના કરવી પણ વિરાધના તો કરવી નહિં" ઉત્તમ પુરૂષોની આશાવના કરવાનુ મહા પાપ ને કાપિ ધોરવુ નહિં

૬ મર્ય દાન કરતા ઉત્તમ પદાર્થના જ્ઞાન દર્શન અને શાસ્ત્ર

દરેક સુજ ભાઈ પહેન સુખે, આદરી પાળી
શકે એવા સમક્ષિત સહિત બાર
વ્રતની સંશ્લિષ્ટ ટીપ.

મમક્ષિત.

રાગ દ્વપાદિક દોષથી ન પૂર્ણ મુક્ત થયેલા સર્વજ્ઞ
મર્વદર્શી અરિહત પરમાત્માનેજ શુદ્ધ દેવ
માનુ અને જગત્ માનને પાવન કરનારા તેમના
પવિત્ર નામ, સ્થાપના (પ્રતિમા)દ્રવ્ય અને ભાવનું

સદાય ગટન કરે, નિરંતર અમુક વખત ચોખ્ખાઈ રાખી શ્રીજિન
મહિરે જીવ્યા સ્થિત ચિત્ત રાખી પ્રભુના અદ્ભુત જ્ઞાન, ક્રમા, ગ
શીરતા પ્રમુખ ઉત્તમોત્તમ શુભ મલાગી મારા આત્મામા તેવાજ
શુભો પ્રગટાવવા નિમિત્તે પ્રભુના દશન પૂજા અને ચિંત્યવદન કરે,
અથવા નવકાર મહામંત્રનો નિરંતર ઉપયોગ રાખી ૧૦૮ વાર
ભાષ કરે

૦ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા અનુસારે જ્ઞાન વૈરાગ્ય
ભગવાથી સદ્ગુણ સમીપે જઈ જેમણે મેઝ પર્વત જેવા ભાગે
પાન મહાનત ઉચ્ચરેલા છે, અને તે મહામંત્રને જે કડી રીતે
ગુરુમહારાજની આજ્ઞામા ગીતે પાળે છે, કથન જામનીથી જે
સગાય નર રહે છે, જ્યેષ્ઠાથી મધ્યમી મયમકંડલી માધે છે
અને બન્ધ જનોને માગે બોધ આપી મુકામે છે, તેવા મુનિ મહાત્મા
નેજ શુદ્ધ ગુરુ માનુ અને પ્રતિદિન જોગ હોય ત્યાં સુધી તેમને
શુદ્ધ ભાવથી વદન કરી તેમના અમત વચનનું પાન કરે

૩ મહાગુરૂની અમૃત તુ-ચ વાણી સાલગી મારી છતી ગકિત ગોષ થા વગર ખની ગકે તેગ્લી ગૃહસ્થ યોગ્ય ધર્મકરણી કરવા નિરતર ખપ કરૂ દાન, શીલ, તપ અને ભાવના ઉપ ધર્મની શ્રદ્ધા રાખી યથાશક્તિ તેનો આદર કરૂ મમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ શુદ્ધ ધર્મનો મને યથાર્થ ભોધ થાય, તેની યથાર્થ પ્રતીતિ થાય અને અનુક્રમે તેની પ્રગટ પ્રાપ્તિ થાય તેવા લક્ષથી મહાગુરૂની આજ્ઞાને આધીન રહી તેમણે આત્મ-કલ્યાણુર્થે આ પે-ની કડી શિખામણુને ધ્યાનમા રાખી કાળજીથી અનુસરૂ પ્રમાદવશ પચાથી તેમા ભૂલ પડે તો ગુરૂમહારાજને નિષ્કપટપણે નિવેદન કરી, દામા માગી, ફરી તેવી ભવ ન કરવા વિશેષે કાળજી રાખુ તેમની પવિત્ર આજ્ઞાનુમાર પ્રતિવર્ષ શ્રી શત્રુજ્યાદિક તીર્થની યાત્રાદિ ઉરૂ અને આજ્ઞાતનાદિક દોષને ાળી, દેવ ગુરૂ મધ-સાધર્મિકની ભક્તિનો ખની શકે તેટલો લાભ લઉં, અને મત—પચ્ચખ્યાણનો ભાવ રાખુ

પ્રાણાતિપાત વિગ્રમણુ મત

(પ્રથમ અપલુમત) ૧

૧ મનનાદિક મહાભયથી પ્રગટપણે ક પતા-ત્રાસ પામતા કોઈ પણ નિરપરાધી જીવને કઈ પણ પ્રબળ કારણ વગર તેના પ્રાણુ ની ઢળી જાય તેમ જાણી ખુઝીને મારા મન વચન અને કાયાયા હુ ૦૧તે હલુ નહિ તેમજ અન્ય કને હણાણુ નહિ

૨ માસ, દારૂ, શિકાર (મધ, માખણ, રાત્રી ભોજન પ્રમુખ અભણ અને દુગળી, લસણ, ગાજર પ્રમુખ જમીન કદ વગેરે અન તત્ત્વ ભણણુ કરવા) નો લ્લાગ કરૂ

મૃપાવાદ વિરમણ વ્રત.

(બીજી અણુવ્રત) ૨

૧ જેથી સામાનુ જીવિત ધૂળ મળે (નકામુ થઈ જાય) તેવું લાકડે માકડું વળગાડવા જેવું કેવળ મિથ્યા લાખણ-પુત્ર પુત્રીના વિવાહ જોડવા માટે મૃપાવાદ (કન્યાલોક) વળ્યું

૨ જેથી જેર જેર વધે, કલેશ વઢવાડ કે મારામારી થાય તેવું મિથ્યા લાખણ, ખારકી જમીન ઉપર પોતાનો કે પોતાના સબધીનો હંક સ્થાપવા હંડહંડતું જૂઠું (ભૂમ્યલોક) વળ્યું

૩ જેથી પરિણામે કલેશ ઉપજે એવું મિથ્યા લાખણ પશુઓની લેવડ દેવડ મળે (ગવાહીક) વળ્યું

૪ ઇન્માફની કોર્ટમાં, કે પચમા કોર્ટની દક્ષિણતાથો કે પોતાના કટિપત સ્વાયંથી (લાચ વિગેરે લઈને) ખોટી (ફડી) માફી (ગવાધ) ન લેરૂ

૫ કેવળ દુનિમ (ખોટો) હસ્તાવેજ વિગેરે ઘડી કાઢી કોઈની ઉપર આક્રમ આવી પડે તેવું અનાચરણ હું નહિ કરૂં

૬ જેનાથી જાહુ લવવ્રમણ કરવું પડે તેવું ગામ વિરૂદ્ધ વચન જાણી ખુઝીને હું નહિ જોણું પ્રમાદ વગ જોલાયુ હોય તેની ખબર પડતા તરત માફી માગુ

અદત્તાદાન વિગ્રમણ વ્રત.

(ત્રીજી અણુવ્રત) ૩

૧ કોઈનું ખાતર પાડી કે ગજવું કાપી કે વાટ પાડી (હુટકાટ કરી) કે તેવીજ બીજી રીતે પરાયુ ધન હું જાતે હજી લઉં નહિ તેમજ બીજાને તેમ કરવા સલાહ કે સહાય આપુ નહિ

૨ તેને ચોરાઈ માલ કીશયત લાવે આપવા આવે તો તે જાણી ખુઝીને સંઘરૂં નહિ તેમજ તેવા અનીતિના કાર્ય કરવા કોઈને સલાહ આપુ નહિ

૩ દાણચોરી એટલે જે વ્યાપાર લાયક વસ્તુ ઉપર મહેસુલ લાગતું હોય તે છુપાવું નહિ તેમજ બીજાને પણ તેવી ખોટી સલાહ આપું નહિ

૪ કોઈની નાકી, પડી કે વિચરી જાયેલી વસ્તુ ખોળી શુદ્ધિથી લઈ નહિ

૫ કોઈની ચાપણુ ઓળવું નહિ તેમજ તેનો બીજાને વિશ્વાસ ધાત કડું નહિ

૬ જ્યાંસુધી અને ત્યાંસુધી લેવડ દેવડમા બગબગ પ્રમાણિકપણું રાખું

૭ ગફતતથી કોઈનું ઠગ આવી ગયું હોય તે જાહેર કરી મૂળ પછીને સોપી દઉં

સ્વદારા સતોપ યા સ્થૂલ મૈથુન વિગ્રમણ વ્રત.

(ચતુથ આશુનન) ૪

૧ સ્વસ્તી કે સ્વપતિ શિવાય દેવ, મનુષ્ય કે તિર્થ ચ મળધી વિષય ભોગનો સર્વથા ત્યાગ કરૂં દેવ સળધી ૨x૩ તિર્થ ચ સળધી ૧x૩ અને મનુષ્ય સળધી ૧x૧ એટલે દેવ અને તિર્થ ચ સળધી વિષય ભોગનો મન વચન અને કાયાથી અને મનુષ્ય સળધી વિષય ભોગનો કાયા માત્રથી ત્યાગ કરૂં અને મન વચનની શુદ્ધિ રાખવા ધનંતો પ્રયત્ન જારી રાખું

૨ ઉક્ત શીવ વ્રતને લ વમૂષણુ યા અલ કાર ૩૫ મમજી ચત્ર થી માચવું

૩ સ્વસ્તી કે સ્વપતિમા પણ અધિક સતોપ રાખી વિષય તૃષ્ણા તજવા વધારે ખપ કરૂં સ્વવીર્યનું રક્ષણ કરી તેનો ધર્મ આધનમા બનતો ઉપયોગ કરૂં

૪ હસ્તક્રિયા કે કુદરત વિરુદ્ધ વર્તનથી કદાપિ અવિર્યનો વિનાશ ન કરે.

૫ શોક્ષની વાડો માચવવા ઘટતો પ્રયત્ન કરે.

પરિગ્રહ પ્રમાણુ મત.

૧ (પાચમુ-અણુમત) ૫

ધન, ધાન્ય, ફેન, વાગુ, સોનુ, રૂપુ, અન્ય ધાતુ, દાસદામી અને ગાય, બેવ, હાથી, ઘોડા પ્રમુખ ચતુષ્પદ, એમ નવ પ્રજારના બાદ પરિગ્રહનું જુદું જુદું પ્રમાણુ બાધુ તેમ જની ન થકે તો તેમનું અમુચ્ચે અમુઠ ચોઠમ પ્રમાણુ કરી તેથી અધિક દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થતા તત્કાળ તેનો મહુપયોગ પરમાર્થ માર્ગે કરે પરંતુ પ્રમાણુથી અધિક થયેલું દ્રવ્ય દેખી રવનિયત બગાડુ નહિ.

દિગ્વિરમણુ મત.

(પ્રથમ ગુણમત) ૬

ચાર દિશા, ચાર વિદિશા તેમજ ઉચે અને નીચે એમ દશે દિશામા અર્થવશ વ્યાપારાદિક દારણે જવા આવવા માટે અમુક મર્યાદા બાધવી. કેવળ પરમાર્થ દાવે ગમે તેટલે દૂર જવા આવવાની છૂટ રાખી શકાય.

ભોગોપભોગ વિરમણુ મત.

(બીજું ગુણમત) ૭

એજ વાર ભોગવ્યા બાદ નિર્મોલ્ય થઈ જાય એવા પુષ્પ, લોચન પ્રમુખ ભોગમા લેખાય અને વારવાર જેનો ઉપયોગ કરી શકાય તે શ્રી, મહેલ પ્રમુખ ઉપભોગમા લેખાવાથી જે ૧૪ નિયમોની યાદી આગલ આપી છે તે નિયમો હર હમેગ લક્ષપૂર્વક ધારી મતોપ

વૃત્તિમા વધારે કરવો તે ઉપરાંત ૧૫ કર્મોદ્ધાનના મહા પાપ વ્યાપારનો પણ ત્યાગ કરવો

અનર્થ દડ વિરમણુ વ્રત.

(ત્રીજી શુભાવ્રત) ૮

જેમા પોતાનો કે પોતાના અવજન કુટુંબાદિકનો નિકટ સ્વાર્થ ન હોય તેવી નકામી બાબતમા નાહક પોતાના મન વચન અને કાયા કે ધનનો જેર ઉપયોગ કરવો અનર્થ દડ છે એમ મમજી આતસ બાણ, વેશ્યા—નાચ, નાટક ચેટક તેમજ લોકરજનાર્થેજ દરવામા આવતા બીજા અનેક વગર જરૂરના ઉણક કાર્યથી નિવર્તી સ્વદ્રવ્યા દિકનો જેમ બને તેમ સદુપયોગજ કરવો યુક્ત છે વળી જૂગાર પ્રમુખ દુર્બંધન, વિકલાદિક પ્રમાદ, અને શસ્ત્રાદિકનો દૂર ઉપયોગ પણ વર્જ્યજ છે દુઝાણુમા જેથી પરિભ્રામ મલીન થાય તેવા આચાર વિચાર તજવા યુક્ત છે

સામાયક વ્રત.

(પ્રથમ શિક્ષાવ્રત) ૯

પ્રતિદિન નિયમસર એક કે વધારે વખત મન વચન કાયાના દુષ્ટ વ્યાપાર સવરીને તાગ દેવાદિક વિકાર દૂર કરી સમભાવની વૃદ્ધિ થાય તેવા શુભ જ્ઞાન ધ્યાન પ્રમુખ ઉત્તમ આલબન સેવવા સતત પ્રયત્ન કરવો જોઈએ ફરેક પ્રસંગે ક્રમમા ઢમ બે ઘડીનો અવકાશ હોવો જોઈએ તેવા સામાયકનો અધિક લાભ મેળવાય તો બહુ હિત કારી છે નહિતો પણ જેટલો અવકાશ મળી શકે તેનો જ્ઞાન ધ્યાન આ સત્ સગતિ પ્રમુખ સત્કાર્યમાજ વ્યય કરવો યુક્ત છે બે ઘડી જેટલો અવકાશ મળે તેણે ઉક્ત રીતે સામાયકનો લાભ ચૂકવો નહિ.

દેશાવગાસિક શિક્ષામત.

(દ્વિતીય શિક્ષામત.) ૧૦.

છઠ્ઠા દિગ્ વિરમણ મતમાં દ્વિતીયે જવા આવવા માટે રાખેલી મોકળાશનો અત્ર બને તેટલો સ સેપ કરવો તેમજ પૂર્વોક્ત ૧૪ નિયમો પણ અવશ્ય ધારવા ધારેલા સુકરર દાર્દમ સુધી શુભ જ્ઞાન ધ્યાન પ્રમુખમાજ લક્ષ્યપૂર્વક પ્રવર્તવું ઉક્ત નિયમ પ્રહર, દિવસ, માસ કે વર્ષ પર્યંત પણ ગ્રહી શકાય છે

પોષધમત.

(તૃતીય શિક્ષામત.) ૧૧.

દરેક અધારી અજવાળી આઠમ, ચક્રદશ પ્રમુખ પર્વ દિવસે પૂર્વોક્ત ચારે પ્રદારનો પોષધ ૪ કે ૮ પ્રહર પર્યંત અગીકાર કરી પ્રમાદ રહિત તેલુ આરાધન કરવું જોઈએ વિકથાદિક પ્રમાદવડે તેલુ વિરાધન કરવું યુક્ત નથી જ જેનાથી તેમ સર્વથા બની ન શકે તેણે પણ ‘ ગાઈડ ’ મા જણાવ્યા મુજબ ઉક્ત ચાર પ્રકાર પૈકી જેલુ જેટલુ આરાધન થઈ શકે તેટલુ કરી બનતો લાલ હામલ કરવા ચકવું નહિ

અતિથિ સવિભાગ મત.

(ચતુર્થ શિક્ષામત.) ૧૨.

તિથિ, વાર પ્રમુખની દરકાર રાખ્યા વગર દિનરાત પ્રમાદ રહિત આત્મસાધનમાજ ઉજમાળ મુનિજનો ‘ અતિથિ ’ કહેવાય છે તેવા મહાત્મા-માધુ જનોને સ્વકુટુબાદિક નિમિત્તે કરેલ નિર્દોષ પ્રાસુક આહાર પાણી હરહમેશ કે છેવટ પોષધ મતના પારણે શુદ્ધ લક્ષિતાલાવથી કેવળ કંઠ્યાણાર્થે બેહારાવી પછી પોતે જમવું તેવું મત પવિત્ર ધર્મની પ્રાપ્તિ બને પુષ્ટિ માટે બહુ જરૂર છે બ્યારે તેવા સુપાત્ર સાધુનો જોગ ન બની શકે ત્યારે શુ કરવું ? તે આગ્રી ‘ ગાઈડમા ’ કરેલી સૂચના લક્ષમા રાખી ઉક્ત મતલુ યથાશક્તિ આરાધન કરવા મળેલી ત્ત્ર માર્ધક ઠગી લેવી

જ્ઞાનાદિ પંચ આચાર પાળવા આંશી સંક્ષિપ્ત સૂચના.

જ્ઞાનાચાર.

જે જે ધર્મશાસ્ત્ર લખવા ગણવા, તે બધા અકાળ વેળા
(દરેક મધ્યા વખત, મધ્યાહ્ન મમય તથા મધ્ય રાત્રી
મમય) વર્ણ યોગ્ય અવસરેજ લખવા ગણવા

- ૨ ધર્મશુદ્ધ અને વિગ્રાશુદ્ધનો ઉચિત વિનય સાચવીનેજ લખવું ગણવું
- ૩ જ્ઞાન-જ્ઞાનીનો યોગ્ય સત્કાર કરી શુદ્ધ પ્રેમ ભાવથી લખવું ગણવું
- ૪ શાસ્ત્ર લખવા માટે યોગ્યતા મેળવવા સાડ યોગ-ઉપધાન કરીને તેનું
પઠન પાઠન કરવું
- ૫ જેમની પાસેથી આપણને જ્ઞાનનો લાભ થયો હોય તેનું નામ કોઈ
પૂછે તો તરત જાહેર કરવું પરંતુ ભય કે લગભગતિક ઠહિપત કાર
હોય તો છુપાવવું નહિજ
- ૬ જે શાસ્ત્ર લખવું તે અક્ષર કાના માત્રે અન્યુનાધિક લખવું ગણવું
- ૭ તે શાસ્ત્રના અર્થ શુદ્ધ રીતે શુદ્ધમહાશય પાસે ધારી લઈને લખવા
ગણવા
- ૮ તે શાસ્ત્રનું મૂળ તથા તેના અર્થ શુદ્ધ શુદ્ધગમે ધારી પઢ્યા કરી
લેવા

દર્શનાચાર.

- ૧ મર્વજા રાગદેષાદિક દોષ વર્જિત સર્વજ્ઞ વીતરાગના વચન સ પૂર્ણ માયાજ માનવા
- ૨ ઉક્ત મર્વજ પદમાત્માના પવિત્ર ગામનનાજ સ્મિક થાવુ ઈલા અન્ય મતની ઇગ્ઠ કરવીજ નહિ
- ૩ મર્વજ ભગવાને લાખેલા દાનાદિક ધર્મના ફળનો મહેલ ઠરવોજ નહિ
- ૪ અન્ય મતના કષ્ટ, મત્ર, ચમ કાર કે પૂજા પ્રભાવના ફેખી મૂઠદૃષ્ટિ બનવુ નહિ
- ૫ મમ્યગ દૃષ્ટિ જનોની ગુણ ઠગ્ણી ફેખી તેનુ અનુમોદન કરવુ (મગ મા કદી તેને પુષ્ટિ આપવી)
- ૬ મીઠાતા માધર્મીજનોને હરેક રીતે દેકે આપી ધર્મમા ચિયર કરવા
- ૭ સાધર્મી બધુઓની ઉમદા ભાવથીમેવા ભકિતરૂપ 'આહમ્ભીવચ્છળ' કરવુ
- ૮ પવિત્ર જિનશામનની બહોજલાલી વધે તેવા સત્કાર્યોમમજ મેળવીને કરવા

ચારિત્રાચાર.

- ૧ ઈર્ષ્યસમિતિ-જતા અવતા જીવની વિતાધના ન થાય તેમ જ-યશ્વા પુર્વક જમીન કિપર દૃષ્ટિ રાખી (ધુમરા પ્રમાણુ આગળ દૃષ્ટિ-ગાખી) વિકયાદિક પ્રમાદ રહિત લક્ષ રાખી ચાલવુ
- ૨ ભાષા સમિતિ-આમ બોલવાનો પ્રમગ હોય ત્યારે જરૂર પૂરતુ મધુર હડાપણુ બરેવુ, ગર્વ રહિત, અધમશી પરિણામનો વિચાર કરી, ધર્મને બાધક ન આવે એવુજ વચન બોલવુ
- ૩ એષણુ સમિતિ-મયમ જીવનનો નિર્વાહ કરવા નિર્દોષ આ

હાર પાણી પ્રમુખની નિસ્પૃહતાથી ગવેયણા કરી મેળવેલા શુદ્ધ નિ
દોષ આહારાદિકલુ મેવન કરવું

૪ આદાન ભડ મત્ત નિષ્પેવણા સમિતિ-સયમ માર્ગમા ઉ
પયોગી ઉપકરણો લેતા મૂકતા જેની વિરાધના થવા ન પામે તેવી
જ્યણા રાખો કાળજી પૂર્વકજ લેવા મૂકવા

૫ પારિશ્રાપનિકા સમિતિ-લઘુ નીતિ, વડી નીતિ પ્રમુખ શરીર
જન્યમળ, છવ જ તુ રહિત નિદોષ મ્થજે, દૃષ્ટિ પ્રમુખથી પૂરતી ત
પાત્ર કરી પરહવવા (જ્યણાથી)

૬ મનોશુષ્તિ-અકુશળ યોગથી મનને નિવર્તાવી કુશળ યોગ
માજ મનને સ્થાપિત કરી રાખવું

૭ વચન શુષ્તિ- અકુશળ યોગથી વાણીને નિવર્તાવી કુશળ યો
ગમાજ તેના નિયોગ મરે

૮ કાયશુષ્તિ- કાવળાની ચેરે કાયને મ કોથી અકુશળ યોગ
થી નિવર્તાવી કુશળ યોગમાજ જોડવી

તપાચાર

(૭ બાદિ અને ૭ અવ્યતર).

૧ અનગન-ઉપવામ, છકુ, અકુમ પ્રમુખ તપ કરી તેટલા દિવસ
કે અતે છવિત ખયત લોજન ત્યાગ

૨ ઊણાદરી-સ્વસયમ છવનના નિર્વાહાયે જરૂર પુરતા આહાર
થી બે ચાર ઠવળ ન્યૂન જમવા

૩ વૃત્તિમત્રિપ નિયમિત લોજન, એક કે બે વખતજ, અનુક
જરૂર યોગ્ય વસ્તુથીજ ચલાવી લેવું

૪ રસ ત્યાગ-દૂધ, દહી, ઘી, તેલ, ગોળ પ્રમુખ વિગર્હ અથવા
૫૪ રસ લોજનનો બને તેવો ત્યાગ

૫ કાય ઠલેશ ચીત, તાપાદિક જાણી બુઝીને મહેવા તેમજ કે-
લોચ પ્રમુખ કષ્ટ મહન કરવા

૬ સહીનતા-કાયાને સંકોચી રિચર આસન પ્રમુખ દેહ દમન
આત્મકલ્યાણાર્થે કરવું

૧ પ્રાયશ્ચિત-જાલતા કે અજાણતા, ધના કે છતરાયા કરેલા પાપ
કર્મ નિષ્કપટપણે મદ્દગુરુ સમીપે આલોચી નિહી તેવા પાપ કર્મ
કરી જાણી બુઝીને નહિ કરવાની મરતે શુદ્ધભાવથી પાપનું નિવારણ
કરવું

૨ વિનય-અરિહંતાદિ પૂજ્ય પદની સહિત, બહુ માન, શુભ
સ્તુતિ, આશાતના વર્જન પ્રમુખ કરવા.

૩ વૈયાવચ્ચ-સ ધ, સાધર્મિક, આચાર્ય, બાળ-ગ્લાનમુનિ, અધિર
પ્રમુખ શુભી જનોની ઉચિત સેવા

૪ વ્યાધ્યાય-અભિનવ શાસ્ત્ર લખવું, શબ્દ સમાધાન પૂછવું,
કરી વિચારી જવું, અર્થ રહસ્યની આલોચના કરી લેવી, અને શુદ્ધ
ગમ્ય ગીએણુ શાસ્ત્ર અન્ય અભુજને સમજાવવા શ્રમ લેવો

૫ ધ્યાન દોષદૃષ્ટિથી થતા દુધ્યાનનો ત્યાગ કરી શુભદૃષ્ટિથી વ
સ્તુ સ્વરૂપનો એકાગ્રપણે વિચાર કરવો. આર્ત, કૌદ્ર તણ ધર્મ શુકલ
ધ્યાન પામવા મદ્દગુરુ આજ્ઞાનુસાર ઉદ્યમ કરવો.

૬ ઉત્તમર્ગ-દેહાદિકની માયા (મમતા) તણ ચિંતાતિ પુત્ર, દ્રવ
પ્રહારી, મેતાર્ય મુનિ અને જન્મુકુમાળ મુનિની જે અડગ કાઉત્સરગ
ધ્યાને ઊભા રહી ઉપશમ વિવેક અને સવગ્ના બળથી કર્મ શત્રુનો
ન્ય કરવા પ્રબળ પુરૂષાર્થ ફારવવો દેહાદિકનું જ્ઞાન ભૂવી આત્મામાજ
ઉપયોગ પરાવવો

વીર્યાચાર.

સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક કે શ્રાવિકા ગમે તેટલું પોતપોતાના અધિ
કારઅનુસાર કર્તવ્ય કર્મ કરવા પોતાના મન, વચન અને કાયાના છતા
બળ-વીર્યને ગોપન્યા વગર યથાશક્તિ તેનો સદુપયોગ કરવો મતલબ

ઢે સાધુ-સાધ્વીએ મ્વ સ યમ કરણી [પાચ મહાવ્રતનુ પાલન, પાચે ઈદ્રિયોતુ દમન, ચાર કપાયનુ છપન, અને મન વચન કાયાની શુદ્ધિ] કરવામા પોતાનુ છતુ જાળ-વીર્ય ગોપવવુ નહિ તેનો ઢેઘ રીતે ગેર ઉપયોગ નહિ ઢસ્તા સદાય સદુપયોગ કરવાજ લક્ષ રાખવુ તેમજ આવક આવિકાએ પલુ મ્વ ગૃહસ્થ ધર્મનુ આરાધન કરવા સદ્ગુરૂના અમૃત-વચનનુ આદર સહિત શ્રવણુ કરી, સ્વશક્તિ અનુસારે પોતાના તન, મન, વચન અને ધનનો સદુપયોગ કરી લેવા ચૂંવુ નહિ પોતા ની છતી શક્તિનો જે મદુપયોગ થાય તેજ માયક, બાકી જે તેનો ગેર ઉપયોગ થાય તે તો મ સાર વૃદ્ધિ માટેજ મમજવો

ઈતિથમ

શ્રાવક યોગ્ય અગીયાર પડિમાનો અધિકાર (શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારના આધારે)

૧૧ પ્રતિમાના નામ

૧ દર્શન (સમકિત) પ્રતિમા, ૨ વ્રત પ્રતિમા, ૩ સામાયક પ્રતિમા, ૪ યોગ્ય પ્રતિમા, ૫ કાયોત્તમર્ગ પ્રતિમા, (અભિગ્રહ વિશેષરૂપ) ૬ મેધુન વર્જન પ્રતિમા, ૭ સચિત્ત વર્જન પ્રતિમા, ૮ સ્વયં આરભ વર્જન પ્રતિમા, ૯ પ્રેમ્ય (અન્ય મેવકાદિક પાસે પણ) આરભ વર્જન પ્રતિમા, ૧૦ પોતાને નિમિત્તે કરેલુ લોજન-અશનાદિ વર્જન પ્રતિમા, ૧૧ શ્રમપ્રભૂત—મુનિવત્ વતન-પ્રતિમા

પ્રતિમા શબ્દથી અમુક અભિગ્રહ યા નિયમ વિશેષ જાણવો હોયે દરેક પ્રતિમાનું અનુક્રમે કંઈક વિસ્તારથી કથન કરવામા આવે છે ઉક્ત દરેક પ્રતિમાનું ઢાળ માન તેની સખ્યા પ્રમાણુ જેટલા માસનું છે, (એટલે કે પહેલી પ્રતિમા એક મામની બીજી બે મામની ત્રીજી ૪ મામની એમ અનુક્રમે અગીયારમી ૧૧ માસની મમજવી) તે બતાવે છે

અનુક્રમે દરેક પ્રતિમાનું કંઈક વિસ્તારથી સ્વરૂપ.

૧ દર્શન પ્રતિમા—ગમ, સ વેગ, નિર્દેહ, અનુક પા અને આસ્તિજતા ગુણ સહિત તથા કદાગ્રહ અને અકાદિક શલ્યથી સર્વથા રહિત નિદોષ સમકિતને યથામિત પાળવામા આવે તે પહેલી દર્શન પ્રતિમા કહેવાય છે

વિવેચન—ગમે તેવા કષ્ટ પ્રસ જે પણ સમકિત યોગ્ય ત્રિકાળ જિન મૂળ સદ્ગુણ વદન પ્રમુખ મદાચારથી લગારે કયા વગર શ્રી જિનેશ્વર લગવાને કહેલા તત્ત્વમા અચળ શ્રદ્ધા રાખવી (એટ મામ પર્થ નો

૨ મત પ્રતિમા—ગ્રાવક યોગ્ય પાત્ર અણુમત તેમજ ત્રણ ગુણુમત અને ચાર શિક્ષામતને કંઈપણ અતિચાર પ્રમુખ દૂષણ લગાડ્યા વગર જે માસ પર્યંત પ્રથમ પડિમામાજણાવેલા નિર્દોષ સમકિત ગુણ સહિત સેવવા તે બીજી મત પ્રતિમા બાલવી.

વિવેચન—પ્રથમ સામાન્ય રીતે ગ્રાવક યોગ્ય અણુમતાદિક લક્ષને પાળવામા આવતા હોય તેજ મતોને કોઈપણ જાતના અતિચાર રહિત અને પાળવાજોઈએ અપવાદ માર્ગ સેવ્યા વગર ડેવળ ઉત્સર્ગ માર્ગેજ ગમે તેવી વિષમ ગ્થિતિમા પણ ઉકત મતોનું જે માસ સુધી પરિપાલન કરવું, એવી રીતે સઘળી પ્રતિમાઓના સબધમા મમજી લેવું.

૩ સામાયક—મન વચન અને કાયા સબધી પાપવ્યાપારને વર્ણ નિમ્પાપ-નિર્દોષ વ્યાપારને સેવવાડપ સામાયક પ્રતિદિન ઉભય કાળ અતિચારાદિક દૂષણ રહિત ત્રણ માસ પર્યંત કરવામા આવે તે ત્રીજી સામાયક પ્રતિમા બાલવી.

વિવેચન—પ્રથમ કરવામા આવતા સામાયકના અભ્યાસમા સુદૃઢ બની બને ટક હર હમેશ ગમે તેવા કારણ છતાં કંઈપણ દૂષણ લગાડ્યા વગર પૂર્વોક્ત પ્રતિમાના આચાર સહિત ત્રણ માસ અખડ આ પ્રતિમામા નિકરણ શુદ્ધિથી સામાયક કરવા જોઈએ.

૪ પોષધ—દરેક અષ્ટમી, ચતુર્દશી પ્રમુખ પર્વ દિવસે સર્વ થા આહાર ત્યાગ, શરીર સત્કાર ત્યાગ, મૈથુન ત્યાગ અને પ્રાપ્તવ્યાપાર ત્યાગ એમ ચાર પ્રકારનો પોષધ, અતિચાર દૂષણ રહિત ચાર માસ પર્યંત પાળવામા આવે તે ચોથી પોષધ પ્રતિમા છે.

વિવેચન—દરેક અષ્ટમી, ચતુર્દશી, પૂર્ણિમા અને અમાવાસ્યા ઉપરાંત બીજા જિન કવ્યાલુક પ્રમુખ પર્વ દિવસોમા અત્યંત આદરથી સંપૂર્ણ પોષધમત સર્વથા દૂષણ રહિત પૂર્વ પ્રતિમામા કહેલા ઉત્તમ આચાર સહિત ચાર માસ પર્યંત સેવવાથી ચોથી પોષધ પ્રતિમા કહેવાય.

૫ કાર્યોત્સર્ગ પ્રતિમા—પૂર્વોક્ત પ્રતિમાઓમા દર્શાવ્યા મુજબ મમ્યકત્વ, અભુવત, ગુણવત અને શિક્ષાવત યુક્ત છનો, સ્થિર સત્વ વત અને સુનીપુણુ આવક દરેક અદ્દમી અને ચતુર્દશીના દિવસે પોષ ધ અહીં રાત્રીભર શુન્ય ગ્રહાદિકમા કાઉત્સર્ગ (કાર્યોત્સર્ગ) મુદ્રાએ સ્થિત રહે-ઉપસર્ગ પરિસહાદિકથી ડરે નહીં, નિશ્ચળ રહે

વિવેચન—પૂર્વોક્ત સઘળી પ્રતિમા યોગ્ય સદાચાર સ પત્ર, અચળ, અડગ પરિણામી અને સર્વ વાતે સાવધાન આવક પોષધ દિવસે સ પૂર્ણ પોષધ અહીં આખી રાત શુન્ય ઘર, રમશાન કે તેવાજ કોઈ સ્થળે કાઉત્સર્ગ ધ્યાને ઉભો રહે, તેમા ગમે તેવા ઉપસર્ગ પ્રમુખ થાય પણ તેથી ચલાયમાન ન થાય તે પ્રતિમાની મર્યાદા પાચ માસ ની જાણવી કાર્યોત્સર્ગમા તે મહાનુભાવ આવક નિષ્કાચ (સર્વથા રા ગાદિક પિકાર વર્જિત) શ્રી જિનેશ્વર પ્રભુનુ ધ્યાન કરે અથવા પોતાના કામ ક્રોધાદિક દોષના પ્રતિપત્તી ક્ષમાદિક ગુણોને ધ્યાવે તેમજ તે સ્નાન (દ્રવ્ય શુદ્ધ) નો પરિહાર કરે વિકટ લોભ- દિવસેજ પ્રકાશ યુક્ત સ્થળે બેગીનેજ લોજન ઠરે (રાત્રી લોજન સર્વથા કરેજ નહીં) મહિલી યદો-અગદ્ધ પરિધાન કર્ચ તેમજ કાર્યોત્સર્ગ વર્જિત દિવસોમા દિવ વસે બ્રહ્મચર્ય પાળે અને રાત્રે મૈથુન મેવનનુ પ્રમાણુ કરે

૬ બ્રહ્મચર્ય પ્રતિમા—અગાર કથા, સ્નાન વિલેપન પ્રમુખ વિ- લ્પા સ બધી જિલ્થ અને મી ઢ્યા (મી સ બધી અથવા સી સાથે એકાન્તમા સરાગ વાર્તા આલાપ) નો ત્યાગ કરતા છતો આવક એક અબ્રહ્મ સેવાનો છ માસ પર્યંત સર્વથા ત્યાગ કરે તે છઠ્ઠી બ્રહ્મચર્ય પ્રતિમા જાણવી

વિવેચન — છઠ્ઠી પ્રતિમામા શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય છ માસ પર્યંત પાળવુ એટલે તેમા શ્રુગાર સ બધી ઢ્યા, શરીર સત્કારનો અધિક આદર તેમજ શ્રી કથાનો સર્વથા ત્યાગ કરવો જોઈએ દુકાણુમા બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિઓનુ સારી રીતે પાલન કરવુ

૭ સચિત્ત ત્યાગપ્રતિમા—સાત માસ મુધી સચિત્ત ભોજન સર્વથા ત્યાગ કરે તેમજ પૂર્વોક્ત પાઠવી પ્રતિમાઓમા સેવન કરે ચોખ્ખ સર્વ અનુષ્ઠાનનુ પણ સાથેજ સેવન કરે તે સાતમી પ્રતિમા બાંધવી.

વિવેચન—જે અન્નપાણી પ્રમુખ અગ્નિપ્રમુખ શત્રુથી અચેત થયે નહોય તેનો સાત માસ પર્યંત મર્વથા ત્યાગ કરે કેવળ અચેત ભોજન થીજ તેટલો વખત પોતનો નિર્વાહ કરે તેમજ તે સાથે પૂર્વ પ્રતિમા યોગ મલ કિયાનુ પ્રતિપાવન કરે

૮ સ્વય આરભ વર્જન પ્રતિમા—આઠ મહિના મુધી પોતને કોઈ પ્રકારના પાપ આરભ કરે નહિ તે આઠમી પ્રતિમા બાંધવી

વિવેચન—પુવ પ્રતિમા ચોખ્ખ અનુષ્ઠાનનુ સેવન કરતે પોતે આરભ આઠ માસ પર્યંત કોઈ જાતનો પાપ આરભ પોતે કરે નહીં અનેક પ્રકારના જે જે પાપારભ છે તેને પોતે જાતે કરેજ નહીં

૯ અન્ય (પ્રેમ્ય) આરભ વર્જન પ્રતિમા—નવ માસ મુધી અન્યદાસ પ્રમુખ પામે પણ પાપારભ ન કરાવવા રૂપ નવમી પ્રતિમા બાંધવી

વિવેચન—આ પ્રતિમામા કોઈ પ્રકારનો પાપારભ નવ માસ પર્યંત પોતે જાતે કરવો નહીં તેમજ કોઈ બીજા દાસ દાસી પ્રમુખ પામે પણ તે કસ્વવાની મક્ક મનાઈ છે તે મુજબ યથાર્થ પાવન કરવાથી નવમી પ્રતિમા કહેવાય છે

૧૦ દસ માસ પર્યંત પોતાના નિમિત્તે કરેલ ભોજન પણ નહિ કરાય નહીં વળી તેમા કોઈક તો દુર મુડન કરાવે અથવા તો કોઈ શિષ્યા ચોટવી ધારણ કરે પૂર્વ પ્રતિમાઓની મર્વ મયાદ સાથેજ પામે તે દશમી પ્રતિમા

વિવેચન—આ પ્રતિમાધર આવકમાટે બનાવવામા આવેલુ લોજન તેને ખપે નહીં તો પછી બીજા આરભતુ તો કહેવુ જ શુ ? કુક્ત તેમાશુર મુડન (હનમત) કરાવાય અથવા તો કોઈ ચોટલી ધારણ કરી શકે એવી મર્યાદા દશ માસ પર્યંત પાલન કરવાથી દશમી પ્રતિમા પૂરી થાય છે

૧૧ અમણુભુત—શુર મુડન અથવા કેશ લુચન કરવા વડે, રત્ને હરણુ અને પાત્રા પ્રમુખ સાધુ યોગ્ય મર્વ ઉપકરણો ગ્રહણ કરી ઉત્કૃષ્ટ અગીયાર માસ પર્યંત માધુ-મુનિરાજની પેરે વિચરે તે અગીયારમી પ્રતિમા જાણવી

વિવેચન—આ પડિમામા માધુ યોગ્ય સમસ્ત ઉપકરણો રાખી તેના યથાયોગ્ય ઉપયોગ કરતો નિર્વાહ અર્થે નિર્દોષ આહારપાણીની જરૂર પડે ત્યારે સ્વચ્છાતિ કુટુંબાદિકમાજ ગવેષણા કરી ગ્રહણ કરે, તે વખતે મુનિની પેરે 'ધર્મલાલ' ન જો પણ ત્રાદ પ્રતિમા પ્રતિપન્નાય દેહિ' એટલે કે પ્રતિમાધર આવડને (સિદ્ધા) આપો એમ જ જો બાકી મુનિની પેરે મમિતિ શુપ્તિ પાળીને વિચરે ઉપર જાણેલ સર્વ પ્રતિમાનુ કાલમાન જિત્કૃષ્ટ જાણવુ અને જઘન્યથી તો તે દરેક પ્રતિ માનુ કાલમાન અતર મુહૂર્ત પ્રમાણ જાણવુ, તે પ્રાય પ્રવ્રજ્યા લેવા ઉજમાળ થયેલ માટે અથવા મરણ અવમાન વખત આશ્રી સમજવુ અન્યથા સજવતુ નથી, પૂર્વોક્ત પ્રતિમાધર મહાશય કઠાય મમતાવશ સ્વચ્છાતિ કુટુંબાદિકને જોવા જાય તોપણ ત્યાં (ગૃહચિતા કરે જ નહીં તેમજ) અસુજતો મદોષ આહાર ગ્રહણ કરે નહીં

વિશેષ—ઉક્ત પ્રતિમાઓ પંકી પહેલાની જ શિવાય બીજી પ્રતિમાઓ આશ્રી શ્રીઆવગ્યકચર્ચિમા આવો લેખ છે કે,

રાત્રી લોજનનો પરિત્યાગ કરવો (પાચમાસ પર્યંત) તે પાચ મી પ્રતિમા

સચિત્ત આહાર પરિત્યાગ ૩૫ છઠ્ઠી

દિવસે બ્રહ્મચર્ય પાળવુ અને રાત્રે તેનુ પ્રમાણ કરવા ૩૫ સાતમી

સાત દિવસ સર્વથા ગ્રહાયય, દ્રવ્ય જ્ઞાન ત્યાગ કેશનખરોમ
પ્રમુખ સમારવા મળથી ઉપેક્ષા રૂપ આઠમી

સ્વયં આરભ પરિત્યાગ રૂપ નવમી

પ્રેમ્ય (દામ પ્રમુખ પાસે પાપુ) આરભજવર્જન રૂપ દશમી
ઉદ્દિષ્ટ ભક્ત (પોતાના નિમિત્તે કરેલ ભોજન) વર્જન રૂપ ય
મળભુવ પ્રતિમા અગીઆરમી

એવી રીતે મતાતર નાળુવો ઉક્ત પ્રતિમા વહન કરવી
તે આત્માને અત્યંત હિતકારક છે તે વહન કરવાથી પોતાના
ચારિત્ર વીર્યની તુલના થાય છે એટલે કે પ્રતિમાધર સર્વ પ્રતિમા વહન
ન કરવાથી પોતાનામા મહાત્મત પાળવાની યોગ્યતા સિદ્ધ કરી શકે છે

ઉપર દશામેની પ્રતિમાઓ વહન કરવાની પ્રવૃત્તિ પ્રથમ વિશેષ
હતી એમ ચરિનાનુવાદથી મિદ્ધ થાય છે ઘણું કરીને અવજ્ઞાન અવ
મરે તો ખીણ બધી પ્રવૃત્તિ મહેવી નાખી ઉક્ત પ્રતિમાનું વહન કર
વા નિવૃત્તિવાળા રથજ (પોષધશાળા પ્રમુખ) માપવેશી ભુજ શ્રાવકો
તે તે નિયમોનું અખડ પાલન કરતા અને અધ્યવસાય વિશુદ્ધિયા
તેમા અપૂર્વ માત્ર લાભ પ્રાપ્ત કરતા કોઈ કોઈને તો વિશાળ અવધિ
જ્ઞાન પણ ઉત્પન્ન થતું આન દાદિદેશાવકના દ્રષ્ટાંત તે માટે મગહુર છે

પડિમાના અતે મરણ નજદિકજ જણાય તો અનશન(સવથા
લુપિત પર્યંત સવ પ્રકારના આહારનો ત્યાગ) કરે અને આયુષ્ય અ
ધિક હોય તો મધમ દીક્ષા-અનન્યા અગીકાર કરે

વર્તમાનકાળમા ઉક્ત પ્રતિમા વહન આથી છોડીને બહુધા ઉપેક્ષા
જણાય છે તે મોહની પ્રબળતા, તીવ્રજ્ઞાન, વૈરાગ્યની મદતા અને
તેથીજ ક્રિયામાર્ગ વરૂં અનાદર અથવા ગિચિલતાનુજ પરિણામ
સમજાય છે સવ વિરતિ ગ્રહણ કરવા ઈચ્છનારે ઉક્ત પ્રતિ
મા વહન કરવાથી તેને બહુજ મુવલના થાય છે તેથી તેણે પડિમા
વહન કરવીજ બેધએ એમ શ્રીમાન હરિભદ્ર સુરી જેવા પરમ હિ

તમ્વી આચાર્ય ભગવત દ્રુમાવે છે, તેનો અનાદર નજ કરવો જોઈએ મહાપુરુષોના પરમાર્થ વચનમા ઊંડુ રહસ્ય રહેલુ જ હોય છે તે પામર પ્રાણીઓ યથાર્થ જાણી શુક્રી ગણતા નથી તેથીજ બહુધા તેની ઉપેક્ષા કરે છે, શાસ્ત્ર આધારથી આપણે જાણી ગણીએ છીએ કે શ્રી ઠાર્તિક શેડે શ્રાવકની પાત્ર્યમી પડિમા એકસો વખત સેવી હતી જેના પરિણામે તે સૌધર્મધન્દ્રની મોટાટી પદવી પામેલા છે જો કદાચ મધળી પડિમાઓ એકી માથે વહન કરવા જેટલુ સામર્થ્ય પોતાના મા ન જણાય તો ઉક્ત ૧૧ પ્રતિમાઓ પૈકી જેટલી બને તેટલી પડિ મા વહન કરવા અનુકૂળ પ્રયત્ન સેવવો યુક્તજ છે જે બાબત આપણે અભ્યાસ કરતા નથી તે બાબત પ્રથમ તો આપણને કંઠણ લાગે છે પર તુ તેનો પરિચય થયા બાદ તેજ બાબત સુલભ જણાય છે કોઈ કાર્ય થઈ નજ શકે એમ કદાપિ વિચારવુ નહી પુરૂષાર્થ યોગે સ્વધર્મ વાત માધ્ય થઈ શકે છે, તે વાત નિધામા રાખી સ્વહિત કાર્યમા ઉપેક્ષા કરવી નહિ, વળી જ્યારે મેરૂ પર્વત જેવા મહાન મતો (મહામનો) નો ભાર પણ ઉપાડી શકાય છે, તો પછી ઉક્ત પડિમા વહનનુ કહેવુ જ શુ? કાયર માણસનેજ બધુ કંઠણ લાગે છે, પુરૂષાર્થી જનોને તે તેવુ કંઠણ લાગતુ નથી તેતો શક્ય સહાર્યમા સદા જિજ્ઞાસુ રહે છે, અને તેને ખતથી આરાધી અનુક્રમે અખડ આનંદ મેળવે છે ઇતિશમ

ગુણાનુરાગ કુલક.

[સરલ સક્ષિપ્ત વ્યાખ્યા.]

સદગુણોની આહવા રાખનારા ભાઈ બહેનોને ખાસ ઉપયોગી.

કળ કલ્યાણના મ્થાન રૂપ શ્રી તીર્થંકર પ્રભુના ચરણ કમળને નમસ્કાર કરીને સોભાગ્ય લક્ષ્મીને ઉત્પન્ન કરનાર પર ગુણ ગ્રહણ કરવાનું સ્વરૂપ જણાવુ છુ (તે તમે લક્ષ્મીદેવને માલગો) ૧

જે પુરુષના હૃદયમા ઉત્તમ ગુણાનુરાગ નિવાસ કરી રહે છે, તેને તીર્થંકર પદ પર્યંત રિદ્ધિઓ હુલ્લ નથી પણ સુલભ છે ૨

જેમના હૃદયમા સદાય સદ્ગુણ પ્રત્યે સ્વભાવિક પ્રેમ જાગેલો છે તેઓ ધન્યકૃતપુન્ય જાણવા તેમને મદાય અમારો પ્રણામ હે. ૩

ઘણુ ભણવાથી, તપ તપવાથી કે દાન દેવાથી શુ પ્રયોજન છે? ફક્ત સઘળા સુખના સ્થાન રૂપ એક ગુણાનુરાગનેજ તુ આદર ૪

કદાચતુ ઘણો તપ કરીશ, ઘણા શાસ લખીશ, અને વિવિધ કળ સહીશ પરતુ જો ગુણાનુરાગ ધારીશ નહિ—બીજાના સદ્ગુણ જોઈ રાજી થઈશ નહિ, તો તારી મઘળી કરણી ફેફ સમજજે ૫

બીજાના ગુણનો ઉલ્લેખ માલગીને જો તુ અદેખાઈ કરીશ તો જ રૂ ૨ તુ સમારમા સવ સ્થળે પરાણવ પામીશ ૬

ધર્મના ભેરથી અભાઈ જઈ જો તુ ગુણવત જનોના યોદા પણ

અવર્ણવાદ કોષરીતે બોલીશ તો સસાર મહાઅટવીમા તારે ભટકવું પડશે. (અને ત્યાં બહુ પેરે દુ ખનો કડવો અનુભવ કરવો પડશે. માટે પ્રથમથીજ પારકા અવર્ણવાદ બોલવાથી પાછો ઓસર) ૭

આ વર્તમાન ભવમા જીવ જે ગુણનો કે દોષનો અભ્યાસ કરેછે તે ગુણ દોષને અભ્યાસ વડે પરભવમા દૂરી મેળવે છે ૮

જે પોતે મે કંઠા ગમે ગુણથી ભર્યો છતો અદેખાઈ વડે પારકા દોષ જ પે છે તે પડિત પુરુષોની નજરમા પલાલના ઢગલા જેવો અસાર (હલકો) જણાય છે ૯

જે દુષ્ટ આશયથી પરાયા છતાં અને અછતા દોષને ગ્રહણ કરે છે તે પોતાના આત્માને નિર્ણય પાપ બધનથી બાધે છે (તેથી ભવાતરમા પોતેજ વારવાર દુ ખી યાય છે ૧૦

તેટલા માટે જેથી કપાય અગ્નિ પેદા થાય તે કાર્ય જરૂર તણ દેવુ અને જેથી કપાય અગ્નિ શાત થાય તેજ નાર્યઆદરવું પરનિદા, ઈર્ષ્યા, અદેખાઈ પ્રમુખ અકાર્ય અવગ્ય વજવાના છે. ૧૧

જો તુ ત્રિભુવનમા ગુરૂ પણુ મેલવવા ખરેખર ઈચ્છતો હોય તો પારકા દોષ ગ્રહણ કરવાની અથવા પરનિદા કરવાની પટેલી કુટેવ મ'પૂર્ણ પ્રયત્ન વડે તુ તણ દે એજ મોટાધનો માર્ગ છે ૧૨

જગતમા સહુ કોઈને પ્રસ સવા યોગ્ય આ ચાર મંતરના પુરૂ પો કહ્યા છે ૧ સર્વોત્તમોત્તમ, ૨ ઉત્તમોત્તમ ૩ ઉત્તમ અને ચોથા મધ્યમ ૧૩

એ ઉપરાત ભારે કર્મી અને ધર્મવાસના રહિત જે અધમ અને અધમાધમ પુરૂષો હોય તેમની પણુ નિદા તો નજર કરવી, પરંતુ (જની શકે તો તેમને સુધારવા માટે) મનમા કંઠણા લાવવી સુઠત છે નિદા મર્વયા વર્જ્ય છે, કેમકે તેથી તેને કે પોતાને કશો ફાયદો થતો નથી પરંતુ કંઠણા બુદ્ધિથી તો સ્વપરને ફાયદો થવો સંભવે છે. માટે સામકારજ તેનું જ મેવન કરવા કહે છે ૧૪

જેના પ્રત્યેક અવયવમા આઠરૂ થોવન પ્રગટયુ હોય, - જેમનું શરીર ઘણું જ સુગંધી હોય અને જેમનું રૂપ સર્વોત્તમ હોય એવી સ્ત્રીઓના મધ્યમા ગ્રંથો છતાં જન્મથી આરભી અષ્ટક પ્રજ્ઞાયર્થને ધારણ કરનાર જે મન વચન અને કાયાવહે નિર્મળ શીલ પાળે છે, તે પુરૂષ સર્વોત્તમ જાણવો અને તે સર્વ કોઈને શિરસાવદ્ય પ્રલામ કરવા યોગ્ય છે ૧૫ ૧૬

વળી જે એવાજ પ્રકારની સ્ત્રીઓના મધ્યમા ગ્રંથો છતાં ગોઠ રાતે ક્ષણ ભર જાગથી રગાયો હોય, પરંતુ તત્તજ ખીજે ક્ષણે તે લાગેવા પાપની સર્વ પ્રકારે નિંદા ગદ્ગદ કરે અને દૂરી આખા ભવમા કોઈ વખત જેના મનમા શાંત પ્રગટે નહિ તે મહા સત્વવત પુરૂષ ઉત્તમોત્તમ છે એમ જાણવું ૧૭ ૧૮

જે ક્ષણભંગ સીનું (સુદર) રૂપ જોવે અથવા મનથી તેનું ચી તન કરે પરંતુ સ્ત્રીઓએ વિષયભોગ સંબંધી પ્રાર્થના કર્યો જતા તે વુ અકાર્ય (સ્ત્રી મેવન) કરે નહિ, તે સાધુ કે સ્વદ્વારા સંતોષી શ્રાવક અવ્ય સસારી ઉત્તમ પુરૂષ જાણવો ૧૯

જે સાધુ કે શ્રાવક ભવભીરૂ હોય ન્વત્ત રક્ષા કરે તે ઉત્તમ છે ખરી કસોટીમા પપુ જે મત ભંગ થવા નહો તેની બલિહારી છે ૧૯ ૨૦

જે પુરૂષ ધર્મ અર્થ અને જામ રૂપ પુરૂષાર્થને અન્યોન્ય બાધા શકિત મેવે, એટલે ધર્મને ક્ષાનિ ન પહોચે તેમ અથ ઉપાર્જન કરે અને અર્થ ઉપાર્જન કરવામા ખલેલ ન પહોચે તેમ વિષય મેવન કરે તે મધ્યમ પુરૂષ જાણવો ૨૧

આ ઉપર જણાવેલા પુરૂષોના શુભ ચરિત્ર બહુ માન પૂર્વક જો તું કરશે તો તું શીખ શિવસુખ પામીશ એમ ચોક્કસ ગમજળે, કેમકે પોતે સદ્ગુણી થવાનો જો સરલ માર્ગ છે ૨૨

આજ કાલ સંયમ માર્ગમા શિથિલતા ધારણ કરનારા અને મયમક્રિયાની ઉપેક્ષા કરનારા પાસા-ચાલિક સાધુ-યનિ જનોની' સલા

નિદા કરી નહિ તેમજ પ્રશંસા પણ કરવી નહિજ, નિદાથી
સુધરી શકશે નહિ તેમજ પ્રશંસા કરવાથી તેમના પાપને પુ
આપવા જેવું જ થશે ૨૩

હીનાચારી સાધુ-યતિ ઉપર કરૂણા આણીને જો તેને રૂચે તો
બુદ્ધિથી સત્ય માર્ગ કહેવો તેમ છતાં જો તે રોષ કરે તો તેના
પ-દુર્ગણ (સલા સમક્ષ) પ્રકાશવા નહિજ ૨૪

અત્યારે દુષ્કર્મ કાળમાં જેનો થોડો પણ ધર્મ ગુણ દૃષ્ટિમાં આ
તેનું બહુ માન ધર્મ બુદ્ધિથી મદાય ઠરવું યુક્ત છે એથી સ્વપર
અનેક લાલ થવા સંભવ છે ૨૫

પરગચ્છમાં કે સ્વગચ્છમાં જે સંવિત્ (તીવ્ર વેરાગ્યવત-ભાવ
કે બહુ શ્રુત ગીતાર્થ) મુનિ જનો હોય તેમનો શુભાનુરાગ કરવા મ
રલાવથી તુ ચૂકીશ નહિ મમભાવી મહા પુરૂષોનો સમાગમ
હાય દુર્લભ છે તે ગમે ત્યાં હોય તો પણ તેમનું તો કસ્યાણુ સુખે
શકે છે તેમના દુર્લભ મમાગમનો લાલ મળે તો તેની કદાપિ
પ્રેક્ષા કરવી નહિ કેમકે તેવા સમભાવી મહાત્માઓથી આપણને
તત્તમ દ્વંષ મળી શકે છે ૨૬

શુભ રત્નોથી અલકૃત પુરૂષોનું બહુમાન જે શુદ્ધ - નિષ્ક-
લ મનથી કરે છે તે અન્ય જન્મમાં તેવા શુભોને જરૂર મુખે મુખે
મળવી શકે છે મહાશુભોનું અનુમોદન કરવું આ તેમનું બહુમાન
રવું જો આપણે મહાશુભી થાવાનું અમોઘ બીજ છે ૨૭

આવી રીતે શુભાનુરાગ (મહાશુભી પ્રત્યે અકૃત્રિમ પ્રેમવા
મધ્ય) પોતાની હૃદય ભૂમિમાં જે ધારણ કરે છે તે મહાનુભાવ સર્વ
ધર્મને નમન કરવા યોગ્ય પરમ શાન્ત પદને પામે છે એમ પરમ સ-
ચ્ચ અને પવિત્ર શુભાનુરાગી શ્રી સોમસુદરસૂરિ મહારાજ લખ્ય
નોને એકાત હિત બુદ્ધિથી અમૃતવચનો વડે બોધ કરે છે

ધૃતિશમ્

સર્જન પુરૂષનું લક્ષણ.

મન વચન અને કાયામા પુન્યરૂપ અમૃતથી ભરેલા નેઓ ઉપ
કારની શ્રેણીઓ વડે ત્રિભુવનને પસંદ કરે છે અને પરના પરમાણુ ને
દયા સ્વરૂપ ગુણને પામી પર્વત નેવડા લેખી પોતાના હૃદયમા પ્રમુદિત
વાય છે (પરના દૂપણ કદાપિ સ્વમુખે ઉચ્ચરતા નથી તેમજ પોતાના
ગુણની પ્રસંસા પામી કરતા નથી) એવા કોઈ વિરલ સર્જનો જગતમા
વર્તે છે, ઇતિરામ.

આવડ ગુણ વર્ણન.

આનાદિ અનંત સમાર સમુદ્રમા ભ્રમણ કરનાર જીવોને પ્રથમ મનુષ્ય જન્મ, આયદેશ, ઉત્તમ કુલ, નતિ, સ્વ-રૂપ, આયુ, પચેદ્રિયાદિ સામગ્રી સચુક્ત મળવું દુર્લભ છે જેમા અનર્થનો દરનાર સત્ ધર્મ પામવો અતિ દુર્લભ છે જેમ પુણ્યહીન પુરૂષને ચિતામણિ રત્ન પ્રાપ્ત થવું મુશ્કેલ છે, તેમ એકવીશ ગુણે ઠરી રહિત જીવોને સર્વજનપ્રફલિત સત્ ધર્મ મળવો દુર્લભ છે તેથી ભવ્ય જીવોને પોતાનામા ધર્મો પાવની યોગ્યતા ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર છે જે પ્રથમ યોગ્યતા ઉત્પન્ન ન કરે તો ધર્મની પ્રાપ્તિ પણ થઈ શકતી નથી. જેમ અયોગ્ય ભૂમિ માં બીજ વાવવાથી નિષ્ફળતા થાય છે, તેમજ પાણી મજબૂત ક્યાં વિના કોઈ પુરૂષ મેહલ બનાવવા માગે છે તો તે મેહલ બરાબર સ્થિત થઈ શકે નથી તેમ યોગ્યતા વિના આવડ કે મુનિ ધર્મની પ્રાપ્તિ થતી નથી.

જેમ ચિતામણી રત્ન લાભ્યહીન જીવોને મળવું મુશ્કેલ છે તેમ અશુદ્ધતાદિ ઉત્તમ ગુણ રહિત જીવોને પણ ધર્મરત્ન મળવું મુશ્કેલ છે.

અશુદ્ધતાદિ એકવીશ ગુણોવડે સુક્ષ્મ જીવને જિનમતમા ધર્મ રત્નને યોગ્ય કરેલો છે—માટે તે જીવોને ઉપાર્જવા ધર્માભિલાષી જ તોએ જરૂર મન કરવો પડે છે ઉપર વાવવું સમર્થન ન તો છતાં શ્રીમદ્ યોગોવિજયણ મહારાજ આ પ્રમાણે કહે છે—

“ એક વીશ ગુણ પરીણામે, જાસ ચિત્ત નિત્ય મેવ, ?
ધર્મ રત્નની યોગ્યતા, તાસ કહે તુ દેવ. ”

ઉક્ત એકવીશ ગુણોની નોંધ આ પ્રમાણે આપેલ છે કે—

સુદ્ર નહિં વહી રૂપનિધિ, સૌમ્ય જનપ્રિય ઘન,
મૂર નહિં જીરુ વહી, અશઙ્ગ સુદસ્તિન્ન. ૨
લજ્જાનુઓ દયાલુઓ, સોમ દિદ્ધિ મજ્જથ્થ,
ગુણરાગી સત્કથ્ય, સુપરુલ્લ દીર્ઘદર્શી અભ્ય ૩
વિશેષજ્ઞ વૃદ્ધાનુગત, વિનયવત્ કૃત જાણ,
પર હિતકારી સ્થવ્ય લઙ્ક, એમ એકવીશ પ્રમાણ ૫

ગુણ ગુણીનો કથ ચિન્ અલેહ સ બ ધ હોવાથીજ ઉપર ગુણને બદલે ગુણીનું નિરૂપણ થ્યું છે—અર્થાત્ ધર્મ રત્નને યોગ્ય એવા ગુણી થયેજ જોઈએ કેવા ગુણી થયે જોઈએ ? તેનું ઉપર મુજબ પ્રથમ સંક્ષિપ્ત વર્ણન કરીને પછી કઈક તે સંબંધી વિશેષ વર્ણન કરવાને બનતો પ્રયત્ન કરશું

૧ સુદ્રનહિં—અમુદ્ર, ગંભીર આશયવાળો, સૂક્ષ્મ રીતે વસ્તુવત્તનો વિચાર કરવાને શક્તિ ધરાવનાર સમર્થ જીવ વિશેષ ધર્મ રત્નને પાત્રી શકે

૨ રૂપનિધિ—પ્રથસ્ત રૂપવાળો, પાત્રે ઇદ્રિયો જેને અપદ્ધ રીતે પાપ્ત થયેલ છે એવો અર્થાત્ શરીર સંબંધી સુદર આકૃતિને ધારનાર આત્મા

૩ સૌમ્ય—ત્વભાવેજ પાપ દોષ રહિત, શીતળ સ્વભાવવાનું આત્મા

૪ જનપ્રિય—સદા સદાચારને સેવનાર લોકપ્રિય આત્મા

૫ કૂરનહિ—કૂરતા યા નિધૂરતા વડે જેનું મન મ-
લીન થયું નથી એવો અકિલ્લા યાને પ્રસન્ન ચિત્ત યુક્ત શાત આત્મા

૬ ભીરૂ—આ લોક સળધી તથા પરલોક સળધી
અપાયથી કરવાવાળો અર્થાત્ અપવાદ ભીરૂ તેમજ પાપ ભીરૂ હોવા
થી બધી રીતે સલાખીને ચાલનાર, ઉભયલોક વિરૂદ્ધ કાર્યનો અવશ્ય
પરિહાર આપનાર

૭ અશઠ—છળ પ્રપચ વડે પરને પાસમા નાખવાથી
ફૂર રહેનાર

૮ મુદ્ધખિન્ન—શુભ દાક્ષિણતા વત, ઉચિત પ્રાર્થનાનો
ભગ નહિ કરવાવાળો, સમય ઉચિતવર્તી સામાનુ દીલ પ્રસન્ન કરનાર.

૯ લક્ષ્મણુઓ—લક્ષ્મણીલ, અઘર્ય વર્ણ સત્કાર્યમા
સહેજે ભડાઈ શકે એવો મર્યાદા શીલ સુરૂપ

૧૦ દયાલુઓ—સર્વ કોઈ પ્રાણી વર્ગ ઉપર અનુકંપા
રાખનાર

૧૧. એમહિર્દિ મજજથ—રાગદ્વેષ રહિત નિબ્બક્ષપા-
તપણે વસ્તુ તત્ત્વને યથાર્થ રીતે એાળખી મધ્યસ્થતાથી દોષને ફૂર
કરનાર

૧૨ ગુણુરાગી—મહુગુણીનો જે પક્ષ કરનાર, ગુણનો-
જ પક્ષ લેનાર.

૧૩ સત્કથ—એકાત હિતકારી એવી ધર્મકથા જેને
પ્રિય છે એવો

૧૪ મુપખખ—સુશીલ અને સાનુકૂળ છે કુટુંબ જેનું
એવો ભગ્નખગિયો

૧૫. દીર્ઘદર્શી—પ્રથમથી જાગી રીને વિચાર કરીને પરિણામે જેમા લાભ સમાયો હોય એવા શુભ કાર્યનેજ કરવાવાળો

૧૬ વિશેષજ્ઞ—પક્ષપાત નહિતપણે શુભદોષ, હિત અહિત, કાર્ય અકાર્ય, ઉચિત અનુચિત, લક્ષ અલક્ષ્ય, પેય અપેય, ગમ્ય અગમ્ય વિગેરે વિશેષ વાતનો જ્ઞાણુ

૧૭ ધૃદ્ધાનુગત—પરિપક્વ બુદ્ધિવાળા અનુભવી પુરૂષોને અનુસરી ચાલનાર, નહિ કે જેમ આગ્યુ તેમ ઉત્કૃષ્ટપણે ઇચ્છા મુજબ કામ કરનાર

૧૮ વિનયવત—શુભાધિકતુ ઉચિત ગૌરવ સાચવનાર સુવિનીત

૧૯ કૃતજ્ઞાણુ—ખીઝએ કરેલા શુભને કદાપિ નહિ વિસરી જનાર

૨૦ પરહિતકારી—સ્વત સ્વાર્થ વિના પરોપકાર કરવામા તત્પર, દાક્ષિણતાવત તો જ્યારે તેને કોઈ પ્રેરણા અથવા પ્રાર્થના કરે ત્યારે પરોપકાર કરે અને આતો પોતાના આત્માનીજ પ્રેરણાથી સ્વઠતબ્ધ સમજીનેજ કોઈની ઈર્ષ્ય પણ અપેક્ષા રાખ્યા વિનાજ પરોપકાર કર્યો કરે એવા ઉત્તમ સ્વભાવને સ્વભાવિક રીતે ધારનાર જીવ્ય

૨૧ લબ્ધલક્ષ—કોઈપણ કાર્યને મુજે સાધી શકે એવો કાર્યલક્ષ

હવે ઉપર કહેલા ૨૧ ગુણોનુ કઈક મહેતુક બ્યાન કરવાનો ઠપકમ કરવામા આવે છે જેમ શુદ્ધ કરાયેલા વસ્ત્ર ઠપરજ ૨૦ જે ઇંચે એવો જરાબર ચી ગડે છે, પરંતુ અશુદ્ધ એવા મટી ૧ વસ્ત્ર ઉપર ૨૦ ચી શકતો નથી તેમજ ઠપર કહેલા ગુણો વડે વિશુદ્ધ થ-

૧. આત્માનેજ ધર્મનો રંગ ચઢે છે વળી જેમ ખડખડી^૧ અને લીસ ઠંઠી વિનાની રેશીત ઉપર ચિત્ર આબેહુબ ઉઠતું નથી પરંતુ મારી મકારીને સાફ ડરેલી સરખી લીત ઉપર ચિત્ર ભેધએ એવું આબેહુબ ઊડી નીચે છે, તેમ ઉપર કહેલા ગુણોના સંસ્કાર વિનાના સંસ્કૃત હૃદય ઉપર ધર્મનું ચિત્ર ખરાબર પડી શકતું નથી, પણ તત્ત્વ ગુણોથી સંસ્કારિત હૃદય ઉપર સત્ય ધર્મનું ચિત્ર ખરાબર ખીલે છે. ઉક્ત ગુણોની પ્રાપ્તિ દ્વારા લબ્ય આત્મા સત્ય ધર્મનો પ્રમાણભૂત લાલ પામી શકે છે એથી ઉપર કહેલા સદ્ગુણોનો ખાત્યાખ્યાન કરવાની અત્યાવશ્યકતા સ્વતઃ સિદ્ધ થાય છે, અને તેથી તે ગુણ સંબંધી બની શકે તેટલી સમજ લેવી પણ જરૂરની છે માત્ર છતાં ખરૂં હિત સમાયેલું છે.

૧ “ક્ષુદ્ર સ્વભાવવાળો અગભીર અને ઉદાઝળો હોવાથી ધર્મને સાધી શકતો નથી તે નથી તો ઠરી શકતો સ્વહિત, કે નથી કશકતો પરહિત, સ્વપરહિત સાધવાની તેનામાં યોગ્યતાજ નથી. પરંતુ સ્વપરહિત માધવાને અતુદ્ર સ્વભાવી એવો અગભીર અને ઠરેલ પ્રતિ વાળોજ યોગ્ય અને સમર્થ હોઈ શકે છે.”

૨. હીન અગોપાગ વાળો, નબળા સઘચલુ વાળો, તથા ઈર્દ્રિયોમાં ક્ષુદ્ર વાળો સ્વપરહિત સાધવાને અસમર્થ હોવાથી ધર્મને અયોગ્ય છે કેમકે ધર્મ માધવામાં તેની ખાસ અપેક્ષા રહે છે તે વિના ધર્મ સાધનમાં ઘણીજ અડચણ આવે છે તેથી સંપૂર્ણ અગોપાગ વાળો, પાંચે ઈર્દ્રિય પૂરેપૂરી પામેલો અને ઉત્તમ સઘચલુ વાળો હર આકૃતિવત પ્રાણી ધર્મને યોગ્ય કહેવા છે એવી શુભ મામત્રી છે. છતાં શાસનની શોભા વધારી શકે છે અને સર્વજન ભજવાને એવા ધર્મને મમ્યદ્ ગીતે યાજી શકે છે.

૩ પ્રકૃતિધીજ શાવ સ્વભાવવાળો જીવ પ્રાય પાપકર્મમા પ્રવૃત્તિ કરતોજ નથી અને સુખે સમામ કરી શકાય એવા શીળા સ્વભાવને હીધે અન્ય આકળા જીવોને પણ સમાધિતુ કારણ થઈ શકે છે અથાત્ આઠગી પ્રકૃતિ વાળા પણ શીળ સ્વભાવવાળા સજ્જનોના સમાગમથી ઠી પ્રકૃતિના થઈ જાય છે તેથી ઠી પ્રકૃતિવાળા સુખે સ્વપરહિત સાધી શકે છે પરંતુ આકળી પ્રકૃતિવાળા તેમ કરવાને અસમર્થ હોવાથી ધર્મ સાધવાને અયોગ્ય કહ્યા છે

૪ હાન વિનય અને નિર્મળ આચારને સેવનાર માણસ સર્વ જનોને પ્રિય થઈ શકે છે અને તે આ લોક વિરુદ્ધ તથા પરલોક વિરુદ્ધ કાર્યને સ્વભાવિક રીતેજ તજનાર હોવાથી સ્ત્રમગ્ન દષ્ટિ જીવોને પણ મોક્ષ માર્ગમા બહુ માન ઓપતવનાર થઈ પડે છે સદાચાર સેવી લોક પ્રિય પુરૂષ પોતાની પવિત્ર રહેણી કરણીથી અન્ય જનોને પણ અનુકરણીય થઈ પડે છે, તેવી રીતે ઇન્દ્રા મુજળ વર્તી અવડો રહેનાર માણસ કઈ પણ વિશેષ સ્વપરહિત સાધી શકતો નથી

૫ કૂર માણસ કિત્તે પરિણામથી પોતાનુજ હિત સાધવાને અશક્ત હતો પરંતુ હિત રી રીતે સાધી શકે? તેથી તે ધર્મ રત્નને અયોગ્ય સમજવો સમપરિણામને ધારણ કરનાર એવો અનુક પાવા ન અકૂર આત્માજ મોક્ષમાર્ગ સાધવાને અધિકારી હોઈ શકે છે

૬ આ લોક સખ ધી તથા પરલોક સખ ધી હુ ખની વિચારણા કરનાર પાપ કર્મમા પ્રવૃત્તિ કરતો નથી અને લોકાપવાદથી પણ કરતો રહે છે એવો ભવભીરૂ માણસજ ધર્મરત્નને યોગ્ય હોઈ રહે છે—પરંતુ જે નિર્ભયપણે—લોકાપવાદનો પાપ બચ રાખ્યા વિના સ્વચ્છ કર્તવ્ય કરે છે તે ધર્મરત્નને યોગ્ય નથીજ

■ અશક માણસ કોઈની વચના કરતો નથી તેથી તે વિશ્વાસ પાત્ર અને પ્રશસ્તા પાત્ર બને છે વળી તે પોતાના સહભાવથી ઉદમ કરે છે તેથી તે ધર્મ રત્નને યોગ્ય કરે છે—કપટી માણસ તો પરવચ

નાથી પોતાના કુટિલ સ્વભાવને લીધે પરને અપ્રીતિપાત્ર બને છે તેમજ સ્વહિતથી પણ ચૂકે છે માટે તે ધર્મને માટે અયોગ્ય છે.

૮ સુદાસિંહતાવત પોતાનું ધર્મ તથા બની શકે તેટલો ખીન નો ઉપગાર કરતો રહે છે તેવી તેનું વચન મહુ કોઈ માન્ય તાપે છે તેમજ મહુ કોઈ તેને અનુમતીને ચાલે છે આના સ્વભાવથી સ્વયં હિત સાધી શકાય છે તેથી ધર્મરત્નને યોગ્ય છે જેનામા એ ગુણ નથી તે સ્વાર્થ સાધક અથવા આપમતવળીયાના ઉપનામથી નિંદા પાત્ર થાય છે માટે તે ધર્મરત્નને અયોગ્ય રહે છે

૯ લગ્નગીલ માણુમ જશપા અધાર્ય કરતા હરે છે તેથી તે અધાર્યને દૂરતથા મહાચારને એવતો રહે છે, તેમજ અગીકાર કરેલા ગુણ ધર્મને તે કોઈ રીતે તથા શક્તો નથી, તેથી તે સદ્ધર્મને યોગ્ય ગણાય છે લગ્નગીલ તો કંઈપણ અધાર્ય કરતા હરતો નથી તેથી તે અશુભ આચારને અનાયામે સેવનો રહે છે. ગમે તેવા ઉત્તમ કુળમા ઉત્પન્ન થયા છતાં તે કુળ મયાદાને તથા દેવા વાર કરતો નથી તેથી લગ્નગીલ ધર્મ રત્નને અયોગ્ય છે

૧૦ દયા એ ધર્મનું મૂળ છે અને દયાને અનુમતીનેજ સર્વ નહિ અનુકાન પ્રવર્તે છે એમ જિન-આગમમા સિદ્ધાન્ત રૂપે જોડેલું છે, તેથીજ સર્વજ્ઞ ભાષિત સત્ય ધર્મનું યથાર્થ આગમન કરવાને દયાનુ હોવાની ખાસ જરૂર છે, અર્થાત્ દયાનુજ ધર્મ રત્નને યોગ્ય છે દયાહીન કોઈ રીતે ધર્મને યોગ્ય નથી કેમકે તેવા નિર્દય પરિપામ વાળાનું સર્વ અનુકાન નિષ્ફળ થાય

૧૧ મધ્યસ્થ એટલે પક્ષપાત રહિત એવો સૌમ્ય દષ્ટિ પુરૂષ રાગ દ્રેષદ્વર તણને શાત ચિત્તથી ધર્મ વિચારને યથાસ્થિત સાભળે છે અને શુભનો સ્વીકાર તથા દોષનો ત્યાગ કરે છે માટે તે ધર્મને લાયક છે પરંતુ પક્ષપાત યુક્ત બુદ્ધિવાળો માણસ અધશ્રદ્ધાથી વસ્તુ તત્ત્વનો યથાસ્થિત વિચાર જ કરી શકતો નથી તો પછી શુભનો આકર અને દોષનો ત્યાગ ની રીતે કરી શકે? તેથી પક્ષપાત બુદ્ધિથી ભ્રમરત એ ચતારા ઠગી બેસનાર ધર્મ રત્નને યોગ્ય નથી જ.

૧૨ શુપુરાગી માણસ શુભવત્તુ બહુ માન કરે છે, નિર્ગુપ્તી પક્ષા કરે છે, સદ્ગુપ્તો સઘ્રહ કરે છે અને સપ્રાપ્ત શુભને સારી રીતે સાચવી રાખે છે પ્રાપ્ત થયેલા શુભને દોષિત કરતો નથી તેથી તે ધર્મને યોગ્ય છે નિર્ગુણ માણસ તો બીજા શુભવત્તે પપુ પોતાની જવા લેખે છે તેથી તે નથી તો કરતો તેમની ઉપર રાગ, કે નથી કર તો રુદ્ધ ઉપર રાગ પરંતુ ઉલટો શુભ દ્રેષી હોઈ સદ્ગુપ્તો પપુ મનાવે કરે છે અને આત્મશુભને મનીષ કરી નાખે છે માટે તે ધર્મ રત્નને માટે અયોગ્ય છે

૧૩-વિક્રધા કરવાના અભ્યાસ વડે કનુષિત મનવાળો માણસ વિવેક રત્નને ખોઈ દે છે અને ધર્મમા તો વિવેકની ખાસ જરૂર છે તેથી ધર્માર્થી માણસે સત્ય પ્રિય થવાનો અને સત્ય-હિતકારી વાતને જ કહેવાનો અથવા સાભળવાનો દાળ રાખવો જોઈએ આવા સત્ય પ્રિય અને નત્યભાષક જીવથી સ્વપરંતુ હિત સહેજે થાય છે તેથી તેવા શુભ વાળા જ ધર્મ રત્નને યોગ્ય છે વિક્રધાવતથી ઉલ્લસ હાનિ પહોંચે છે તેથી તે મયોગ્ય છે

૧૪ જેનો પરિવાર અનુકૂળ વર્તનારો, ધર્મશીલ અને સદાચારને સેવવા વાળો હોય એવો બ્રહ્મબળિયો માણસ નિર્વિક્ષપણે ધ

સાધન કરી શકે છે પૂર્વોક્ત સ્વભાવવાળા કુટુંબથી ધર્મ સા
નમા ઠઈ પણ અતસાય આવવાનો સભવ રહેતો નથી, કેમકે એવું
અનુકૂળ કુટુંબ તો ધર્મ સાધનમાં બેઠાંએ તેવી સહાય દઈ શકે છે
થી ધર્મશીલ અને સહાયાત્વવાળા અનુકૂળ પરિવારવાળો ધર્મને દી-
વવાને યોગ્ય ગણાય છે તેવો પ્રતિકૂળ આચાર વિચારવાળા પરિવા-
રવાળો યોગ્ય ગણાતો નથી, કેમકે તેથી તો ધર્મ માર્ગમાં વખતો
ખત વિદ્યમાન હોવા થાય છે માટે શુદ્ધ અને સમર્થ પક્ષની પણ ખાસ
રૂઝ છે

૧૫ દીર્ઘદર્શી માણસ પૂર્વોપરનો અથવા લાભલાભનો વિચાર
રી જેવું પરિણામ સાફ જ આવવાનો સભવ હોય, જેમાં લાભ વ-
ધારે અને ઠલેશ અટપ હોય અને જે ઘણા માણસોને પ્રશસનીય
કામનો જ આરભ કરે છે તેવા દીર્ઘ દર્શીઓનો ધર્મરત્નને
યોગ્ય છે કેમકે તે વિચારશીલ અને વિવેકવત હોવાથી સફળ પ્રવૃત્તિને
રનારા હોય છે તે કંઈ પણ વગર વિચાર્યું નહિ બની શકે એવું
અસાધ્ય કાર્ય સહસ્રા આરભવા જ નથી જે કાર્ય સુખે સાધી શકાય
એવું માલમ પડે તેનો જ તે વિવેકથી આદર કરે છે મહુસાદારી બ
કુદા અસાધ્ય કાર્ય કરવા મડી બાય છે અને તેમાં નિષ્ફળ નીવડવાથી
તે પશ્ચાત્તાપનો ભાગી થાય છે તેથી તે ધર્મરત્નને લાયક કરતો નથી

૧૬ વિરોધક પુરુષ વસ્તુઓના ગુણદોષને પક્ષપાત રહિતપણે
પિછાની શકે છે, તેથી પ્રાય તેવા માણસજ ઉત્તમ ધર્મના અધિકારી ઠ
હ્યા છે જે અજ્ઞાનતા વડે હિંતાહિત, કૃત્યાકૃત્ય, ધર્માધર્મ, ભક્ત્યાભ
ક્ષ્ય, પેયાપેય કે ગુણદોષ સળધી બિલકુલ અજ્ઞાત છે તે ધર્મને અયો-
ગ્ય જ છે કેમકે જે પોતાનું હિત શું છે તેટલું પણ સમજતા નથી

તે શી રીતે સ્વહિત સાધી શકશે? અને સ્વહિત માધવાને પણ અસમર્થ હોવાથી પરહિતનું તો કહેવું જ શું? તેથી પશુના જેવા અજ્ઞાન અને અવિવેકી જનો ધર્મને માટે અયોગ્ય છે,

૧૭ પરિપક્વ બુદ્ધિવાળા અર્થાત્ સદ્વિવેકાદિક ગુણ સંપન્ન એવા વૃદ્ધ પુરૂષો પાપાચારમા પ્રવૃત્તિ કરતાજ નથી, એમ હોવાથી તેવા વૃદ્ધને અનુસરીને ચાલનાર પણ પાપાચારથી દૂર રહે છે કે મકે છવોને સોળત પ્રમાણે ગુણો આવે છે જોવાત છે કે ‘જેવી સોળત તેવી અસર’ તેવા શિષ્ટ પુરૂષોને અનુસારે ચાલનાર ધર્મ રત્ન યોગ્ય થાય છે, પરંતુ સ્વચ્છંદે ચાલનાર માણસ કદાપિ ધર્મને યોગ્ય થઈ શકતો નથી કેમકે તે સદાચારથી તો પ્રાય વિમુખ રહે છે

૧૮ સમ્યગ્જ્ઞાન દર્શનાદિક સર્વ સદ્ગુણોનું મૂળ વિનય છે, અને તે સદ્ગુણો વગેરે ખરૂં મુખ મેળવી શકાય છે માટેજ જેન શાશનમા વિનયવત-વિનીતને વખાણ્યો છે લૌકિકમા પણ કહેવાય છે કે ‘વનો (વિનય) વેરીને પાપ વશ કરે.’ તો પછી ચાત્રોક્ત નીતિ મુજબ વિનયનો અભ્યાસ કરવામા આવે તો તેના ફળનું તો કહેવું જ શું? વિનયથી સર્વ ઈષ્ટની પ્રાપ્તિ થાય છે તેથી ઇષ્ટ મુખના અભિલાષી જનોએ અવશ્ય વિનયનું સેવન કરવું જ જોઈએ અવિનીત માણસ ધર્મનો અધિકારી નથીજ કેમકે તે તેની અસહ્ય વૃત્તિથી ઈર્ષ પાપ સદ્ગુણ પેદા નરી શકતો નથી, અને ઉલટો ઠેકાણે ઠેકાણે દલે શનો લાગી થાય છે

૧૯ કૃતચ પુરૂષ ધર્મ શુરને તત્ત્વ બુદ્ધિથી પરોપકારી બાળી ને તેનું બહુમાન કરે છે તેથી સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શનાદિક સદ્ગુ

તોની વૃદ્ધિ થાય છે તેથી કૃતજ્ઞ માણસજ ધર્મ રત્નને લાયક છે કૃતજ્ઞ માણસ ઉપર સામાન્ય ઉપગાર કર્યો હોય તો તેને પણ તે ભૂલતો નથી તો અસાધારણ ઉપગારને કરનાર ઉપગારીને તો તે ભૂલેજ કેમ? કૃતજ્ઞ માણસ ઉપગારીએ કરેલા ઉપગારને-વિસરી જઈ તેનો ઉલટો અપવાદ બરવા વત્તપર થઈ જાય છે દૂધ પા-ઈને ઉછેરેલા સાપની જેમ કૃતજ્ઞ નુકશાન કરે છે માટે તે ધર્મને ચોખ્ખો નથી

૨૦ ધન્ય કૃત પુન્ય એવો પરહિતકારી પુરૂષ ધર્મનું ખડ રહસ્ય સાગી રીને સમજી પ્રાપ્ત કરીને નિસ્પૃહ ચિત્ત હતો પોતાના પૂર્ણ પુરૂષાર્થ ચોગે અન્ય જનોને પણ મન્માર્ગમા જોડી દે છે અર્થાત્ ધર્મનું ખડ રહસ્ય જાણનાર અને નિસ્પૃહપણે પોતાનું છતુ વીર્ય દોરવનાર એવા પરહિતકારી પુરૂષોની જ બલિહારી છે તેવા ધન્ય પુરૂષો સ્વપર-નું હિન વિશેષે સાધી શકે છે તેવા જ્ઞાનશાળી જાણ્યો ધર્મને સારી રીતે હીપાવી શકે છે તેથી તે ધર્મ રત્નને અધિક લાયક છે કેવળ સ્વાર્થ વૃત્તિવાળાથી તેવો સ્વપર ઉપગાર સંભવતો નથી. તેથી નિ સ્વાર્થ વૃત્તિ રાખવાની ખાસ જરૂર છે નિ સ્વાર્થી જનો પરોપકારને પોતાના શુદ્ધ સ્વાર્થથી ભિન્ન સમજતા નથી અર્થાત્ પરોપકારને પોતાનું ખાન કર્તવ્ય સમજીને કોઈની પ્રેરણા વિના સ્વભાવિક રીતેજ એવે છે

૨૧ લબ્ધ લક્ષ પુરૂષ સકળ ધર્મ કાર્યને સુખે સમજી શકે છે અને તે દક્ષ-અચળ વધા સુખે કેળવી શકાય એવો હોવાથી થોડા વખતમાજ મર્વ ઉત્તમ કલામા પારગામી થઈ શકે છે આવો કાર્ય-દક્ષ પુરૂષ ધર્મ રત્નને લાયક હોઈ શકે છે. પરંતુ અકુશળ અશિક્ષીય અને મદ પરિણામી તેમજ અતિ પરિણામી જનો ધર્મને લા

